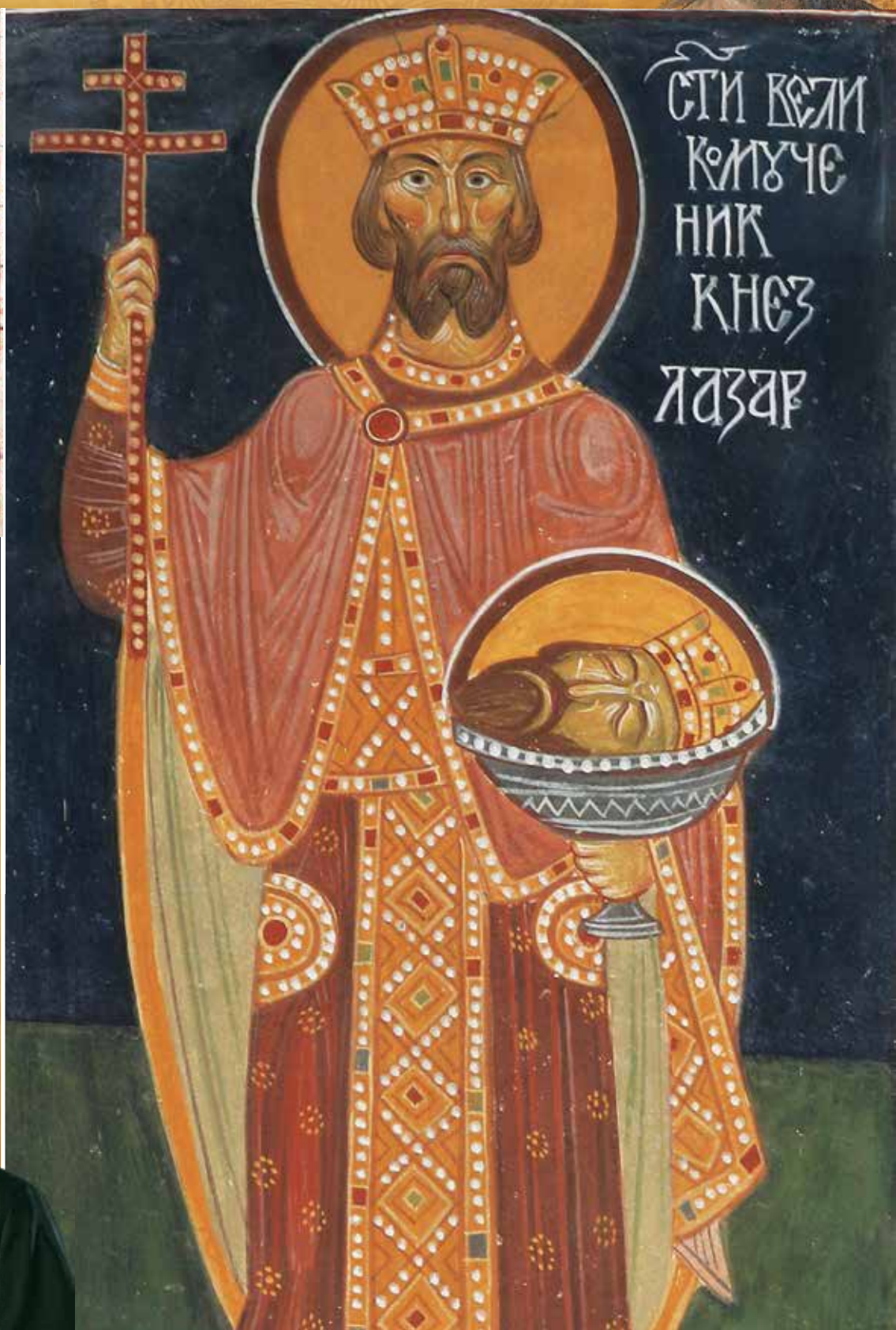
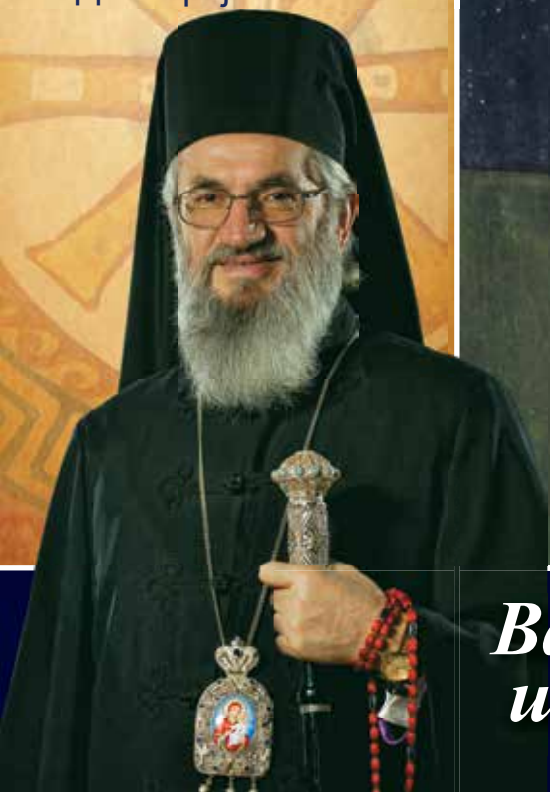

Лоренс Ферли
*Педесетнично
православље*

Арсеније, Епископ нишки
Калист (Вер)
Александар Борота
Небојша Ђокић
Јелена Анкудинова
Димитрије Кономос

СВ. ВЕЛИ
КОМУЧЕ
НИК
КНЕЗ
ЛАЗАР

*Васкришња посланица Епископа
шумадијског Господина Јована*

фото репортажа

Прослава Васкрсења у Саборној цркви у Крагујевцу

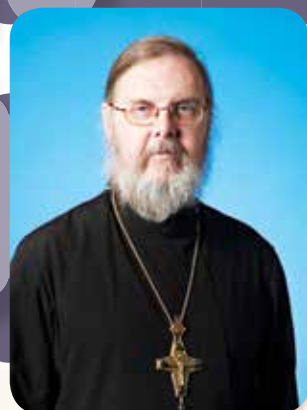
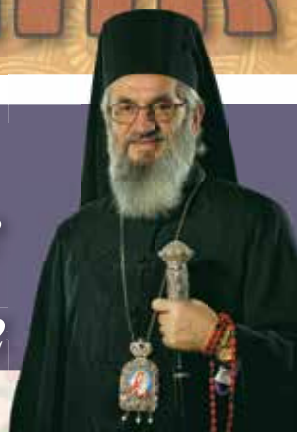

Каленик

Васкришња посланица Епископа шумадијског Господина Јована

стр. 2

Лоренс Ферли

Педесетнично православље

стр. 5

Арсеније, Епископ нишки Научни допринос Епископа шумадијског др Саве Вуковића у изучавању Никодимовог типика

стр. 7

Излази са благословом
Његовог преосвештенства
епископа шумадијског
Господина Јована

Година XLII,
Број 3, (255), 2021.

Издавач:
Српска православна епархија
шумадијска

Излази:
шест пута годишње

Тираж: 2000 примерака

Штампа: ГРАФОСТИЛ,
Крагујевац

271.222(497.11)
ISSN 1820-6166 = Каленик
COBISS.SR - ID 50771212

Калист (Вер), <i>Зашто је Бог створио свет</i>	12
Александар Борота, <i>Епитимија као лек</i>	14
Небојша Ђокић, <i>Манастир Ралетинац</i>	28
Јелена Анкудинова, <i>Фреске Јарославља</i>	32
Димитрије Кономос, <i>Како су појци постали иконописци</i>	37

*Из летописа Епархије шумадијске
Промене у Епархији шумадијској
Служења, приједи и посете Епископа шумадијског Г. Јована
In memoriam
Дечија страна*

Главни и одговорни уредник: Никола Миловић, протојереј
Заменик главног и одговорног уредника: Негослав Јованчевић
Редакција: Др Зоран Крстић, протојереј - ставрофор, Милић Марковић, протојереј,
Марко Митић, протојереј, Рајко Стефановић, протојереј - ставрофор, Драган Икић, јереј,
Владан Костадиновић, јереј, Гордана Јоцић

Уредништво и администрација: "Каленик", Владимира Роловића број 1, 34000 Крагујевац,
e-mail : n.milovic2@gmail.com
Дизајн и прелом: Дејан Манделц

ВАСКРШЊА ПОСЛАНИЦА ЕПИСКОПА ШУМАДИЈСКОГ Г. ЈОВАНА О ВАСКРСУ 2021. ГОДИНЕ

Ј О В А Н

ПО МИЛОСТИ БОЖИЈОЈ ПРАВОСЛАВНИ ЕПИСКОП ШУМАДИЈСКИ
СВЕШТЕНСТВУ, МОНАШТВУ И СВОМ ВЕРНОМ НАРОДУ ОВЕ БОГОМ ЧУВАНЕ ЕПАРХИЈЕ
ШУМАДИЈСКЕ, БЛАГОДАТ ВАМ И МИР ОД БОГА ОЦА, БОГА СИНА И БОГА ДУХА СВЕТОГА УЗ
СВЕРАДОСНИ ВАСКРШЊИ ПОЗДРАВ:
ХРИСТОС ВАСКРСЕ!

*Људи ликујте, народи чујте;
Христос васкрсе, радост донесе!*

Овим сверадосним клицањем, драга и Христу верна децо духовна, ево и ове године дочекујемо и прослављамо највећи хришћански празник, који се у црквеним песмама назива *Празник над празницима* и *Славље над слављима*. Празник Васкрсења Христовог довршава и осмишљава све остале хришћанске празнике. Дан Васкрсења Христовог је жижа наше вере: „дан један“, дан једини, дан који превазилази наше уобичајено мерење времена, „дан осми“, како се назива у старим хришћанским списима. Ово је дан у коме не постоји ништа тамно, он нема сенке већ је сав изаткан и испуњен светлошћу; то је дан свеопште наде јер представља икону Будућег века. Свети Василије Велики у свом делу *О Духу Светом* овај дан пореди са стањем које ће следити садашњем времену, са бескрајним даном који не препознаје ни вече ни јутро, са непролазним и незапазним веком.

Христово Васкрсење даје смисао нашој вери и ослобађа нас од греха. Апостол Павле је, надахнут Духом Светим, записао: *А ако Христос не уста, узалуд је вера ваша, још сте у гресима својим* (1 Кор 15, 17). Обично, хришћани повезују опроштај грехова са Христовом смрћу на крсту. Међутим, тек Васкрсење даје смисао и снагу Христовој смрти. Дакле, апостол Павле каже како је наша вера у искупљење од греха узалудна ако Христос није устао из мртвих, јер је за опроштај грехова неопходна служба Васкрслог Првосвештеника у нерукотвореној светињи. Зато што је васкрсао из мртвих, Христос као Божански свештеник приноси управо Самога Себе за грешнике који се кају (Јев 10, 12-22). Даље, Свети апостол Павле говори: *Ако се само у овом животу уздамо у Христа, најнесрећнији смо од свију људи* (1 Кор 15, 19). Због тога јер је Христово Васкрсење гаранција васкрсења верних и новог, бољег света који ће доћи када Христос буде дошао по други пут на земљу да једном за увек установи своје Царство (Отк 21, 2-4; 22, 12).

Васкрсење Христа Господа јесте историјска стварност која се збила одређе-

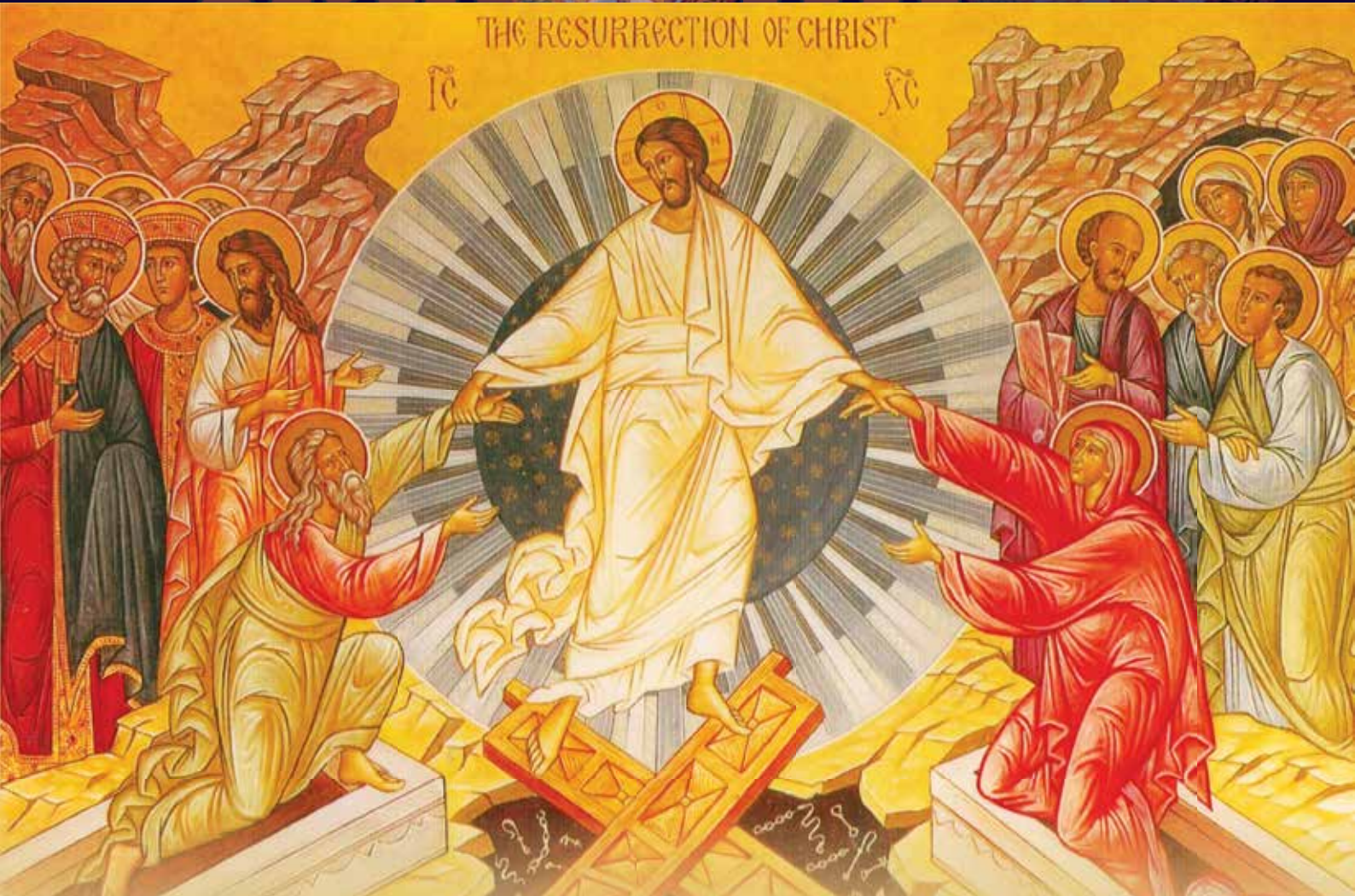
ног дана и у одређено време, али је оно истовремено и почетак нове стварности, Царства небеског, стварности која непрекидно траје, којој нема и неће јој бити краја. Христово Васкрсење догодило се пре око две хиљаде година, али га ми вером доживљавамо као да се догодило овог тренутка. Иако истински мртав телом и погребен још од Великог петка, Спаситељ се показао јачи од смрти, те га смрт није могла, попут осталих људи, задржати у своме царству као плен.

Животни смисао сваког хришћанина јесте да своју личност учини саставним, органским делом Тела Васкрслог Христа, односно Цркве. Учини ли то, њему није потребно доказивати васкрсење из мртвих, јер већ има осећање у себи да је бесмртан и вечан. *Први је човек од земље земљан; други је човек Господ с неба. Какав је Земљани такви су и земљани; и какав је Небески такви су и небески* (1 Кор 15, 47-48; сравни Рим 8, 29; 2 Кор 4, 4; 3, 18).

Ако је Христос васкрсао, онда је непотребно питати да ли ће васкрснути они који су се крштењем у Христа обукли и постали Његови сутелесници. Људска привременост добија свој непролазни смисао и значај у Васкрсењу; смртно биће добија свој смисао када се обуче у бесмртност, распадљиво када се обуче у нераспадљивост; а сви људи, све што живи, што је живело и што ће живети – добија свој завршни, вечни смисао у Васкрслом Христу, једином Победиоцу смрти и греха, пакла и ђавола (1 Кор 15, 53-56). Хришћани не собом, већ Христом побеђују грех и смрт и васкрсавају из гроба саможивог егоизма. Христос је њихово васкрсење и живот (1 Кор 15, 57; Рим 8, 37) и у Њему они имају све, Он је и Алфа и Омега (Отк 1, 8), Он је глава тела Цркве, Прворођени, Васкрсли из мртвих, да Он буде у свему први (Кол 1, 18).

Могућност човековог васкрсења најбоље илуструје и сведочи праведни Лазар кога је Христос васкрсао, а то потврђују они који су томе присуствовали (Јн 11, 32-46; 12, 17-19). Васкрсли Лазар је жива проповед о свеопштем Васкрсењу. Гледајући њега васкрслог, многи Јевреји су поверовали у Исуса. Зато су се њи-

хови свештенички главари договорили да и Лазара убију и тиме уклоне тако речиту проповед о Исусу – Васкрситељу мртвих (Јн 12, 10-11). О томе да мртви васкрсавају сведочи и Јаир чију јединицу Исус подиже са одра (Мк 5, 22-43; Мт 9, 18-25; Лк 8, 41-56). Сведочи и Најинска удовица чијег сина васкрсава милостиви Господ (Лк 7, 11-15).

Васкрсење Христово до тада безнадежно човеково срце испуњује живом надом, небивалом надом и радошћу (1 Пет 1, 3). Без Христовог Васкрсења живот би био бесмислен, страдања би била узалудна, патње би биле неподношљиве. Ако Христос не уста – узалуд вера наша (1 Кор 15, 14), узалуд страдања, узалуд сав живот.

Васкрсењем се показује смисао и циљ постојања сваког човека, сваког људског бића овде на земљи, а то је да је човек створен за бесмртност и вечни живот, а не за смрт. До Господа Христа и Његовог Васкрсења смрт је царовала над родом људским, гутала је и млела човека за човеком, генерацију за генерацијом. Васкрсењем Христовим смрт, највећи непријатељ човека, побеђена је и људима је отворен и пропућен пут у живот вечни. О томе сведоче наши храмови и наши гробови. Ми се у храмовима не обраћамо мртвима него живима. Када призивамо у молитвама Пресвету Богородицу, Светог Јована Крститеља, када се молимо Светом Николи, Светом Ђорђу, Светој Петки, ми се молимо живим личностима које су Богу угодиле и које пред Богом имају смелост, а према нама љубав да се за нас моле и заузимају. Када одлазимо на гробове наших драгих покојника, ми идемо у походе живима, а не мртвима. Ми према њима исказујемо нашу љубав, наше поштовање, наше старање за њих. То су наше молитве, то су молитве Цркве, то су

парастоси и помени. Ми се према њима односимо као и према нашим живим сродницима.

Због свега овога, драга наша децо духовна, празник Васкрсења Христовог се доживљава као најрадоснији празник, као *дан који створи Господ да се радујемо и веселимо у њему* (Пс 118, 24). Ова духовна радост је присутна у свакој крштеној души, независно од било каквих спољашњих услова. Радост Васкрсења се доживљава подједнако у миру и у рату, у слободи и у ропству, у богатству и у сиромаштву, било да смо у својим домовима или прогнани из њих.

Преподобни Јустин Ћелијски каже: Васкрсење Господа Исуса Христа потиснуло је сва дела, сва чуда, сву догматску биографију Христову и силом своје неизмерне вредности наметнуло себе за центар хришћанства. Ако се хришћанство може свести на догађај, онда је тај догађај – Васкрсење Христово. Ако се хришћанство може сабрати у један дан, онда то није дан Рођења Христовог, већ дан Васкрсења Његовог. Ако хришћанство има почетак у времену, онда оно не почиње од Витлејема, већ од Васкрсења.

Ми хришћани смо позвани да својим животом сведочимо Распетог и Васкрелог Христа, да Га својим животом проповедамо и да подстичемо и друге на веру у Васкрсење, јер је објављивање ове Благе вести целом свету својствено природи једне, свете, саборне и апостолске Цркве. На то нас позива и сам Христос који је рекао својим ученицима: *Идите по свему свету и проповедајте Јеванђеље сваком створењу* (Мк 16, 15). Тако је и циљ хришћанског сведочења спасење сваког човека без разлике. То је увек сведочење о Христу Распетом и Васкрелом, о Његовом присуству у нама и међу нама, то

јест у Цркви и Црквом, благодатном силом Духа Утеши-теља, како је говорио блажене успомене Владика Атанасије Јевтић.

Много је, драга браћо и сестре, горчине и туге у нашем народу услед многих искушења кроз које смо прошли и пролазимо, па и због овог вируса али и других болести и недаћа, које нам односе наше драге и миле. Ипак, нипошто не смемо пасти у очајање и изгубити веру. Жив је наш Бог и живеће душа наша уколико смо са Богом. Стога се молимо Васкрслом Христу да нас сачува од искушења, да нас сачува од мржње и злих дела, а да нас научи љубави којом је Он заволео овај свет и човека као круну свога стварања. Васкрсли Христос ће нам дати радост када нас сналазе туга и невоље само ако будемо у стању да препознамо бол и патњу ближњег и покајемо се за своје грехе. Тада наш труд неће бити узалудан него ће нам бити на спасење и на вечни живот.

Не заборавимо, драга браћо и сестре, да смо призвани да будемо миротворци у овом немирном времену. Где год да се налазили и шта год радили, позвани смо да сведочимо Бога који нам даје мир. И Он сам јесте Мир наш (Рим 16, 20; Еф 2, 14)! Иако смо сви различити, не смемо никада да превидимо да смо сви створени по лику Божијем и да смо позвани да будемо једно у Христу. Ономе који посрне треба пружити руку, наравно ако хоће да је

прихвати, а не гурнути га још дубље у пропаст. Оболеле и потребите треба увек посетити и неговати, а залуталог ваља упутити на прави пут. Чинећи тако, показаћемо да се у нашим делима пројављује Господ који нам је рекао како је наша мисија да будемо светлост свету (Мт 5,16).

Изнад свега, деце наша духовна, нека наш живот буде стално благодарење Богу на свему и за све! Јер, шта бисмо друго и веће могли да принесемо Васкрсломе Христу који нас из таме преведе у светлост познања и из смрти у вечни живот? Заједно са анђелима и свима светима на небу, а уједно и са нашим браћом и сестрама на земљи, запевајмо победну песму и у празничној радости поздравимо једни друге сверадосним речима:

Христос васкрсе – Ваистину васкрсе!

Ваш у васкрслом Христу увек одани,

† Еп. Јован

Лоренс Ферли, свештеник

ПЕДЕСЕТНИЧНО ПРАВОСЛАВЉЕ

Приликом прве Педесетнице, Свети Дух је сишао са неба и учинио рибаре најмудријим људима, преображавајући скромне раднике у теологе и чудотворце. Преображај чини срж Православља, то јест Христос нас све преображава у Духу Светом. Православље је Педесетнично у самој својој суштини

Претпостављам да придев „Педесетнично“ (Пентикостално) из наслова треба посматрати обазриво, јер када кажем „Педесетнично Православље“ не говорим о комбинацији протестантског Пентикостализма и Православља, већ о томе да је Православље суштински Педесетнично. У својој књизи *Православна Црква* Тимоти Вер описује Православну Цркву као „настављену Педесетницу“ и као „храм и обиталиште Духа“, па тако и они који у њој бораве узимају удела у Духу Светоме кроз тајне крштења и миропомазања.

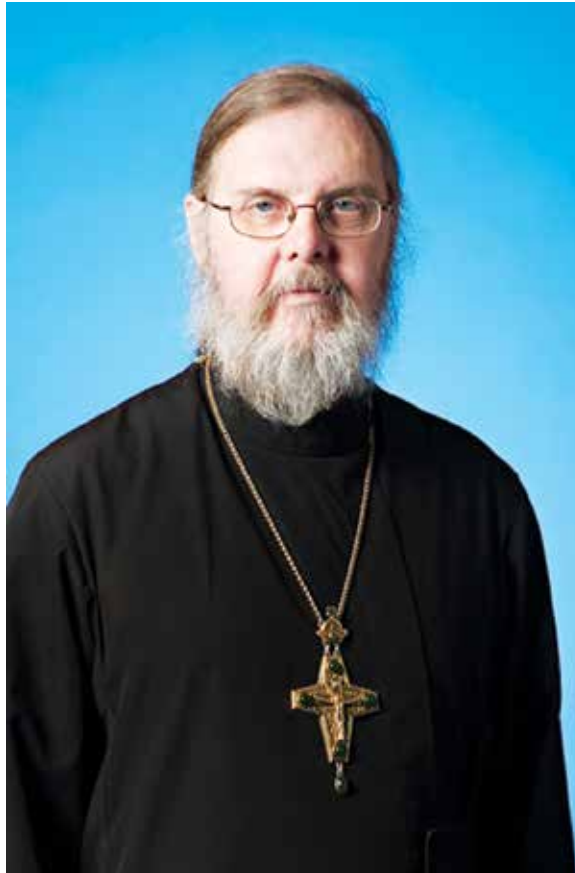
Како Педесетнично (то јест истинско) Православље изгледа? Говорићу кроз пет сегмената.

Пре свега, Педесетнични или истински православни хришћанин ће доћи на недељну Литургију са очекивањем да ће Бог на тој служби излити Светог Духа на окупљене вернике. Ово очекивање видимо веома рано, још код Светог Климента Римског који пише Посланицу сестринској Коринтској цркви крајем првог столећа. У уводном делу ове Посланице, он упоређује садашње тужно стање Коринћана са њиховим претходним које је било за похвалу. Климент пише: „Сви сте били смирени... задовољавајући се онима што вам је Бог дао на путу земаљског живота и помно слушајући речи Његове, ви сте их чували у дубини срца, и страдања Његова беху вам стално пред очима“.

Ово је, претпостављам, слика њиховог недељног богослужења: долазе на Литургију у смирењу и са духовном глађу сви пажљиво слушају Божије речи изговорене кроз читање Писма и у самој служби, и сви узимају удела у Евхаристији, након што се каже у Анафори да „страдања Његова беху вам стално пред очима“. Тада Климент додаје речи: „и на све се обилно изливаше Дух Свети“. То се збивало током њиховог недељног богослужења, када се Свети Дух изобилно изливао на њих. Климент пише тако да је ово изливање Духа било круна и циљ њиховог богослужења, што свакако јесте тачно. Такође, то је циљ и нашег недељног богослужења. На Литургију је потребно отићи са очекивањем да ћемо бити Духом испуњени.

Друго, Педесетнични православни хришћанин ће долазити на сва богослужбена последовања на којима ће се ватрено молити, а не слушати концерт који орга-

низују свештеник, ђакон и хор. Када ђакон започне јектенију речима: „У миру Господу се помолимо“, он их

не упућује само хору, већ свакоме у Цркви. То значи да свако у Цркви треба да пружи одговор у виду молитве, гласно и (пожељно је) у хармонији. Човек се може молити ватрено и тихо, али је усрдност молитве углавном изражена гласно. (Могу додати да уколико неко не успева да поје у складу са хором, тихо мољење се препоручује као добар начин.) Веома је лако пустити клир и хор да врши сва молитвословља док ми само стојимо у побожној тишини, дозвољавајући уму да лута. Прелепа музика, иконографија, мирис тамјана неизбежно ће оставити велики утисак на чула човека и подстаћи његова побожна осећања, али богослужење није ствар осећања. Богослужење се тиче молитве и жртвовања. Осећања ретко могу довести до духовног узрастања, док молитва и жртва могу.

С обзиром на предивне музичке могућности и богатство литургијских израза, пожељно је утврдити „добру службу“ тако да она поседује појачки ниво и да сви литургијски изрази буду верно и тачно употребљени. Појачка и литургијска комплексност су заиста предивни, али они сами не образују добру службу. Добра служба је она у којој се сви људи усрдно моле и своја срца уздижу до неба са кајањем и љубављу – без обзира на песму и изразе. Уколико у давању одговора шта конституише добру службу занемаримо овај кључни елемент, онда прибегавамо екстернализму, то јест да суштину тражимо у спољашњим стварима.

Треће, онај ко је истински Педесетнични православни хришћанин доћи ће на Литургију да би примио Бога. Евхаристија није установљена само да би клир могао примити Тело и Крв Христову, већ се то односи на све крштене хришћане. Понављам, Литургија сама по себи открива следеће: ђакон позива сваког присутног да иступи и буде део Евхаристије (катихумени, који не узимају удела у овој заједници, већ су одвојени). Вакон не говори: „Они који су достојни нека приђу“, већ једноставно: „Са страхом Божијим, вером и љубављу приступите“. Након тога, претпостављајући да су сви приступили и причестили се, ђакон закључује изговарајући завршну јектенију: „Примивши Божанске, свете, пречисте,

бесмртне, небеске и животворне, страшне Христове Тајне, стојећи смерно, достојно заблагодаримо Господу.“ У оба позива и завршна мољења, претпоставља се да су се *сви присутни* на Литургији причестили. То је образац, богослужење без оваквог заједничарења је било незамисливо у раној Цркви. Верници нису долазили на Литургију да слушају музику и гледају како се клир причешћује светим Тајнама, већ најпре ради молитве и

може очекивати да ће добити исцељење. Такође, када посећује ћивоте светих или целива њихове мошти, може очекивати благослов и чудо. Чуда се дешавају зато што је Христос Чудотворац и налази се у нашој близини. Његова Пречиста Мајка и Његови свети пријатељи, такође узимају удела у овој чудотворној моћи. Но, истина је да се чуда исцељења дешавају у сагласју са Божијом вољом. Тачно је да и даље живимо у добу чуда, тако да Богу можемо прићи са ставом верног ишчекивања.

Коначно, Педесетнични и истински православни хришћанин ће доћи у Цркву као Духом испуњен припадник царског свештенства, Тела Христовог. Кроз крштење и миропомагање свакоме од нас је дат дар Светог Духа, уз који долазе остали духовни дарови. Ови дарови могу бити заиста велики, попут исцелитељске моћи, или мањи, попут дара утехе ожалошћенима. Духовне дарове не добијамо на одабир, попут неке ставке у менију. Бог даје своје дарове како Он жели. Но, свакоме од нас је дат Дух Свети и позив да служимо Цркви на неки начин. Покушај да наше службе изједначимо са службом клира је погрешно. Свима је дат Дух Свети и служба различите врсте, а не само клиру. Ограничавање служења и Духом испуњене службе само на клир, доводи до преоптерећивања свештенства и духовно умртвљеног народа.

Највећа потреба у Православној Цркви јесте да лаици знају ко су – да нису непућени (то су катихумени), већ упућени; не нечисти, већ крштењском водом умивени; не безлични медиокритети, већ светитељи. Због тога, када ђакон зове народ да приступи путиру, он их назива светима: „Светиње светима!“ – освећени дарови Христовог Тела и Крви за Његове светитеље. Светитељство је назначено за свакога, чак иако је вероватноћа да ћемо бити канонизовани и представљени на икони врло мала.

Приликом прве Педесетнице, Свети Дух је сишао са неба и учинио рибаре најмудријим људима, преображавајући скромне раднике у теологе и чудотворце. Преображај чини срж Православља, то јест Христос нас све преображава у Духу Светом. Православље је Педесетнично у самој својој суштини. Зато, сви побожни православни хришћани који живе са жаром и у вери, по дефиницији нису ништа друго до Педесетнични.

међусобног заједничарења. Наравно, ова пракса редовног недељног причешћивања подразумева свакодневна мољења, читање Писма, исповести и настојања да се држе постови. Духовна поспаност и недељно причешћивање могу створити смртну комбинацију. Евхаристијски начин живота такође подразумева дисциплину и посвећеност.

Четврто, Педесетнични и истински православни хришћанин очекиваће да се у Цркви дешавају чуда. Када се човек, у светој Тајни миропомагања, помаже миром,

Са енглеског превео Лазар Марјановић

Арсеније, Епископ нишки

НАУЧНИ ДОПРИНОС ЕПИСКОПА ШУМАДИЈСКОГ ДР САВЕ ВУКОВИЋА У ИЗУЧАВАЊУ НИКОДИМОВОГ ТИПИКА

Двадесет година (2001-2021) од упокојења блажене успомене Епископа шумадијског Саве Вуковића обележено је и објављивањем Споменице кроз кроз коју би требало да се сагледа шта је његовим животом и радом добијено, односно шта ће још дуго трајати. О томе ће сведочити речи самог Владике, до сада непознати текстови објављивани под псеудонимом, проповеди разбацене у црквеној периодици и писма сабраће архијереја који су му се увек обраћали као меродавном саговорнику. У другом делу о Владици Сави и деловању у готово свим областима у којима Црква постоји пишу његови сарадници и меродавни познаваоци питања којима се бавио. Документи и фотографије у књизи треба да употпуне слику о многим местима која је Епископ Сава украшавао својим телентима. Из Споменице у овом броју Каленића објављујемо прилог Његовог преосвећенства Епископа нишког Господина Арсенија о „Типику архиепископа Никодима“, теми докторске дисертације Владике Саве

Блажене успомене Епископ шумадијски Сава Вуковић својим животом и радом обележио је једну епоху у новијој историји Српске православне Цркве. Величину и значај одређене личности јасније видимо са извесне временске дистанце, то јест онда када она више није са нама. Навршава се двадесет година од блаженог уснућа Епископа Саве, а успомена на њега је тако жива и присутна, о њему се говори и пише, што само по себи довољно сведочи о њему. Пленио је својом појавом, господственим држањем, својом ученошћу и црквеношћу, што га је чинило једним од најугледнијих архијереја наше Цркве у другој половини двадесетог века.

Научним радом почео је да се бави још као студент Богословског факултета. Први научни рад, написан на основу архивске грађе, објавио је у „Гласнику“, службеном листу Српске православне Цркве 1954. године,¹ поводом сто десет година постојања Богословске школе на Халки код Цариграда, где су се образовали бројни јерарси и теолози наше Цркве. Овај рад је био својеврсна увертира за област његовог будућег интересовања у научно-истраживачком раду. Иако је Епископ Сава своју академску титулу доктора теологије понео као литургичар, и касније био наследник свога ментора др Лазара Мирковића на катедри за литургику, већина његових радова је из области историје Цркве.

Докторску дисертацију на тему „Никодимов типик“ јерођакон Сава Вуковић, суплент Богословије Светог Саве у Београду, одбранио је 15. маја 1961. године на Богословском факултету у Београду, свега пет дана пред избор за викарног Епископа моравичког. Колико је наде Црква полагала у младог јерођакона Саву сведочи и чињеница да је на одбрани његовог доктората присуствовао Патријарх српски Герман са неколико архијереја.² Дисертација Епископа Саве није објављена за његовог живота и дуго се сматрало да је неповратно изгубљена, јер није било ни једног сачуваног примерка

у београдским библиотекама. Сви покушаји на проналажењу овог рада остали су безуспешни све до 2011. године када је пронађена у једној приватној збирци. Нажалост, ни до данас није објављена.

У реферату који је Деканату Богословског факултета Српске православне Цркве поднео др Лазар Мирковић, у својству ментора докторанда Саве Вуковића, наводе се разлози због којих је професор Мирковић кандидату дао ову тему:

„Приликом давања теме за докторску дисертацију Сави Вуковићу изабрао сам тему: `Типик архиепископа Никодима` из ових разлога: 1) Да би се кандидат на једном важном рукопису увео у проучавање рукописних богослужбених књига, које су извор за проучавање богослужења Српске православне цркве. 2) Да би се утврдило како се вршило богослужење у Српској цркви по овом питању 1319. г. па даље. 3) да би се решили сви литургијски проблеми у вези са првим српским пуним типиком.“³

Кандидат Сава Вуковић није имао ни мало једноставан задатак. Имајући у виду да се осим професора Лазара Мирковића, који је објавио једну студију о Нико-

димовом типику,⁴ нико од литургијчара није бавио овом темом, дисертација Саве Вуковића требало је да буде значајан искорак у том погледу. Професор Мирковић о томе каже следеће: „Постављени задатак није лак, јер је за његово решење требало имати при руци разне рукописе грчких типика, до којих није лако доћи, а материјал који је требало обрадити је опширан и компликован.“⁵

У свом даљем излагању ментор истиче и која су била очекивања од ове дисертације: „Кандидат је у дисертацији имао да изложи: 1) податке о архиепископу Никодиму као преводиоцу Типика, како је дошло да архиепископ Никодим преведе овај типик са грчког 1319. године, како га је преводио, шта је до сада писано о овом типику и шта од тог писања вреди, а шта не вреди. 2)

податке богослужења по овом типикy са потребним обзиром на дотадање богослужење и на богослужење у другим типикима. 3) какво место има Никодимов типик у историјском развиту редакције типика. 4) сав литургијски материјал који даје Никодимов типик и да га следи систематски по садржини.⁶

Докторска дисертација Саве Вуковића осим 20 уводних страна, које чине предговор и увод, садржи укупно 208 страница текста куцаног на писаћој машини. Рад је подељен на пет целина:

Први, општи део, који се бави садржајем Никодимовог типика од л.46 до л.306. (стр. 3-24).

су се бавили питањем типика и у којима је налазио материјал о Никодимовом типикy, изразивши жаљење што није био у могућности да дође до дела И. Карабинова „Посни триод“ које је објављено у Санкт Петербургу 1910. године.⁸ Што се рукописних извора тиче, аутор је користио Типик архиепископа Никодима и то фотокопије литургијског семинара Богословског факултета у Београду и фотокопије Романовог типика Универзитетске библиотеке у Београду. Нигде се не наводи да је користио рашчитани текст Никодимовог типика који је професор Мирковић приредио за време Другог светског рата, што би му умногоме олакшало рад. Од штампаних издања аутор је користио 41 наслов на више светских језика. Из овога видимо да је поред изазова саме теме, други можда и већи изазов био доћи до потребне литературе.

У уводном делу дисертације аутор излаже историјски развој типика у Православној Цркви упоређујући јерусалимску богослужбену праксу са праксом Студитског манастира у Цариграду. Укратко се осврће на проблематику да ли је Свети Сава превео цео Евергетидски типик или само његов пролог и којим су се типиком Срби служили до појаве Никодимовог превода јерусалимског типика. Не упушта се дубље у питање порекла предлошка који је Никодим користио приликом превођења. За манастир Светога Јована Претече у Цариграду који се помиње у предговору типика, а из којег је донет предлошак, аутор тврди да је у питању Студитски манастир на основу тога што је у њему постојао познати скрипторијум.⁹ Што се тиче грчког оригинала ослања се на истраживање професора Мирковића који је упоређивањем Никодимовог типика са грчким изворницима закључио да је типик из библиотеке Лавре преподобног Атанасија Атонског из 13. века, који је настао у манастиру Васкрсења Христовог, најприближнији по садржају Никодимовом типикy.¹⁰ По питању самог рукописа аутор, трагом професора Мирковића,¹¹ упоређује текст типика са текстом Шишатовачког апостола из 1324. године који је преписао монах Дамјан по заповести Архиепископа Никодима, и доноси следећи закључак: „Када се Никодимов типик упореди са Шишатовачким апостолом, на први поглед добија се утисак да је ова два рукописа писала једна иста рука. Сви су изгледи да је Никодимов типик писао црноризац Дамјан.“¹²

Када је реч о утицају Никодимовог типика на касније српске типике, то јест колико је овај типик био преписиван и распрострањен у Српској Цркви, с обзиром да је сам Архиепископ његов преводилац, аутор даје врло смео закључак: „Када је архиепископ Никодим превео јерусалимски типик поставио га је у ризницу велике Српске Цркве у Пећи. Овде је типик преписиван и по њему се служило и у другим црквама и манастирима, а вероватно и у целој Србији.“¹³ За овај свој закључак као доказ наводи да је Дечански типик, који је преписао монах Добрета, а који се налази у Публичној библиотеци у Лењинграду бр. 93 из 14. века, дословни препис Никодимовог типика цитирајући професора Мирковића.¹⁴ Аутор пред собом није имао текст Дечанског типика, јер пажљивим упоређивањем може се видети да он ипак није дословни препис Никодимовог типика.¹⁵ У наставку текста аутор с уздржаном шћу наводи мишљење професора Радослава Грујића о томе да је рукопис јерусалимског типика загребачке Универзитетске библиотеке из 14. века идентичан са Дечанским типиком што би

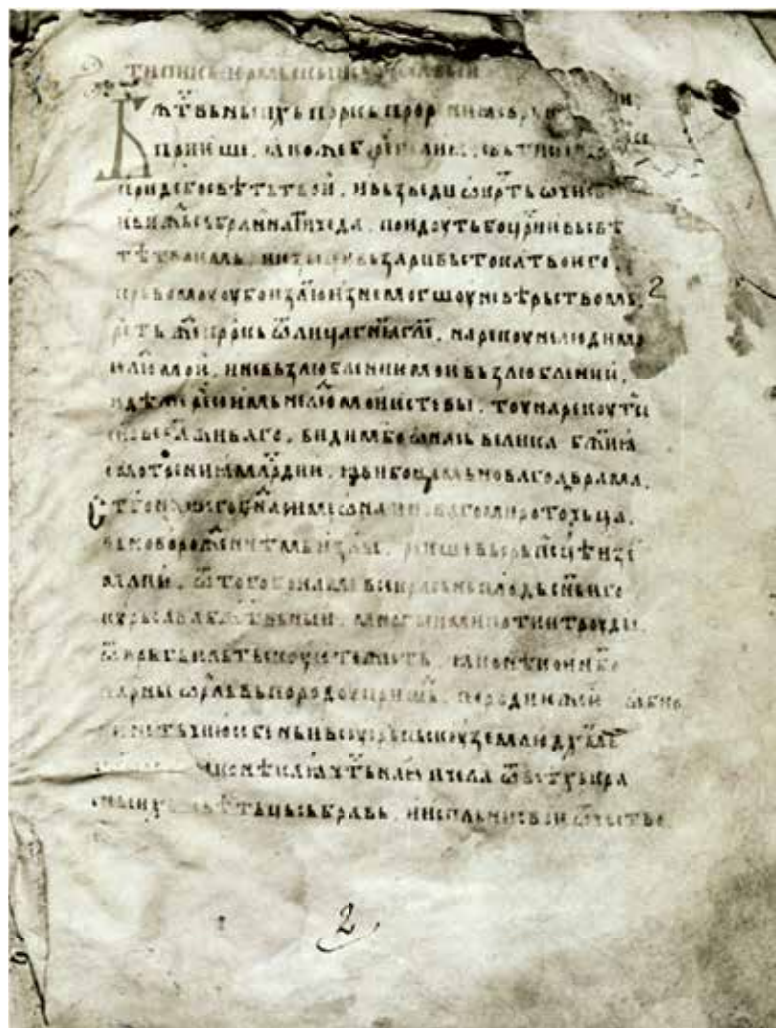
Други део обухвата месецослов л.306-123а (стр. 25-117).

Трећи део обухвата Посни и Цветни триод, л.123а-1526 (стр. 118-168).

Четврти део, о посту Светих апостола, напомене о прокименима, алилујарима, свјетилнима, слово Николе Граматака, Архиепископа Константина Града проту Свете Горе о типикy и Пасхалија л.1676-1796 (стр.169-176).

Пети део, о постовима, светоотачким чтењима, о манастирским функционерима по Никодимовом типикy, о литургијској терминологији, о дисциплинском делу Никодимовог типика (стр. 177-198), Закључак (стр. 199-201), Литература (стр. 202-205) и Садржај (стр. 206-208).

У предговору своје дисертације Сава Вуковић укратко излаже ко се све до тада бавио питањем Никодимовог типика наглашавајући да му је „нарочито користила поменута расправа проф. Др. Ј. Мирковића“⁷. Такође, наводи и све релевантне руске литургијчаре 19. века који

значило да је и он препис Никодимовог типика.¹⁶ Каснијим истраживањима утврђено је да је овде реч о препису Романовог типика.¹⁷

У наставку уводног дела, аутор излаже места у Никодимовом типикју која јасно истичу да је ово типик Јерусалимске редакције, али и места која су остаци типика Велике цркве, као и типика студитског и евергетидског манастира и закључује да: „то још не значи да се он може назвати типиком смешаног типа. Никодимов типик Јерусалимске редакције је типик цариградског типа.“¹⁸

У првом, општем, делу, који обухвата Никодимов типик од л.46 до л.30б, аутор излаже редом садржај типика уз пратеће коментаре. Дакле, није реч о буквалном преводу текста рукописа, већ излаже његов садржај и то у прошлoм времену, на пример. „Мало васкрсно вечерње служило се пре сунчевог заласка... Свеноћно васкрсно бденије служило се по заласку сунца“¹⁹ и упоређује поједина места са данашњом праксом.

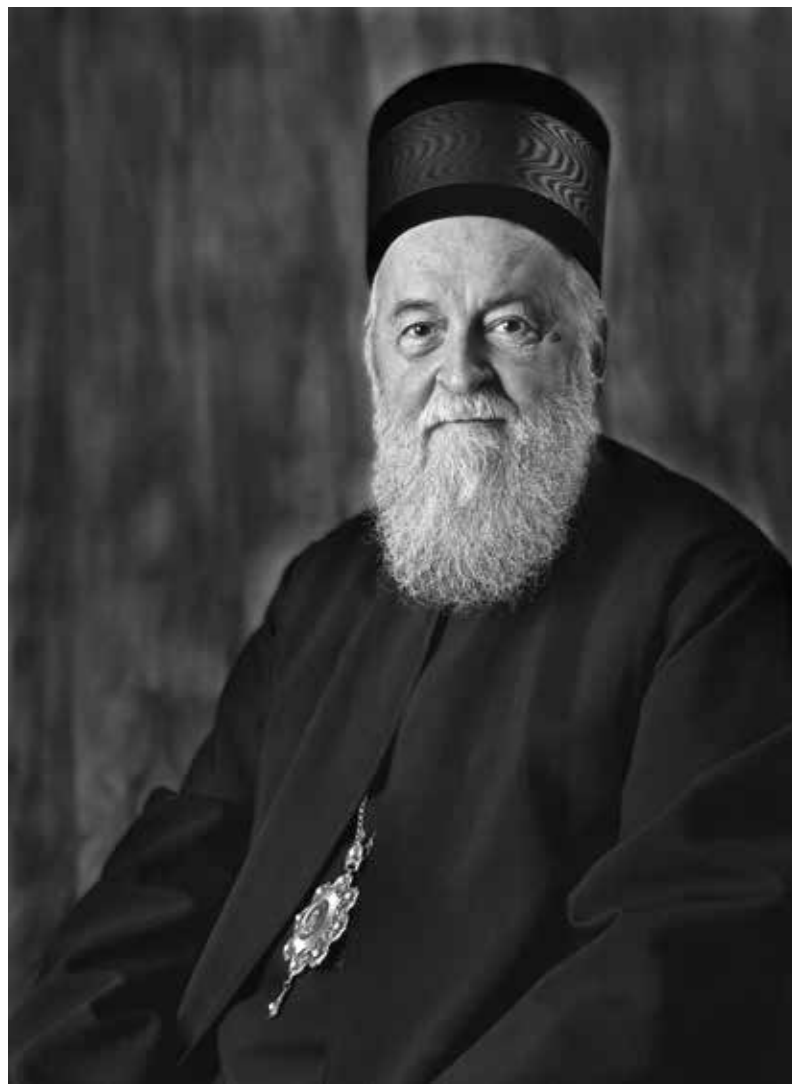
Овде је важно истаћи да је Сава Вуковић препознао о којој служби је реч на самом почетку типика л.46 где се у наслову каже: Какв подобаеътъ... пѣти. Ово место је разрешио Лазар Мирковић тако што је на то место убацио реч псалътырь, уз коментар да се ово упутство у типичима не налази на овом месту.²⁰ Ову грешку касније понављају и други истраживачи који су се бавили Никодимовим типиком.²¹ Сава Вуковић је правилно закључио да је по структури овај чин „сличан последованију 'обшчаго молебна', који је изложен у данашњем часослову“²² и да се овде ради о „молбану који се служио у част некога светитеља, што би се дало закључити и из речи: и тропарь светомоу љмоуже поѣмъ.“²³

Други део рада обухвата месецослов Никодимовог типика од л.30б до л.123а. Аутор је упоредио месецослов Никодимовог типика са Романовим типиком као и са данашњом праксом у Српској Цркви и установио да у месецослову Никодимовог типика има успомена светих којих нема у данашњем типикју: 1. септембра: Успомена на велики пожар, 4. септембра: Св. мученик Вавила и 87 младенаца,²⁴ Св. мученика Јермије и Јевтиха, брата Филипа, једнога од седам ђакона, у недељу по Воздвижењу: Св. Симеон брат Господњи по телу, 19. септембра: преподобномученица Сузана, 25. октобра: пренос часне главе преподобног Лазара из Константина Града, 21. јануара: мученик Евгеније Трапезунтски, 3. јула: Св. Атанасије, Архиепископ Константина Града и 17. јула: пренос моштију преподобног Лазара који је у Галиси.²⁵

Такође, установио је и које данашње успомене недостају у месецослову Никодимовог типика: 6. септембра: преподобни Архип, 15. октобра: преподобни Јефтимије Нови, 27. новембра: преподобни Паладије, 29. новембра: Акакије у Лествици, 13. децембра: Св. мученица Лукија, 24. марта: преподобни Захарије, 7. маја: мученик Акакије, 31. маја: мученик Јермеј, 12. јуна: преподобни Петар Атонски, 5. јула: преподобни Атанасије Атонски, 12. јула: преподобни Михаил Малеин, 18. јула: мученик Јакинџ, 4. августа: преподобномученица Евдокија и 21. августа: мученица Васа.²⁶ Примећује да се празновање Козме Мајумског препоручује 14. октобра, а не 12. као данас. Као и да се преподобна Марта, мајка Светог Симеона Дивногорца и по Никодимовом и по Романовом типикју прославља 5. јула, а не 4. како је по данашњем типикју.²⁷

Трећи део рада обухвата Посни и Цветни триод, односно период Свете четрдесетнице и од празника Пасхе

до недеље Свих Светих, у Никодимовом типикју од л.123а до л.152б. Аутор излаже садржај типика и упоређује са данашњом богослужбеном праксом. Интересантан је коментар у четвртак прве седмице Великог поста: „У четвртак прве седмице поста трпеза се није постављала, као и прва два дана поста. По строгасти поста, Никодимов типик превазилази многе друге типике.“²⁸ Аутор истиче строгасти Никодимовог типика у односу на друге типике, али не прави никакво поређење нити наводи о којим типичима је реч. У поређењу са данашњом праксом аутор истиче да у прву недељу поста нема молебана у Недељу православља или како аутор

наводи „Чина Православља“.²⁹ У другу недељу поста нема спомена Светог Григорија Паламе већ се појала служба редовног светог из минеја.³⁰ У четврту недељу поста нема спомена Светог Јована Лествичника³¹ као ни у пету недељу Свете Марије Египћанке, већ се са службом пете недеље појала служба редовног светог из минеја.³² У Чину умивања ногу на Велики четвртак аутор наилази на једно нејасно место па врши поређење Чина из Никодимовог типика са типиком Румјанцевског музеја бр. 443, како би открио која реч недостаје. Овај свој поступак аутор образлаже на следећи начин: „Изолагање чина умовенија је у почетку нејасно, јер је, изгледа, монах коме је Архиепископ Никодим диктирао превод типика омашком изоставио једну реч, те се из типика не види одмах ко је вршио умовеније. Како се чин умовенија Никодимовог типика на многим местима дословно слаже са истим чином у рукопису Устава Јерусалимске

редакције Румјанцевског музеја бр. 443, навешћемо неколико редова из оба типика, из којих ћемо видети која је реч изостављена.“ Упоређивањем је аутор установио да је изостављена реч „игуман“ и да је по Типику он врши чин умивања ногу. На Велики петак се не помиње изношење плаштанице што је по речима аутора случај и у осталим богослужбеним споменицима све до XVI века, позивајући се на професора А. Дмитријевског.³³ Интересантно је напоменути још и то да на крају пасхалног јутрења аутор напомиње да је поученије Светог Јована Златоустог написано на крају типика,³⁴ иако га на крају типика нема. Овде је реч о буквалном преводу места из Никодимовог типика,³⁵ без икакве напомене.

Четврти део рада обухвата Никодимов типик од л.1676 до л.1796 о посту Светих апостола, напомене о

У петом и завршном делу рада, који је подељен на неколико подналова, аутор најпре сумира сва правила о постовима која су расута по целом типику и понавља своје раније мишљење да Никодимов типик по строгости поста превазилази све остале типике.³⁹

У поглављу које носи наслов „Светоотачка чтенија“, аутор најпре излаже сва правила о читањима током богослужбене године које типик прописује, а затим систематски по датумима, када је у питању месецословни део, и по недељама, када је у питању триодни део, излаже имена светих Отаца и наслове њихових текстова који се имају читати одређеног дана.

У следећем поглављу које носи наслов „Манастирски функционери по Никодимовом типику“, аутор осим функције игумана, набраја монашка послушања: еклисијарха, пареклисијарха, кандиложигатеља, будитеља, кључара, вратара, економа и правила која Типик прописује у вези са њима. С обзиром да је Никодимов типик чисто богослужбеног карактера, напомене о овим послушањима су кратке и везане за богослужбени поредак.

Аутор се бави и „Литургијском терминологијом“ у Никодимовом типику и констатује: „Овде се већ увелико види развијање српске литургијске терминологије. Међу овим терминима има и таквих који нису преведени са грчког језика, већ се наводе на оригиналном језику, док се, са друге стране, срећемо са терминима који су само посрбљени. Напоменуто, имамо и таквих који су дословно преведени.“⁴⁰

У последњем поглављу које носи наслов „Дисциплински део Никодимовог типика“, аутор излаже малобројна правила која су се односила углавном на понашање монаха за време богослужења, а која су инкорпорирана, под видом кратких напомена, у текст богослужбеног поретка.

Закључујући своју докторску дисертацију, јерођакон Сава Вуковић каже: „Творац српске литургијске школе је Св. Сава.

Кроз ову школу, поред многих других, прошао је и наш Архиепископ Никодим. Зато је он, у време општеправославне литургијске реформе (замене студијског устава јерусалимским) и могао извршити замену устава у нашој Цркви. (...) Док је у другим земљама са радом на унификацији црквеног устава ишло прилично тешко, код нас је ова реформа извршена без икаквих тешкоћа, јер је њу извео Архиепископ Српске Цркве. Година 1319. је веома важна у историји богослужења Српске православне Цркве. Те године смо добили пуни типик јерусалимске редакције. Имали смо ту срећу да први од свих православних Словена добијемо превод типика преп. Саве Освећеног. Зато би XIV век могли назвати златним веком наше литургијске делатности. Наш први пуни типик се преписује затим и по њему се служи у нашим манастирским и парохијским црквама.“⁴¹

У свом реферату професор Лазар Мирковић даје следећу оцену рада: „Кандидат је углавном удовољио захтевима тачака 1, 2 и 4, а онима под 3 не у пуној мери. Кандидат је прву тачку обрадио у свом 1) општем делу, другу тако што је изложио дневно, седмично и (...) и триодско богослужење по Никодимовом типику, ко-

прокименима, алилујарима, свјетилницама, слово Николе Граматака, Архиепископа Константина Града проту Свете Горе о типику и Пасхалију. У овом делу рада интересантно је истаћи образложење аутора због чега је Архиепископ Никола Граматик упутио писмо проту Свете Горе: „Јерусалимски обичаји изазивали су негодовање међу светогорским монасима, који беху навикли на блаже прописе о посту. Светогорци су се позивали на Студијски устав. Разрешење поста су тражили и на средње празнике. Нарочито их је збуњивао Успенски пост. Око 1085. године постављају они питање о посту Патријарху Николи. Патријарх Никола решава спор у корист јерусалимских обичаја.“³⁶ Ослањајући се на мишљење Мансветова, аутор тврди да је ово најстарији словенски превод слова Николе Граматака.³⁷ У вези са Никодимовом пасхалијом оштро око аутора запажа следеће: „У пасхалији се на једном месту поткрала грешка. Наиме, код године 6841. погрешно је наведен датум Месопусне недеље. По пасхалној табlici Месопусна недеља те године је била 1. фебруара, а Ускрс 4. априла. Међутим, када је Ускрс 4. априла, не може Месопусна недеља бити 1. већ 8. фебруара.“³⁸

ментаришући га по потреби и упоређујући га са богослужењем у другим типичима. Четврту тачку обрадио је тако, што је изложио постни режим по овом типичу, светоотачка чтенија која он прописује на богослужењу, литургијску терминологију на српском језику и дисциплинска манастирска правила у овом типичу. Ту је кандидат расправљив још о разним додацима што их је архиепископ Никодим додао својем типичу.⁴² Општа оцена професора Мирковића је да рад „представља леп допринос литургијској науци“⁴³.

Дисертација Епископа Саве Вуковића у сваком смислу представља пионирски подухват у области изучавања наших рукописних типика. Ако бисмо били строги критичари његовог рада сигурно бисмо наишли на недостатке, али имајући у виду обимност теме, недостатак рукописних извора и потребне литературе, до којих је у то време тешко било доћи, нећемо погрешити ако кажемо да је његов допринос изучавању Никодимовог типика од изузетне важности за развој српске литургијске науке. Епископ Сава је касније објавио још један рад о Никодимовом типичу⁴⁴ у коме је укратко сумирао резултате свог научног истраживања. Својом љубављу према богослужбеном поретку и благољепију, својим неуморним истраживачким радом и поред избора за Епископа и одласка са места професора на Богословском факултету, оправдао је речи свог ментора Лазара Мирковића да „својом студиозношћу обећава да ће на литургијској науци бити добар радник“⁴⁵. Епископ Сава је „својом писаном речју наговестио почетак краја једне вишевековне епохе литургијске стагнације“.⁴⁶

напомене:

¹ „Гласник“, Београд 1954, 200-204. Види и: Епископ Сава Вуковић, *Изабрани богословско-историјски радови*, Крагујевац 2011, 262-270.

² Исто, 526.

³ Досије др Сава Вуковић, Архива ПБФ, фасцикла 4.

⁴ Лазар Мирковић, *Типик архиепископа Никодима*, Богословље, I (XVI), 2, Београд 1957, 12-19. Наставак студије објављен у: Богословље, II (XVII), 1, Београд 1958, 69-88. Студија је прештампана у *Типик архиепископа Никодима*, II, Београд 2007, IX-XL.

⁵ Досије др Сава Вуковић, Архива ПБФ, фасцикла 4.

⁶ Исто.

⁷ Сава В. Вуковић, *Типик архиепископа Никодима*, необјављена докторска дисертација, II.

⁸ Исто.

⁹ Исто, XIII.

¹⁰ Исто.

¹¹ Лазар Мирковић, *наведено дело*, 79.

¹² Сава В. Вуковић, *наведено дело*, XIV. Професор Ђорђе Трифуновић тврди да монах Дамјан није аутор рукописа, види: *Типик архиепископа Никодима*, II, Београд 2007, 47.

¹³ Сава В. Вуковић, *наведено дело*, XV.

¹⁴ На крају овог типика налази се запис који казује да је он писан у време великог Стефана Душана за Пантократор, то јест манастир Дечане по заповести првог игумана Арсенија, а писао га је „многогрешни Добрета“. Година писања се не наводи, али с обзиром да каже да је писан у време краља Стефана Душана, значи да је писан између 1335. године када је довршено зидање Дечана и 1346. када се Душан прогласио за цара. Из записа на рукопису зна се да је у 17. веку типик још био у Дечанима. Рукопис се данас налази у Руској националној библиотеци у Санкт Петербургу под бројем Fn I 93. На молбу професора Лазара Мирковића Руска Црква је послала на поклон Српској Цркви фотографије рукописа које се данас

налазе у Патријаршијској библиотеци у Београду. Види: Л. Мирковић, *Поклон Руске цркве Српској цркви*, Богословље, II (XVII), Београд 1958, 1, 93.

¹⁵ Пажљивим упоређивањем Дечанског типика са Никодимовим типиком утврдили смо да овај рукопис ипак није „дословни“ препис Никодимовог типика. Основне разлике су те што у Дечанском типичу нема на почетку Никодимовог предговора ни поглавља „Како треба... појати“, затим у месецослову уноси спомен Светог Саве првог Архиепископа Српског 14. јануара и Преподобног Симеона новог мироточца Српског 13. фебруара, а на крају типика нема Посланице патријарха Николе проту Свете Горе као ни Никодимове Пасхалије. У односу на месецослов Никодимовог типика у месецослову Дечанског типика нема следећих спомена: 18. септембра Светог свештеноточника Симеона сродника Господњег, 19. септембра Свете преподобномученице Сузана, 17. априла преподобног Акакија из Мелитине, 19. јула преподобног Дија, али наводи да се тог дана пева тропар преподобном. У месецослову Дечанског типика је унет и спомен Светог мученика Мартина 11. новембра којег нема у Никодимовом типичу. Писац типика у потпуности изоставља читаве датуме: 16, 17. и 18. јануар, 12. и 13. јун и 30. и 31. август. Свети мученик Калистрат 27. септембра је грешком назван Кодрат, а Свети Анатолије Архиепископ Константинограда 3. јула преименован у Атанасија.

¹⁶ Радослав Грујић, *Палестински утицаји на Св. Саву при реформисању монашког живота и богослужбених односа у Србији*, СКА, Београд 1936, 298.

¹⁷ Прибислав Симић, *Хиландарски типик монаха Романа 1331. г.*, Краљево 2010, 38.

¹⁸ Сава В. Вуковић, *наведено дело*, XX.

¹⁹ Исто, 4.

²⁰ Л. Мирковић, *Типик архиепископа Никодима*, Богословље, II (XVII), 1, 1958, 80.

²¹ Типик архиепископа Никодима, Београд 2007, 46. Види и: Слободан Продић, *Српска редакција јерусалимског устава према рукопису „Никодимовог типика“ из 1319. године*, Требиње-Сарајево, 2015, 134.

²² Сава Вуковић, *наведено дело*, 3.

²³ Исто, 4.

²⁴ Овде је грешка у Никодимовом типичу, реч је о 84 младеца, ученика Светог Вавиле. Види: Јеромонах Хризостом Столић Хиландарац, *Православни Светачник Месецослов светих*, септембар-јун, том први, Београд 1988, 21.

²⁵ Сава Вуковић, *наведено дело*, 25.

²⁶ Исто.

²⁷ Исто, 104.

²⁸ Исто, 130.

²⁹ Исто, 134.

³⁰ Исто, 135.

³¹ Исто, 137.

³² Исто, 139.

³³ Исто, 149.

³⁴ Исто, 152.

³⁵ Л.153а.

³⁶ Сава Вуковић, *наведено дело*, 173.

³⁷ Исто.

³⁸ Исто, 175.

³⁹ Исто, 178.

⁴⁰ Исто, 194.

⁴¹ Исто, 199-200.

⁴² Досије др Сава Вуковић, Архива ПБФ, фасцикла 4.

⁴³ Исто.

⁴⁴ Сава, Епископ источноамерички и канадски, *Први превод Јерусалимског типика код Срба. Поводом 650 годишњице престављења Архиепископа српског св. Никодима*, „Гласник“, службени лист Српске православне цркве, Београд, децембар 1974, 271-276.

⁴⁵ Досије др Сава Вуковић, АПБФ, фасцикла 4.

⁴⁶ Ненад Милошевић, „Епископ шумадијски Сава као литургијач“, *У духу и истини*, Београд 2011, 77.

ODVĀT TĀ ANIMAM VIVENTEM IN VITA
REPTILIA ET BESTIA TERRE

DS

CREAVIT DS OMNEM
A IMAGINEM SVĀ

Калист (Вер), Митрополит Диоклијски

ЗАШТО ЈЕ БОГ СТВОРИО СВЕТ

Почнимо од главног. Из ког разлога је Бог донео одлуку да створи свет? Ово је питање које нема одговор. Међутим, ми се не можемо тиме задовољити. Уверљиви одговор на ово питање без одговора налазимо код Светог Максима Исповедника, који у својим *Главама о љубави*, размишљајући о овоме, говори о узајамној радости: „Свемогући Бог је привео твари из небића у биће не зато што је имао потребу за нечим, него да би се оне, у складу са својом пријемчивошћу, причешћивале и наслађивале Његовим блаженствима, сам Он се веселио делима својим, видећи их да се веселе” (*Главе о љубави*, 3, 46).

Мисао коју Максим Исповедник изражава расуђујући о узајамној радости, такође можемо повезати и са схватањем узајамне љубави. Бог је љубав (1Јн. 4, 8), говори нам јеванђелиста Јован. Ни ова божанствена љубав није егоцентрична, већ узајамна, она се раздељује међу свима који се њом причешћују. Бог – то није просто нека Суштина, независна, посебна, која тек воли самог себе. Бог је Тројица: Отац, Син и Свети Дух. Сва Три Лица воле један другог и сједињени су међусобно у непрекидном кретању узајамног заједничарења. Бог није личан, него међуличан, што се не јавља као просто обједињавање, него као несливање. Један од карактеристичних термина који оци Кападокијци користе за описивање Свете Тројице јесте заједничарење.

Дакле, ако Бог као Света Тројица представља тајну љубави која се раздељује, ово значи да се одлука о стварању света налазу у савршеној сагласности са природом Бога, пошто стварање дозвољава и другима, поред Њега, да деле ово кретање Тројичне љубави. Говорећи да се овај избор налази у сагласју са природом Бога, немам у виду да је Бог био у овој или оној мери „обавезан” да створи свет. Напротив, никакви унутрашњи и спољашњи фактори нису принудили Бога да направи такав гест. Он је деловао апсолутно слободно. Бог је неопходан свету, међутим свет није неопходан Богу. Као што је говорио руски богослов Георгије Флоровски: „Свет постоји. Али он је почео да постоји. А ово значи: света је могло и да не буде. У постојању света нема никакве неопходности. Узрок и темељ света су ван света. Биће свега могуће је само кроз вансветску вољу Сведоброг и Свемогућег Бога” (*Твар и тварност*).

Међутим, без обзира на чињеницу да Бог ствара свет из апсолутне и савршене слободе, а свет се, у складу са тим, појављује као израз Његове слободне воље, Бог у акту стварања открива и своју истинску природу – љубав. Сетимо се овде речи Светог Дионисија Ареопажита о томе да је божанствена љубав екстатична, што значи да се она налази изван Њега. Бог је створио свет, пошто је Његова љубав „разливајућа”. Без ове изливајуће љубави свет никада не би почео да постоји. И уместо да

говоримо о стварању *ex nihilo* (из ничега), правилније би било говорити о стварању *ex amore* (из љубави).

Ако будемо гледали на Стварање на такав начин – као на израз узајамне радости и узајамне љубави – тада нас никаква теистичка становишта која тврде да је васељена производ, а Свети Саздаатељ – архитекта или мајстор, не могу задовољити. Ми не можемо прихватити лик васељене као да је некакав часовник, који је часовничар тек израдио, навио и касније оставио да ради.

Нема сумње да су слична стновишта погрешна. Сагласно напоменама Светог Максима Исповедника и Светог Дионисија Ареопагита, Стварање се не појављује као чин у којем Бог делује само споља, него као чин посредством којег Бог изражава и унутрашње. Бог се не налази само иза граница стварања, него и унутар њега. Прволици, помоћу којих описујемо везе

Бога са светом, не треба да изобразују Оног који даје форму свету, мења га и организује.

Морамо да представимо себи Бога као неку суштину која живи унутар свега, која је свуда и вечно присутна.

Када говоримо о томе да је Бог Саздаатељ васељене, губимо из вида да Бог јесте „вазда Сушти и који све испуњава“, користећи се речима којим се Православна Црква обраћа како Христу, тако и Светоме Духу.

Са овом проблематиком тесно је повезана и друга тема коју бих хтео да захватим. Стварање света мора се сматрати не као неки догађај, који се једном догодио у прошлости, већ као трајање са којим смо повезани садашњошћу. Свет постоји, пошто га Бог воли, а не зато што га је заволео некад у далекој прошлости, на самом почетку, него га толико воли овде и сада, у сваком овом трену и сваком следећем. Не треба да говоримо о стварању у неком неодређеном моменту времена, него у садашњем. Не морамо говорити да је некада, пре много година, Бог створио свет. Реч је о томе да Бог ствара свет са мном и тобом унутар њега сада и увек. Ако се Свети Творац не би користио својом творачком вољом сваке следеће секунде, васељена би се изгубила у мраку небића. Као што је говорио Свети Филарет Московски, „творачка реч је као дијамантски мост на којем су постављене и стоје твари испод бездана Божије бесконач-

ности, испод бездана сопственог ништавила” (*Беседа у дан обретења моштију Светог Оца нашег Алексија Чудотворца, митрополита московског и целе Русије, и догађаја поводом повратка московској пастви*). Ова творачка реч Божија, „дијамантски мост” Светог Филарета, јесте реч коју не произносимо једанпут, реч, изговорена увече, данас и понављана „у све дане до свршетка века” (Мт. 28, 20).

Као творевина Божија, свет се после рађања чини предивним: „И виде Бог све што је саздао, и гле, беше веома добро” (Пост. 1, 31). Али истовремено ово је и свет грехопада, изломљен, опустошен, разрушен и изобличен грехом – првородним грехом наших предака и личним сагрешењима сваког од нас. Као што каже апостол Павле, сва творевина „покорила се сујети” и „стење”,

очекујући час када ће поново постати слободна (Рим. 8, 20–22). Међутим, овај пад није потпун. Тварна природа чак и у палом стању наставља да слуша одјеке свештеносудејственог присуства Божијег.

И свет наставља да бива предиван, макар је и његова лепота несавршена.

И ми заиста можемо изговорити речи које произносимо на свакој вечерњи: „Дивна су дела Твоја, Господе”.

На познати аутор дела руске прозе *Казивања једног боготражитеља своје духовном оцу* сјајно подвлачи ову урођену лепоту и велелепност света. Пролазећи кроз бесконачни шумски честар са Исусовом

молитвом на уснама, боготражитељ је осећао како је његово срце испуњено љубављу према свим људима, и не само према њима, него и према свему постојећем: „Када у осами почнем да се молим срцем, сва околина представља ми се у заносном облику: дрвеће, трава, птице, земља, ваздух, светлост, као да све говори у мени да постоји због човека, сведочи љубав Божију према човеку и све се моли, све опева славу Божију. И ја сам схватио оно што се у *Добротољубљу* назива виђењем словесне твари” (Прича друга). Искуство овог конкретног момента не јавља се као лажно осећање, већ као изворна спознаја истинске природе тварног света.

Превела са енглеског Марија Дабетић

Александар Борота, протојереј

ЕПИТИМИЈА КАО ЛЕК

На овогодишњем братском састанку свештенства Лепеничког архијерејског намесништва Шумадијске епархије у цркви Сабора Светих Срба у Доброводици – поводом исповести свештеника – богословски реферат о епитимији као леку, припремио је протојереј Александар Борота, парох крагујевачки и професор Богословије Светог Јована Златоустог у Крагујевцу. Верзију за штампу приредила је редакција Каленића

Ово је пастирска црквена тема што подразумева да је неодвојива од светотајинског живота који се потврђује првенствено Евхаристијом као централним догађајем нашег живота. Видећемо да је епитимија неодвојива од покајања, исповести пред Богом и жеље да се човек врати на место где ће литургијски заједничарити са Богом. Због овога о епитимији се мора говорити у контексту са светом Тајном исповести и покајања. Из свега треба да изведемо закључак да је то мера љубави и пажње према човеку коју предвиђа сам Христос, а коју примењује епископ, односно презвитер у циљу да би се човек макар мало поправио и приближио Богу.

Појам епитимије се изводи од именице (*επιτιμία*, f – прекор, укор, казна), а потиче од грчког глагола *επιτιμαω* који је коришћен у Новом Завету и значио је некога корити, забрањивати, покарати. Пример нам даје Свети Лука: „Пазите на себе! А ако ти сагреси брат твој, покарај га, па ако се покаје, опрости му“ (Лк 17, 3). Наравно има и других места у Светом Писму и сва упућују да је епитимија прекор-средство да се дотични поправи. И свето Предање Васељенских сабора употребљава овај термин на више места. Поменућемо упечатљиви пример халкидонског сабора, који 14. каноном ставља под епитимију све који преступе одредбе светог Васељенског сабора. Ту је и предање светих Отаца Цркве, који користе епитимију као лек за оздрављење верних. Свети Јован Златоусти у 28. беседи говори: „Није рекао апостол подвргавамо се казни, није рекао подвргавамо се мукама, већ поучавамо се, јер то што бива више је опомена, неголи осуда, више је лек, неголи казна, више исправљање неголи освета“.¹ Даље кроз историју Цркве видећемо да је задржан став о епитимији која је неодвојива од покајне дисциплине и да је њена пастирска сврха лековитог, терапеутског, духовног и спасоносног карактера.

Црква као заједница праведних и грешника

Црква је заједница свих хришћана са Богом који Му верују и љубе Га. Без покајања, вере и знања о Богу који се открио свету, човек не може сагледати своју палост и смртност. Зато Господ каже: „Покајте се, јер се приближило Царство Небеско“ (Мт 4, 17). Божији позив „покајте се“ подразумева да човек промени начин размишљања и да се обнови из темеља. Важно је рећи да

је Црква заједница не само праведних већ и грешних. Господ је дошао да спасава грешне. „Јер нисам дошао да позовем праведнике, већ грешнике на покајање“ (Мт 9,13), каже Христос. Господ је пријатељ са цариницима и грешницима, заобилази књижевнике и фарисеје. Он иде и даље, па проглашава супериорност милости Божије над пресудом. Син Божији није дошао да суди свету него да спасе овај свет (Јн 3, 17; Јн 12, 47). Међутим, праведници су ипак људи и склони греху, па је зато поред грешника и за њих потребно покајање.

Овде се намеће питање одакле грех, зашто људи греше? Као одговор на ово питање обично се нуде два гледишта. Разумевање греха, а затим и покајања и спасења увек је у Цркви имало различита поимања. Становиште

Цркве, коју су сачували свети Оци и предали нама, почиње од апостола Павла (види Рим 5, 12), а то је да је грех смрт, али не у смислу казне Божије човеку због његових грехова како се то уобичајено схвата, већ је последица створености света и човека ни из чега. Свети Максим Исповедник види смрт као последицу створености, а не само казне Божје за преступ. Преступом Адама природа је изгубила могућност и шансу да превазиђе смрт. Уместо да се Адам сједини са Богом Логосом, каже Свети Максим, он се сјединио са створеном природом, са женом која је смртна и тако се родила смрт.² То значи да наша грешност није само због преступања моралних закона већ и ради нашег природног рођења, а природа је сама по себи смртна. Је-

дини начин да јој се обезбеди живот је да се приљуби уз Бога који је једини Бесмртан.

Друго становиште јесте да је грех преступање правила и закона. Овај став је правног, јуридичког карактера. Присутан је у Западној Цркви, али и код нас. Преступање постављених моралних кодекса код појединца изазива савест која пати, а Цркву изазива да покрене евентуалне санкције. Због осећаја кривице се човек исповеда, каје се, добија опроштај и сви су задовољни. Дакле, спасење долази када се законодавна страна задовољи те се сматра да можемо бити уверени да смо очишћени-праведни уколико смо испунили закон. Ово неминовно може да доведе до формализма о коме ћемо касније говорити.

Мислим да треба узети у обзир оба гледишта и не бити искључив. Важно је знати да смо грешни јер смо смртни, створени и не можемо ништа учинити на свом спасењу без бесмртног Бога. Ипак, не можемо се преда-

ти, већ је потребно тражити руку спаса тако што ћемо покајно молити опроштај као онај блудни син који се враћа Оцу. Онда наше покајање има смисла и можемо рећи да је спасоносно.

[Из оригиналне верзије овог богословског реферата, у овој скраћеној верзији изостављена су поглавља о новозаветним сведочанствима покајања и покајане дисциплине, о покајној пракси у раној Цркви и у време светих Отаца и Васељенских сабора, као и о покајној дисциплини на Западу.]

Покајна дисциплина у данашње време

У новије време често чујемо да Цркви треба обнова на свим нивоима. На пример, обнова литургијска која треба да покрене и духовну обнову. Ново време ствара нове изазове у свим сферама живота, па и у Цркви. Појављују се нови трендови, нова технологија, наука, нове потребе људи. Све то утиче на Цркву која је ту и увек отворена за човека. Данас велики број људи не може да држи корак са црквеним схватањем живота. Морамо рећи да је данас преко осамдесет одсто хришћана само себе одлучило од Цркве не учествујући у литургијском животу. То су они хришћани који су пронашли споредне ствари за које мисле да су довољне за црквени живот, а то су слављење Крсне славе, примање свештеника у кућу, паљење свећа, обиласци манастира, долазак у цркву испут и многе друге.

Закупљени су бригама овог света, егзистенцијом, државом, политиком. Посебно треба обратити пажњу на проблем отуђености и депресије људи, поготово у великим градовима. Данас човек, чини се, уопште нема свест о својој недостојности. Већина људи сматра да нису грешни јер нико од њих није убио и украо, чак се хвале да поштују Десет Божијих заповести и живе хришћански. Своје страсти као среброљубље, каријеризам, гордост, борбу у друштву за што боље место схватају као врлине. Све те своје бриге и проблеме понекад преносе у црквени живот. Таквог човека треба прихватити. Ако такав човек изнова жели истинско покајање, пастир цркве мора са радошћу да му посвети време. Ово је озбиљан изазов за пастире данашњег времена.

Чини се да је данас пракса исповести у нашој Цркви некако запостављена. Осећа се потреба да се она обнови, да се врати на своје место. До скоро је била услов да би се хришћани причестили уз препоруку бар једном годишње. То бар једном годишње није никада била пракса и препорука Отаца Цркве. То је тема данашње обнове, а да би се хришћани чешће причешћивали потребно је да живе животом Цркве, а то би значило да разумеју да је покајање повратак у Цркву где изнова постају синови Оца.

Свети Јован Лествичник напомиње да је свако покајање обнављање крштења, као ново крштење. Данашња пракса у Цркви показује другачију слику. Због великог мноштва народа у дане поста исповест је најчешће обављана као заједничка, где им је свештеник читао разрешну молитву. Ту нема места за исповест, покајну дисциплину, епитимије. За тако нешто треба лични контакт – сусрет човека са свештеником, у ствари сусрет човека са Богом. Може се човек сам код куће уз помоћ савести (која га подсећа на његово отуђење од Бога и људи) покајати, али то је само први корак. Други

корак је тежи, то је излазак из себе и тражење праштања од другог. Тај други је Бог и сваки човек поред нас.

Последњих година се види помак у том смислу, да особито млади долазе желећи поуку, разговор, помоћ, савет. То је шанса за нас свештенике. Морамо рећи да је у раним вековима Цркве била таква пракса да је епископ постављао надарене, искусне, смирене презвитере да буду исповедници. За ову службу је требало смирење, неизмерна пажња и љубав према покајнику. Зато нису сви могли обављати ту службу. Стога би било у обнови духовног живота важно обновити службу ду-

ховника, коју одређује епископ. По речима протојереја Александра Шмемана, исповест је без икакве сумње један од најтежих и најмучнијих аспеката свештеничког служења. Ово је рекао из свог искуства, јер је добар део живота провео у Америци као свештеник и исповедник.

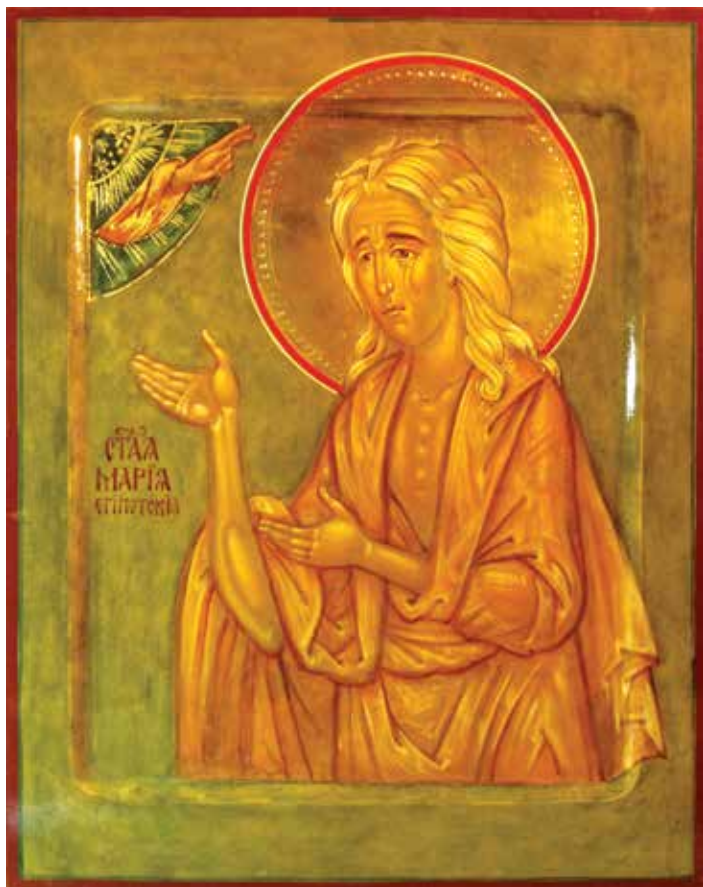
Обнова покајне праксе би требало да крене кроз проповед и учење и позивње људи на промену начина живота. Шмеман сматра да не треба стално проповедати о греху, судити и осуђивати. Превише је наших проповеди у облику апстрактних императива.³ Чини се да је данас велики успех да пастири заинтересују младе људе за Јеванђеље и да распале у срцима њиховим искрену љубав према Цркви. Ако говоримо о искреној исповести и кајању, а да то није из љубави и страха Божијег – најчешће она постаје формализам у коме можемо сви да учествујемо. Све може да се одвија по аутоматизму. И сви да будемо задовољни. Све то може да личи на јурјичку форму коју негују на Западу. Презвитер је ту, покајник долази, исповеда своје грехове, прима опроштај греха. Спреман је за причешће.

Исповест може још и да се схвати као разговор, саветовање и решавање одређених проблема. Свештеник даје мудре психолошке савете на исповести, сматрајући да је то сврха и циљ исповести, па тако више личи на

протестантског пастора. Пракса изграђена на овим и сличним ставовима, да се мора испунити форма исповести и да људи верују да су заслужили да приђу Трпези Господњој, прво због свог личног подвига, испунивши правила и заповести, није изворна. То је супротно од учења Цркве да је спасење дар Божији, а не продукт нашег аскетизма. Зато треба инсистирати и научити људе да схвате да Бог воли човека и да нас грешне какви јесмо прима, јер нас жели у Цркви. Пастир би требао бити на располагању увек кад је потребно, али препоручује се да то буде у навечерје празника. Такође добро је време постова, а посебно Васкршњег, када је богослужбени текст Триода усклађен са покајањем.

Пракса у новије време

Здржаћемо се на пракси каква је данас, са освртом посебно на епитимију која треба да лечи и зацељује, са ставом да ако нема човека да се исповеди, онда нема ни епитимије. Прво треба нагласити да оне нису суштински елемент Тајне исповести, јер може бити исповест и без епитимије. Епитимија не мора увек да буде намењана у наставку покајања. Покајање може бити и у дубини душе које ће видети сам Христос. Имамо пример покајања цариника („Боже буди милостив мени грешном“), насупрот фарисеја.

Опраштање или искупљење од греха је једино у власти Господа Христа. Сви су људи грешници, а оправдаће се не делима закона, него вером у Христа, каже апостол Павле: „А оправдавају се даром, благодаћу његовом, кроз искупљење које је у Христу Исусу“ (Рим 3, 24). Епитимије немају за циљ да задовоље Божанску правду, нити да умилостиве Бога. Њихов циљ је да скрену пажњу покајника да је грешан и да је као такав сам себе одлучио од Бога и Цркве. На крају, да му помогну

терапеутски да грех више не понавља. Давање епитимије напамет није могуће, нити на основу пријављивања других, јер би тада личили на државу, то јест на овај свет који функционише јуридикчки и који може чак некога осудити, а да се он и не пита. Боље речено, може применити своју силу кроз законе, које имају за сваку ситуацију која се може догодити. Свештеник није чиновник, службеник или судија. Епископ изображава Христа пред којим стоји покајник. Христос жели лични контакт, сусрет са човеком и његово вађење из дубине греха. Христос жели заједницу, Цркву.

Једни без других не можемо, ни лаик без пастира, ни пастир без лаика, него уједињени у Христу. Човек мора да осети жељу и потребу да се врати у сабрање Цркве. Не треба га посебно условљавати, за почетак нека буде ту, са народом и клиром јер већина се налази по први пут на прагу покајања. Отац Јустин Поповић назива покајање свестраним земљотресом бића човековог или преображењем, то јест небеском, богочовечанском, очистилачком, преображајном силом и опраштањем грехова.⁴ До тог земљотреса се не долази тако лако. Блажене успомене митрополит Амфилохије каже: „покајање је бунт против себе самог и својих самообмана, унутрашње бојно поље.“⁵ Уметност пастира је да прими и потакне човека на такво покајање и да га мелемима епитимија помогне и сачува.

Поменимо и нас свештенике, и ми грешимо и чинимо исте грехове, а ипак морамо да помажемо. Свети оци су говорили: То је тако, јер смо људи, а кад бисмо били без греха ретко ко би од нас праштао покајнику и поправљао га епитимијама. Морамо указати свима велико стрпљење, љубав, пажњу иако нису можда заслужили. Трагајући за истином отићи ће на неку другу страну. Истински би, како год знамо и унемо морали да покажемо да је Црква место љубави Божије у којој обитава Дух заједнице. Сви знамо да од парохије морамо направити живу евхаристијску заједницу, коју ћемо увећавати новим, поготово младим људима.

Лако је рећи, али треба учинити. Можемо имати превелика очекивања. Сви парохијски свештеници имају дужност и обавезу да се позабаве тим радом. Морамо узети у обзир да нисмо сви даровити за све. Неко је добар говорник, неко лепо служи и пева, неко је речит, неко добар организатор, а неко је омиљен као даровити исповедник. Има нас и који су модерно речено „мултипрактик“, то јест талентовани су за све. Сматрам да је битно запажање које је дао Афанасјевић, рекавши да је важно да се држи древна црквено-парохијска пракса: „конкретна припадност Цркви мора да се изрази кроз припадање једној одређеној парохији, а кроз њу и једној одређеној епархији помесне Цркве.“⁶ Ово припадање парохији је од важности како би презвитер знао ко су његови парохијани, како живе, да ли се исповедају, посте и причешћују. Тема данашњег излагања треба макар мало да открије какав би требао бити однос пастира и покајника неопходан у самом чину свете Тајне покајања и покајне дисциплине.

Наша тема говори о последњем делу исповести, о епитимији – врло осетљивој и можда најкомплекснијој обавези свештеника. Слично лекару, који констатује болест, поставља дијагнозу и даје лек. Тако се очекује и од пастира да помогне човеку у свему. Покајнику мора прво кроз разговор да објасни како да започне исповест, јер већина не зна како да почне, па да га полако води

кроз исповест. Обично ће исповест и поуке поделити на три дела.

Први део о односу према Богу. Разговараће о самој вери, могућим сумњама, молитви, читању Светог Писма, посту, богослужбеном животу. Утврдити да ли се покајник удаљио од Бога и Цркве.

Други део ће бити однос према ближњима, о егоизму, мањкању љубави према ближњима и небрига према њима. Помоћи ће да код себе препозна особине које уништавају односе са ближњим као што су завист, оговарање, каријеризам, окрутност, у новије време мобинг.

На крају ће прећи на однос исповедника према себи, односно о његовим телесним греховима и страстима, истичући да је наше тело храм Духа Светог и да га треба чувати. Дакле, грех је све што је против телесне чистоте и неодговорности према себи. Овде има прегршт могућности да човек зарад задовољавања својих страсти, у ствари полако уништава себе у духовном и физичком смислу. Реч је о страстима алкохолизма, наркоманије, коцке, блуда, у новије време зависности од интернета, видео игара. Термин страст је словенског порекла и буквално значи „страдање“, што и јесте, ако је човек овим раније реченим оптерећен. Свака зависност од било чега одвлачи човека од Бога и људи.

Митрополит Антоније Храповицки (1863-1936) каже да је у данашње време неумесно запиткивати покајника о тешким гнусним гресима, ако их он не искаже, већ постепено га навести кроз разговор да можда нешто не скрива, а жели да исповеди.⁷ Оно што се не исповеди духовнику, то остаје у човеку и чини да он остаје у далекој земљи, далеко од Оца.

Свештеник ће на све ове теме подсетити покајника увек показујући смирење, стрпљење, љубав и разумевање према њему. Такав став ће, надамо се, изазвати искрено покајање, а то нам је циљ. Поменути митрополит Амфилохије у своје време говори: „Никада човек није тако леп и узвишен него када тражи опроштај од Бога и ближњег обливен сузама покајања“.⁸ Занимљиве примере о греху и покајању из Светог Писма даје нам Златоусти: „Шта је горе било од Манасије? Али је он узмогао умилостивити Бога. Ко је био сретнији од Соломона, али згрешивши паде, и отац његов Давид паде, па се покаја? Шта је било похвалније од Јуде, а он поста издајник? Шта је било јадније од Матеја, а он поста јеванђелист? Шта је било горе од Павла, а он поста апостол? Ко је био сретнији од Симона, па постаде јаднији од свију па се покаја и спасе?“⁹ И завршава речима из посланице Коринћанима: „Зато који мисли да стоји, нека пази да не падне“ (1Кор 10, 12).

На исповести долази моменат када пастир мора позвати покајника да се промени, преуми, то јест искључи из свог живота све што га удаљава од Господа и Цркве. Употребиће поменуте епитимије, које би одговарале стварно као лек и мелем на рану. Обећање покајника Господу, да ће свој живот поправљати, се подразумева. Ако су епитимија и поука благе и покајник изражава покајање, следи молитва: „Госпode Боже наш, који си Петру и блудници опростио грехе када су плакали...“, која показује измирење човека са Црквом и спремност за причешће. Раније смо поменули да су пастири још од времена Отаца посматрали човека и његово стање. Узраст, старост, духовно стање, здравље, образовање,

сталез и све то поредити са његовим проблемима. Пастирска психологија је веома корисна, јер данас имамо превише психијатријски потребитих особа.

Уколико је епитимија строжија, одложиће се опроштај греха док човек стварно не устане, поправи се и врати у достојанство хришћана. То значи да ће покајник остати у „видном пољу пастира“ и примити озбиљно све лекове, умножавајући врлине супротне гресима које је чинио. Будно око духовника ће пратити његов живот

који ће наставити да се одвија ту у Цркви, али неко време без причешћивања. Ако је покајање и преумљење плодносно, може му се скратити трајање покајне мере по икономији.¹⁰ Супротно икономији, која је ипак чешћа пракса, стоји акривија (ακριβεια – грчка реч тачност), израз коришћен у канонском праву, који подразумева тачно, верно и строго држање аутентичног и црквеног Предања и свега што га прати.

На крају, свештеник мора бити спреман на разне ситуације. Нису сви људи исти. Није свако кајање исто. Једни се кају и одмах греше и тако у бескрај, као у неком кошмарном кругу, други се кају на „болестан начин“ – мазохистички дозвољавајући себи телесне и психичке болести и депресије, трећи се лажно кају обично тражећи кривицу код других, а не код себе. Не смемо заборавити на шизофрене, суицидне, дубоко разочаране људе. Посебну пажњу треба обратити на поменути проблем отуђеност људи. Свима је потребна помоћ. Појединима је јако тешко помоћи, па некада треба тражити помоћ лекарске струке.

Када је тешка ситуација и када је потребна дуготрајна епитимија, препорука је да свештеник тражи помоћ и савет свога епископа или старијег и искуснијег през-

витера. Исповедници ће се сусретати са људима који једно мисле, друго осећају, треће говоре, четврто желе, а пето делају. Професор др Владета Јеротић је приметио и забележио своје дугогодишње искуство, да се човек једва неколико пута у животу истински прене и приступи покајању.¹¹

Свештеник не може налагати епитимију за неисповеђене грехове, то јест за грехове које му покајник није рекао на исповести.¹² Епитимију ван молитвеног чина и без епитрахиља можемо сматрати корисном можда као добар савет, кориговање. То могу да учине и разни ауторитети као родитељи, учитељи, лекари, људи од угледа. Благи добар лекар може бити само онај који то чини као Христос. Тако Свети Јован Златоусти подвлачи: „Достојанство свештеника је више од царског достојанства, цару су поверена тела, а свештенику душе. Цар опрашта новчане дугове, а свештеник грехе. Онај принуђава, овај опомиње. Онај силом, овај саветом. Онај има материјално оружје, а овај духовно оружје.“¹³

Закључак

У новије време ћемо видети измењену праксу или изазов за све свештенике, а ради се о томе да многи примењују духовне разговоре, поуке, савете, па и исповест преко интернета на разним програмским апликацијама. Разлоге или оправдање за то имамо услед брзине живота, посла, отуђености, избегавања личног контакта. Технологија нам је омогућила да нема потребе да станемо са другим човеком, да разговарамо, да се поверавамо једни другима. Радије ћемо то обавити телефоном или преко других мултимедија. Хришћани ће чак посетити празнично богослужење преко телевизије или интернета, и сматраће да је обавио присуство на служби Божијој. Или ће покушати да се исповеди духовнику преко телефона, интернета. Ово је тема која чека да се Црква њом позабави, јер све ово што смо рекли не изражава живот Цркве коју су нам предали Оци, јер не можемо примити благодатне дарове Духа Светога, ако нисмо присутни „овде и сада на једном месту сабрани“ око Евхаристије и свих Тајни које из ње произилазе, па и покајања – исповести са праштањем живог Бога.

За нас свештенике можемо рећи: Ако смо код људи изазвали и угрејали љубав према Цркви, да желе заједницу са Христом око Трпезе Господње, да то чине што љубе Господа и ближње своје, онда смо испунили службу Божију која нам је поверена и могли би рећи да смо успели у нашој служби. Сви имамо прилику да у томе успемо уз Божију помоћ. Жеља Христова је да сви будемо једно.

напомене:

¹ Протојереј др Душан Н. Јакшић, *Живот и учење Светог Јована Златоуста*, Сремски Карловци 1934, 227.

² Епископ др Игнатије Мидић, „Покајање праштање и спасење у савременој постмодерној култури“, *Литургија и покајање*, Београд-Пожаревац 2018, 12.

³ Протопрезвитер Алексадар Шмеман, *Наши живот у Христу, Христов живот у нама*, Изабране беседе, есеји, студије и одломци из Дневника 1973-1983, Београд 2007, 171.

⁴ Архим. Јустин Поповић, *На Богочовечанском путу*, Београд 1980, 160.

⁵ Јеромонах др Амфилохије Радовић, „Покајање као пут личног и свенародног препорода“, *Богословље 1-2*, Београд 1983, 44.

⁶ Николај Афанасјев, *Ступање у Цркву*, Вршац, 2002, 245.

⁷ Митрополит Антоније Храповицки, *Исповест*, Шибеник 2003, 27.

⁸ Јеромонах др Амфилохије Радовић, „Покајање као пут личног и свенародног препорода“, *Богословље 1-2*, Београд 1983, 49.

⁹ Д. Н. Јакшић, *Живот и учење Светог Јована Златоуста*, 224.

¹⁰ Икономија (οικονομία) је спаситељна мера снисхођења када због љубави према палом човеку епископ одступи од примене канона или покајне дисциплине која је наложена на одређено време и скрати трајање обавезујућих мера, а ради спасења човека и измирења са Црквом. У основи то је теолошки концепт који представља Божији план о спасењу света и човека.

¹¹ Др Владета Јеротић, „Ко се и како каје“, *Сабортност*, бр. 1, Пожаревац 1996, 58.

¹² Протојереј Генагије Нефедов, *Увод у Свете тајне и обреде православне Цркве*, Шибеник 2006, 90.

¹³ Д. Н. Јакшић, *Живот и учење Светог Јована Златоуста*, 221.

ИЗ ЛЕТОПИСА ШУМАДИЈСКЕ ЕПАРХИЈЕ

ИСПОВЕСТ СВЕШТЕНСТВА АРХИЈЕРЕЈСКОГ НАМЕСНИШТВА БЕЛИЧКОГ

У петак 2. априла, када наша Црква молитвено прославља Преподобне Оце пострадале у манастиру Светог Саве Освећеног, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован служио је Литургију пређеосвећених Дарова у храму Светог Јована Крститеља у Кончареву. Епископу су на Литургији саслуживали свештеници Шумадијске епархије. Преосвећеног Владика је дочекао ктитор овог храма и председник Скупштине града Јагодине, Драган Марковић.

У богонадахнутој беседи, Владика је pouчио верни народ говорећи о значају поста и духовног живота. Велики пост нам је дат да би се кроз пост, молитву и јеванђељски живот уподобили анђелском животу. „Нема спасења, ако се не кајемо, ако се не трудимо, ако се не молимо, ако не постимо. Пост треба да прихватимо са благодарношћу. Не треба да постимо, јер је то неко правило, већ јер је то благослов Божији, јер је то послушност“. Владика је још говорио да треба да се уздржавамо не само од мрсне хране, већ и лоших дела. „Кад имамо Бога у себи, онда имамо у нашем срцу места и за све остале. Пост води у сламање наше гордости и тада улазимо у духовно стање смирења, љубави, вере. Обуцимо се у пост, у молитву, у Крст Христов“.

Након богослужења одржан је састанак Епископа са свештенством овог намесништва на коме је јереј Милош Јелић прочитао реферат на тему „Сва историја Цркве почива на вери у Васкрсење Христово“. Након причитаног реферата који је Епископ похвалио као добро написан, одржана је плодна дискусија.

На крају данашњег сабрања уследила је трпеза љубави коју је за све присутне припремио јереј Срђан Дангузовић, старешина храма у Кончареву.

Младен Алексић, вероучитељ

ИСПОВЕСТ СВЕШТЕНСТВА КРАГУЈЕВАЧКОГ НАМЕСНИШТВА

У понедељак 5. априла, када наша Црква молитвено прославља Преподобног мученика Никона, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован служио је Литургију пређеосвећених Дарова у храму Успења Пресвете Богородице – Саборној цркви у Крагујевцу. Епископу су саслуживали свештеници Епархије шумадијске.

Пре почетка Литургије, а по благослову нашег Епископа, игуман Петар (Драгојловић) исповедио је сво свештенство овог намесништва.

Благословом Владике окупљеном свештенству и верном народу својом беседом се обратио јереј Слободан Савић.

По устаљеној пракси, након богослужења у црквеноопштинској сали одржан је састанак Епископа са свештенством овог намесништва на коме је парохијски ђакон Светосавског храма на Аеродрому Александар Ђорђевић прочитао свој реферат на тему „Црква као непрестаност мољења“. По прочитаном реферату који је наш Епископ похвалио као добро написан, одржана је плодна дискусија праћена бројним питањима и коментарима. На крају данашњег сабрања уследила је трпеза љубави.

Дејан Марковић, јереј

БЛАГОВЕСТИ У МАНАСТИРУ ДИВОСТИН

У уторак, 6. априла, у навечерје Благовести Пресвете Богородице, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован служио је празнично вечерње у манастиру Дивостин, којим је почела прослава храмовне славе ове свете обитељи. Епископу су саслуживали свештеници Епархије шумадијске и гости из манастира Светог Луке у Бошњану.

Молитвено учешће је узело бројно свештенство, монаштво и верни народ. На крају вечерње службе Епископ је, по чину мале схиме, замонашио расофорну монахињу Јефимију, давши јој име Јелисавета.

Преосвећени Владика је у својој беседи нагласио значај речи Архангела Гаврила Пресветој Богородици, као и значење које оне данас за нас имају. Те речи пре свега значе објаву доласка спасења роду људском, тј. рођење Спаситеља света, али такође и смерницу и охрабрење човеку данашњице да ће, ако се труди да живи по Богу, чути од Њега благу вест: „Не бој се, ја сам са тобом“.

Владика је новопострижену монахињу pouчио да се труди да по својој моћи испуни завете које је дала. Монаштво је добровољни избор подвига и покајања као начина живота, али је и позив на усавршавање у меру раста пуноће Христове. Послушност Богу и Цркви је начин освећења за монаха.

Сутрадан, 7. априла, Епископ Јован је освештао новосаграђену палионицу свећа, а затим служио Свету архијерејску Литургију, уз саслужење свештенства Шумадијске епархије.

Протојереј ставрофор др Зоран Крстић је у беседи на праз-

нично Јеванђеље рекао да ми верујемо да постоји тајинствена димензија космоса која се састоји у жељи Бога да сва створења постоје и да буду жива. Ту тајинствену димензију света ми кроз различите Свете Тајне откривамо, са жељом да у њима сви учествујемо.

По завршетку Свете Литургије, у којој је Преосвећени Владика пререзао славски колач, уследила је трпеза љубави.

ИСПОВЕСТ СВЕШТЕНСТВА АРХИЈЕРЕЈСКОГ НАМЕСНИШТВА РАЧАНСКОГ У ЂУРЂЕВУ

У петак четврте недеље Васкршњег поста, 9. априла у селу Ђурђевоу крај Раче одржана је исповест свештенства архијерејског намесништва рачанског. Исповедник свештенства је био игуман манастира Ђелије Доситеј Радивојевић.

Светој Тајни Исповести су приступили сви присутни свештеници, а затим су заједно са присутним верницима дочекали Епископа шумадијског Г. Јована који је, уз саслуживање свештенств Епархије шумадијске, служио Литургију пређеосвећених Дарова.

Епископ Јован је одржао литургијску беседу у којој је нагласио да не постоји други начин сједињења са Богом осим путем Светог Причешћа. Ми се причешћујемо за здравље, али и за живот вечни. У току Поста изнад свега је потребно да дођемо до свести да смо грешни, као и да би требало да мењамо свој живот. Крштењем смо се обукли у Христа, зато треба и да живимо по Богу. Ту одећу којом смо се крштењем оденули треба да сачувамо чистом. Последица непослушности је смрт, тако је и Адам довео себе до смрти. Постом и молитвом треба да одгонимо нечастивог шаптача који нас наговара на непослушност. Ђаво се највише плаши крста, поста и молитве. Без Бога не можемо ништа, а са Богом можемо све.

На Светој Литургији су се причестили сви присутни свештеници и мноштво верника.

После Свете Литургије одржан је у суседном Саранову сасанак Епископа Јована са свештенством овог намесништва на коме је протојереј Велибор Јовановић прочитао реферат на тему „Ако верујеш, видећеш славу Божију“. После прочитаног реферата одржана је дискусија уз питања и коментаре свештеника. Епископ Јован је на крају разговора очински поучио проту Велибора. На крају данашњег сабрања уследила је трпеза љубави коју је у парохијском дому припремио отац Мирољуб са верујућим народом.

Горан Живковић, протонамесник

ИСПОВЕСТ СВЕШТЕНСТВА НАМЕСНИШТВА ЛЕПЕНИЧКОГ

У среду, 14. априла, састало се свештенство намесништва лепеничког у храму Српских Светитеља у Доброводици где је у јутарњим часовима исповест свештенства обавио игуман манастира Пиносаве Петар (Драгојловић), након чега

је свештенство дочекало свог Првојерарха, владика Јована који је, уз саслуживање свештенства Епархије шумдијске, служио Литургију пређеосвећених Дарова.

Епископ се обртио свештенству и окупљеним верницима беседом у којој је рекао да треба да се молимо Богу да нам да духовне снаге да време Часног поста проведемо у миру и покајању. Ми свештеници врло често помињемо реч *покајање*, али је питање да ли размишљамо о суштини те речи. Јер покајања нема док не преиспитамо на најискренији начин свој живот. У Јеванђељу пише да ће нам Господ судити у ономе у чему нас затекне. Мисли ли човек да може ући у Царство Божије без покајања? Дубинско покајање једино се стиче кроз смирење. Без смирења нема ни покајања.

Након Литургије, свештенство архијерејског намесништва лепеничког се окупило у просторијама парохијског дома, где је протојереј Александар Борота, професор Богословије Светог Јована Златоуста, припремио реферат на тему „Епитимија као лек“. Након читања реферата, свештеници су повели дискусију на задату тему. Исповест је завршена заједничком трпезом љубави за коју се постарао парох батоцински Радосав Петровић.

Немања Стојковић, ђакон

ИСПОВЕСТ СВЕШТЕНСТВА АРХИЈЕРЕЈСКОГ НАМЕСНИШТВА ОПЛЕНАЧКОГ

У петак пете недеље Васкршњег поста, 16. априла, у Храму Светог Илије у селу Трнави, свештенство намесништва Опленачког приступило је Светој Тајни исповести. Исповедни је био архимандрит Евтимије (Јутроша) игуман јошанички. Након исповести свештеници су са верним народом дочекали свог архијереја. Његово Преосвећенство Епископ шумадијски Г. Јован служио је Литургију пређеосвећених Дарова. Епископу су саслуживали свештеници Епархије шумадијске.

Пред Свету Тајну Причешћа Владика је кроз беседу поучио окупљени народ између осталог рекавши: „Човек треба да се сећа Бога онолико колико и дише. Тако нас учи Црква, тако нас уче и Свети Оци. Јер када се човек сећа Бога, он се уствари моли Богу, а кад се моли Богу човек разговара са Богом. Човек који није ум свој везао за Бога, не сећа се Бога, а не сећа се ни човека који је створен као икона Божија. Зато је потребно да не заборавимо да је Бог домаћин овога света, да је господар и мог и твог живота. Промисао Божија шаље свакога у своје време, да сваки човек као икона Божија посведочи Бога Творца. Пост је период који је Црква установила да се човек тада мало више сећа Бога, да се више моли, да више чита Свето Писмо, да прими духовни савет. Неће човека спасти његов чин или звање, већ његов начин живота. Зато Свети Оци овај пост називају путовањем. Јер када смо ушли у овај четрдесетодневни пост ми смо пошли на пут који нас води преко Голготе и Васкрсења у Царство

Небеско. Прави пут јесте онај који је Господ казао: `Ја сам Пут, Истина и Живот`. Када би размишљали о овим речима Христовим не бисмо никад залутали. Тај пут није лак. Иако је трновит и узак он је и радостан, јер на том путу добијамо Царство Небеско”.

Након Литургије у парохијској сали прочитан је реферат на тему „Отуђени човек“ који је припремио протонамесник Бранимир Товиловић. Због болести, свештеник Бранимир није могао да присуствује данашњој дискусији. Сваки свештеник изнео је своје размишљање на тему која је задата. Владика Јован је скренуо пажњу на оно што је добро и оно што је требало бити боље у самом раду, и тиме мотивисао све на још веће залагање у животу Цркве. Данашње молитвено сабрање завршено је трpezом коју је великим трудом припремио парох трнавски протојереј ставрофор Слободан Богојевић.

Стеван Илић, ђакон

ИСПОВЕСТ СВЕШТЕНСТВА АРХИЈЕРЕЈСКОГ НАМЕСНИШТВА ЛЕВАЧКОГ

У понедељак шесте недеље Васкршњег поста, 19. априла, у Храму Светог цара Константина и царице Јелене у селу Опарићу, свештеног намесништва левачког у јутарњим часовима приступило је Светој Тајни исповести. Исповедник је био јеромонах Петар (Драгојловић), игуман манастира Пиносава. Након исповести свештеници су са верним народом дочекали свог архијереја, који је овом приликом донео у храм честицу моштију Светог Владике Николаја Охридског и Жичког.

Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован служио је Литургију пређеосвећених Дарова. Епископу су саслуживали свештеници Шумадијске епархије.

Владика је кроз беседу поучио окупљени народ рекавши између осталог: „Када је у питању реч благодарење, рекао бих да је то двосмерног значаја. Прво, када онај који даје осећа радост што даје. Друго, благодарити значи захваљивати за оно што примамо. Ми хришћани смо много примили и много примамо. Много више нам Бог даје оних добара за које не знамо, него оних за које знамо. Ми смо сабрани у овом светом храму да благодаримо Богу за све и сва. Да благодаримо Богу што смо живи. Нема већег дара од тога што нам је Бог дао себе, да кроз Свету Тајну причешћа дођемо у најприснији додир са Њим. Причешће није никакав обичај или симболика. Ми се причешћујемо да нам Бог опрости грехе, за вечни живот, за оно за шта смо и створени. Вредно је благодарити човеку кад нам нешто да, а много је вредније и узвишеније и потребније да благодаримо Богу. Ни благодарења, ни послушности, па ни вере нема без љубави. Заборавимо ли другога, заборавићемо и себе, али заборавићемо и Бога. Данас сам вам донео део моштију Светог владике Николаја Српскога. Човека од наше крви, тела од нашег

тела. Овај Свети владика је осветио овај храм и зато сам се нашао побуђеним да овде донесем део моштију, део тела Светог Владике Николаја Охридског и Жичког, како бисте се ви молили њему, а он за све нас“.

Након Свете Литургије, у парохијском дому је прочитан реферат на тему „Славећи Васкрс, славимо живот вечни“, који је приредио јереј Срђан Ђорђевић, парох белушићко-секурички. По прочитаном реферату, свако од свештеника узео је учешћа у дискусији. Исповест је завршена трpezом љубави, коју је за ову прилику припремио месни парох са својом породицом.

Бојан Стојадиновић, јереј

ИСПОВЕСТ СВЕШТЕНСТВА ОРАШАЧКОГ НАМЕСНИШТВА

У среду, 21. априла је у манастиру Венчац у Брезовцу код Аранђеловца одржана исповест свештеништва орашачког намесништва. Светој тајни исповести су приступили сви активни и пензионисани свештеници овог намесништва. Свештенство је исповедао јеромонах Доситеј Хиландарац, игуман манастира Телије. Након Свете тајне исповести у овом храму је Епископ шумадијски Г. Јован служио Литургију пређеосвећених Дарова. Епископу Јовану су саслуживали свештеници Епархије шумадијске.

Пред крај Свете Литургије Епископ Јован је окупљене вернике поучио својом беседом. Епископ нас је подсетио да дани поста служе да очистимо душу и тело. Морамо бити трезвени, јер ако изгубимо трезвеност изгубићемо себе. Трезвен човек је онај који слуша и извршава реч Божију. Трезвени људи увек преиспитују себе и своја дела. Падамо јер се уздамо само у себе, не у Бога. Ми људи смо у стању да Божанску лепоту која је у нама затамнимо својим неделима. Читавог живота тражимо да нас други поштују. Мислимо да ћемо својим положајем и титулом задобити спасење, али се варамо, јер спасење је једино од Бога. У дане поста најви-

ше треба да иштемо спасење. Морамо бити благодарни Богу што нас трпи овакве. Посветимо време својој души. Ко чува уста своја и језик свој тај ће сачувати и душу своју. Након Свете Литургије у сали манастирског конака јереј Марко Петровић, парох јеловички је прочитао реферат на тему „Васкрсење – смисао човековог живота“. После читања реферата окупљено свештенство је износило своје мишљење о раду, а јереј Марко је одговарао на постављена питања. Потом су сви учествовали у заједничкој трпези љубави.

Немања Искић, јереј

ИСПОВЕСТ СВЕШТЕНСТВА У АРХИЈЕРЕЈСКОМ НАМЕСНИШТВУ БЕЉАНИЧКОМ

У четвртак, 22. априла, у храму Покрова Пресвете Богородице у Гунцатима, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован, служио је Свету Литургију пређеосвећених Дарова. Владика су саслуживали свештеници Епархије шумадијске. Пре Литургије, јеромонах Онуфрије (Вранић) духовник манастира Драче, исповедио је свештенике бељаничког намесништва.

После причешћа свештенства уследила је беседа Епископа. Владика је на почетку говорио о врлини вере и при том истакао: „На првом месту треба да се молимо да нам Бог дометне вере, јер ако будемо имали вере и ако будемо по њој живели, имаћемо све хришћанске врлине. И сами апостоли су молили да им Господ дометне вере. Зато што су се сећали речи Христових да је све могуће ономе ко има вере. Нагазимо се при крају Васкршњег поста и на самим вратима Страдалне недеље. Ових дана требало би да видимо у чему се наш пост састојао. Да ли само у неједењу одређене врсте хране или у правом уздржању? Постом и молитвом хранимо и чистимо душу и телу. Хранимо, значи да смо бар у овом периоду били мало више у цркви, чешће се причешћивали, чинили добро дугоме више него себи. Тако угађамо Господу и долазимо до спасења. Ово је време да се молимо, да тражимо опроштај од Бога да би смо дочекали васкрсење Христово у радости. Чак и ако смо у болу, патњи и тузи, када васкрсне Бог у нама ће бити мање и бола и патње“.

На Литургији се причестио верни народ и деца, а после службе организовано је послужење за све окупљене.

Епископ је после Литургије посетио храм Светог Великомученика Георгија у Великом Борку, подарио благослов за почетак фрескописа у олтару и том приликом одредио распоред фресака.

У малој сали мотела „Липовачка шума“ одржан је састанак Владике и свештеника бељаничког намесништва на којем је прочитан реферат јереја Жељка Јовановића на тему „Сви смо једно у сили Христа Васкрслог“. Епископ је у току расправе очински посаветовао свештенике, истакавши значај опхођења према верницима.

Трудом особља у мотелу „Липовачка шума“ приређена је трпеза љубави коју су спремили човекољубиви домаћини нашег сабрања.

ИСПОВЕСТ СВЕШТЕНСТВА АРХИЈЕРЕЈСКОГ НАМЕСНИШТВА МЛАДЕНОВАЧКОГ

Дана 23. априла, у петак Цветне недеље Васкршњег поста, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован служио је Литургију пређеосвећених Дарова у храму Успења Пресвете Богородице у Младеновцу. Светој Литургији је претходила исповест свештенства Архиепископског намесништва младеновачког, а исповедник је био јеромонах Доситеј Хиландарац, игуман манастира Ђелије Колубарске. Епископу су на Литургији саслуживали свештеници Шумадијске епархије.

У својој беседи Епископ Јован се обратио присутном народу и подсетио их да смо данас завршили Свету четрдесетницу. „На Лазареву суботу завршава се Велики четрдесетодневни пост, након чега долази Страсна седмица, недеља страдања Господа Исуса Христа, у којој је Он из превелике љубави према нама људима принео себе на жртву. И ако је човек ок-

рену леђа Богу, Бог није окренуо леђа човеку. Човек нечистог срце све друге види као лоше, непоштене, непобожне, а себе као јединог исправног. Када је потребно другога осудити не штедим ни речи, ни аргументе. Када оправдавамо себе, онда не видимо никакву кривицу. Морамо се молити Богу да нам да снаге да не осуђујемо друге. Нека нам недеља која је пред нама буде на умножење молитава, љубави, добрих дела и неосуђивања. Нека нам последњи дани овог поста пре славног Васкрсења буду на сагледавање, исповедање и покајање због сопствених грехова”, рекао је Владика. Након причешћа Епископа и свештеника многобројни верници Младеновца су приступили Светој чаши.

У парохијском дому храма Успења Пресвете Богородице у Младеновцу парох ковачевачки јереј Иван Ненадовић прочитао је реферат на тему „Хришћани сведоци силе Христове“, након чега је уследила вишечасовна плодна дискусија. На крају се приступило трпези љубави коју је припремило братство младеновачког Храма.

Марко Јефтић, јереј

ВЕЛИКИ ЧЕТВРТАК У САБОРНОЈ ЦРКВИ У КРАГУЈЕВЦУ

На Велики Четвртак, 29. априла, Његово преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован, уз саслужење свештенства Саборног храма, служио је Свету Литургију Светог Василија Великог у Саборном храму у Крагујевцу.

По прочитаном Јеванђељу Епископ се сабранима обратио надахнутом беседом у којој је између осталог рекао: „Јеванђеље које смо чули говори нам о догађајима који су се збили пре распећа Христовог. Све се то догодило ради нас и ради нашег спасења, јер праведни Господ Бог није страдао због својих, већ због наших грехова. Када су Христос и апостоли били за трпезом, Господ је прао ноге апостолима. Апостол Петар каже Господу да му неће Он опрати ноге, јер није разумео шта је Господ тиме хтео. Господ му каже да због тога неће имати удела са њим. Тада Петар каже да му онда мора прати и руке и главу и цело тело. Господ онда каже да је чистоме је све чисто и да само ноге треба да му се оперу. Овде Господ наш Исус Христос показује право смирење. Господар неба и земље свом створењу пере ноге. Апостоли су се збунили, као што бисмо и ми то урадили. Да би их охрабрио, Господ је рекао: `Ви мене зовете Учителем и Господом, ја то јесам` и додао `ако сам ја ваш Господ и Учитель и ако као такав перем ваше ноге, ви сте дужни да једни другима перете ноге`. Другим речима, дужни сте да се и ви смиравате. Христос каже: `Научите се од мене, јер сам

ја кротак и смирен у срцу, и наћи ћете покој душама својим`. Смирење је темељ свих врлина.

На данашњи дан Господ је установио Свету Тајну Причешћа, Свету Литургију. На ту Свету трпезу Господ је постао себе. Зато је рекао: `Ко једе моје Тело и пије моју Крв има живот вечни`, што се односи на оне који се причешћују. Причешће је истинито Тело и истинита Крв Христова. Не треба се причешћивати зато што се ваља или зато што су се наши стари причешћивали, већ зато што кроз причешће самог Бога уносимо у себе и најприсније се сједињујемо са Њим“.

ВЕЛИКИ ПЕТАК У САБОРНОМ ХРАМУ

У јутарњим часовима Великог Петка, 30. априла у 8 часова, у Саборном храму у Крагујевцу, Преосвећени Владика Јован служио је Царске часове, у којима се помињу догађаји из Гетсиманске ноћи, хватање Исуса, одрицање Апостола Петра, издајство Јудино, распињање на Крст. Зову се царски часови јер су некада византијски цареви увек присуствовали на овим часовима у цркви, а после њих је бивало многољетствије царевима.

У поподневним часовима Великог Петка, у 16 часова, у Саборном храму Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован служио је Вечерње са изношењем Плаштанице. У 19 часова вршено је јутрење Велике Суботе, и тада се савршава чин сахране Христове. По завршеном богослужењу Преосвећени Владика благословио је верни народ са жељом да у здрављу и срећи дочекају најрадоснији и најсветлији Празник над Празницима.

Срећко Зечевић, протојереј

ВЕЛИКА СУБОТА У СТАНОВУ

На Велику суботу, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован служио је Свету архијерејску Литургију у храму Светог великомученика Пантелејмона у Станову. Његовом Преосвештенству су саслуживали свештеници Епархије шумадијске.

Литургија Светог Василија Великог почела је вечерњом службом. После прочитаних паримеја, апостола и Светог Јеванђеља, у пуном храму верног народа, беседом се уз благослов Владике обратио Архијерејски намесник крагујевачки протојереј ставрофор мр Рајко Стефановић, рекавши, између осталог, да је Велика субота дан који је на крају Велике Четрдесетнице, која представља рекапитулацију читаве историје, света и човека, рекапитулацију читаве Божије бриге и Његовог учешћа у овоме свету и животу човека, дан који се налази на крају читаве историје спасења, како оне старозаветне која почиње стварањем света и човека и обећањем о доласку Месије, тако и ове новозаветне која почиње уласком Месије у свет. Владика је причестио велики број верног народа, а после Свете Литургије поделио је благослов и иконице верном народу и деци.

Недељко Дикић, ђакон

ВЛАДИКА ЈОВАН СЛУЖИО ЈЕ ПАСХАЛНО ВЕЧЕРЊЕ У ЈАГОДИНИ

На сам дан Васкрсења Господа Исуса Христа, 2. маја, у јагодинској Новој цркви Светих апостола Петра и Павла, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован служио је Пасхално вечерње уз саслужење свештеника Шумадијске епархије.

Након одлуженог Пасхалног вечерња, Владика Јован је произнео беседу. Том приликом, говорио је о смислу и значају васкрсења Христовог, посебно у овим тешким тренуцима када се суочавамо са актуелном пандемијом. Владика је, између осталог, рекао да је човек створен за вечност, а не за време, и да је потребно да замолимо Господа да нам помогне и да нам поред свих невоља да радост. Васкрсење је управо нада, наш смисао, смисао љубави, вере и наде.

Након богослужења, вероучитељи беличког намесништва су приредили изложбу васкршњих јаја, која су украшавала деца основних школа. Том приликом, Владика је благоизволео да изабере најлепше украшена јаја. Наравно, сва деца која су учествовала у украшавању васкршњих јаја су награђена због свог труда и љубави према Васкрслом Господу. На крају, братство храма Светих Апостола Петра и Павла, на челу са старешином јерејом Миланом Ђорђевићем, приредило је Трпезу љубави за свог Архипастира, свештенство и верни народ.

Младен Алексић

СЛАВА ЦРКВЕ СВЕТОГ ГЕОРГИЈА НА ОПЛЕНЦУ

У четвртак Светле седмице, на дан Светог великомученика Георгија, 6. маја, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован служио је Свету архијерејску Литургију у Храму Светог великомученика Георгија на Опленцу. Епископу су саслуживали свештеници Епархије шумадијске.

Након прочитаног јеванђелског зачала, Владика је између осталог рекао: „Васкрсење Христово даје смисао и небу и земљи и човеку и свим догађајима у људској историји од Адама до данас и до свршетка света и века. Васкрсењем Христовим човек је постао бесмртно и непролазно биће. Васкрсење Христово открива не само победу над смрћу и пролазношћу него и јављање пуноће божанске благодати и божанског смисла у свету и човеку. Љубављу Божијом прожети смо и сабрани у Христу Васкрслом сви ми међусобно, наши преци, наши потомци и сва људска поколења у Цркви као Његовом Богочовечанском телу. Најбољи пример вере, наде и љубави јесте Свети великомученик Георгије, који је сведочио да је његов живот био сав у вери и васкрсење Христово. Да би одбранио своју веру он је и живот положио, јер је знао зашта га полагаје. Нека нам Господ помогне и нека нам да и снаге и силе и моћи да се обнављамо и да са васкрсење слаavimo и смисао човековог живота“.

На самом крају Литургије Владика Јован је пресекао славски колач. Након тога, трпезом љубави настављено је данашње сабрање у ресторану „Стара Варош“ у Тополи трудом управника задужбине „Краљ Петар I“, Драгана Релјића.

Стеван Илић, ђакон

ЦРКВЕНА СЛАВА У СЕЛУ ДРЕНОВАЦ

На дан Источног петка прослављена је храмовна слава у селу Дреновац, парохија вучковичко-брњичка.

Свету Литургију служили су протојереј ставрофор Милорад Тимотијевић и протојереј Милан Живановић, уз учешће верног народа.

Овогодишњи колачар је била породица Ивана и Александра Симоновића.

Јадран Димовски, протојереј

ПРОСЛАВА ХРАМОВНЕ СЛАВЕ СВЕТОГ ГЕОРГИЈА У ШУМАРИЦАМА

На дан празновања Светог великомученика Георгија верни народ је од раног јутра испунио храм и порту храма. Протојереј ставрофор Милан Борота је началствао Светом Литургијом уз саслужење домаћина протојереја Срђана П. Тешића. Литургијско сабрање својим присуством увеличала је игуманија манастира Дивостина мати Анастасија са сестринством. По прочитаном јеванђелском зачалу сабранима се бираним речима обратио прота Милан Борота, који је најпре у кратким цртама представио живот и страдања Светог Георгија, а потом говорио о љубави Божијој.

Посебно радује да је велики број верника приступио Светој Чаши. По заамвоној молитви уследио је литијски опход око храма, а потом и освећење славских знамења, које је ове године принела породица Вељовић. Колач за идућу годину преузела је породица Недељковић.

На крају сабранима се захвалио прота Срђан за несобичну љубав и зато што и у најтежим тренуцима људ нису напуштали храм него су имали вере и остајали су у својој барци спасења.

СВЕТА АРХИЈЕРЕЈСКА ЛИТУРГИЈА И РУКОПОЛОЖЕЊЕ У Манастиру ТРЕСИЈЕ

У петак Светле седмице – Источног петак, 7. маја, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован служио је Свету архијерејску Литургију у Манастиру Тресије. Епископу су саслуживали свештеници Епархије шумадијске.

За време Божанствене Литургије извршена је Света Тајна свештенства. Епископ Јован је кроз молитву и полагање руке увео јерођакон Онуфрија (Савића) у чин свештеника, а монаха Мирона (Чајковића) у чин ђакон.

Након прочитаног јеванђелског зачала Владика Јован је изговорио беседу. Епископ је све присутне поучио о Христовој

светлости, о томе да је она Васкрсење Христово, да нас она радује, да нам даје пут, да је она победа над смрћу. Посебно је нагласио да се ум мора држати у Христовој светлости. Затим је поучио да је човеку најбитније смирење, темељ сваке врлине, којим може победити себе и да тако, очистивши се од греха, може бити чак и у маломе радостан. Подсетио је присутне на величину празника који се зове Источног петак, уз напомену да Богу морамо благодарити што нам је дао Пресвету Богородицу. Епископ је нагласио да је људима кроз Свето Причешће дата могућност освећења, просвећења и заједнице са светима. Јер нам Света Литургија даје све.

Епископ се благим речима обратио и новорукоположенима и очински их поучио.

Након Свете Литургије братство Манастира Тресије је приредило трпезу љубави.

Марко Стевановић, протонамесник

СВЕТИ АПОСТОЛ И ЈЕВАНЂЕЛИСТ МАРКО ПРОСЛАВЉЕН У ВУЧИЋУ

У данима када се све и свако радује Васкрсењу Христовом село Вучић надамак Раче имало је разлог за сугубо славље на дан Светог Апостола и Јеванђелиста Марка, када њихова црква слави свог заштитника.

Од раног јутра мештани овога села су испунили своју локану цркву како би принели своје молитве Богу и Светом апостолу Марку. Њихов парох протојереј Велибор Јовановић топло их је дочекивао као прави домаћин.

Свету Литургију је служио протојереј Ненад Савић, уз саслуживање свештеника Епархије шумадијске. После прочитаног Јеванђеља омилију је произнео ђакон Марко Арсенић.

На крају Литургије уследио је крсни вход и молитве за свети храм, народ, летину и све што је човеку потребно, а што једино Бог може дати. У знак захвалности Богу за све и свакога колачар је са својом породицом и свештенством принео жртву у наднебесни Божији жртвеник. После Литургије уследило весеље и укрепење.

Марко Арсенић, ђакон

ХРАМОВНА СЛАВА У ВЕЛИКИМ ЦРЉЕНИМА

У суботу 8. маја када Црква прославља Светог апостола и јеванђелисту Марка, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован, служио је Свету архијерејску Литургију у Великим Црљенима, поводом храмовне славе. Епископу су саслуживали свештеници Епархије шумадијске и гости из Митрополије дабробосанске свештеници Саво Брадоњић и Милан Милановић.

Овом приликом, Владика Јован је у оквиру литургијског сабрања крстио близанце Василија и Арсенија, синове пароха великоцрљеначког јереја Александра Глишића и његове супруге Јелене. Обраћајући се окупљеним верницима шу-

мадијски првојерерх је поучавао о Васкрсењу: „Васкрсење је победа живота над смрћу, радости над тугом, Истине над неистином, правде над неправдом. Христос је победио смрт, ђавола и грех. Без победе коју је донело васкрсење крст би био знак срамоте намењене најтежим преступницима. Васкрсење крст чини красотом и лепотом Цркве и знаком по коме се ми хришћани препознајемо“.

Владика је честитао славу мештанима Великих Црљена и крштење малог Василија и Арсенија, истичући свештеника Александра Глишића и његову супругу Јелену као узор који би многи млади парови могли да следе, с обзиром да се ради о многодетној породици.

На крају Свете Литургије Владика је преломио славски колач са овогодишњим свечаром Дејаном Милинковићем из Великих Црљена. Крај сабрања крунисан је трпезом љубави коју су за окупљене припремили домаћин славе Дејан Милинковић и парох великоцрљеначки, јереј Александар Глишић са својим породицама.

Свештеник Влада Димитријевић

СЛАВА ХРАМА СВЕТОГ ЈОАНИКИЈА ДЕВИЧКОГ У БРЕСНИЦИ

Празник обретења моштију Светог Јоаникија Девичког прослављен је у крагујевачком насељу Бресница Светом архијерејском Литургијом којом је началствовао Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован. Владика Јовану саслуживали су свештеници Епархије шумадијске.

Обраћајући се окупљеним верницима, Владика је између осталог рекао: „У овим празничним данима поклонимо се Христовом васкрсењу и замолимо распетог и васкрелог Господа да у нама васкрсне вера. Замолимо, такође, Светог Јоаникија Девичког да се моли да се у нас усели васкрсли Христос, као што се уселио у њега. Васкрсење Христово је темељ вере на којем почива целокупно хришћанство. Ова недеља после Васкрсења Христовог посвећена је апостоли Томи, који није био присутан приликом Христовог јављања након васкрсења. Ми Господа примамо у себе кроз Свето Причешће. Ако немамо вере у васкрелог Христа, онда од хришћанства нема ништа сем уопштег учења о љубави и вери. О величини вере и њеној неопходности сведочи нам Господ обраћајући се апостоли Томи, који након физичког уверавања да је Христос васкрсао исповеда веру у Њега, а Господ поручује: `Блажени су они који не видеше, а повероваше`. Васкрсли Господ апостолима који се налазе у страху и незнању поручује: `Мир вам`. Човек који има мир у себи има и Бога у себи. И Свети Јоаникије Девички, кога данас прослављамо, управо је живео имајући мир у себи и верујући у васкрсење. Манастир Светог Јоаникија Девичког нам је сведок васкрсења. Много пута паљен, рушен и скрнављен и данас живи испуњен монасима који чувају веру у васкрсење Христово као основ свог воземаљског битисања“.

Окупљени верници, пре свега они најмлађи, причестили су се Пресветим Тајнама Христовим, сједињујући се са васкрслим Спаситељем.

Након Свете Литургије и опхода око бресничке светиње, Владика Јован је преломио славски колач и осветио жито, након чега је још једном благословио мноштво верника дељењем иконица Васкрсења Христовог.

Љубављу и старањем овогодишњег колачара пароха ердечког протојереја Слободана Бабића, његове супруге Марије и његових укућана приређено је послужење за све вернике у порти храма као и свечани ручак за све званице. Овом приликом братско храма светог Јоаникија Девичког уручило је свом Епископу пригодан поклон на молитвено сећање и литургијско помињање. Такође братство храма је изразило благодарње проти Слободану и његовој породици дарујући их иконом Пресвете Богородице.

Милош Ђурић, јереј

ХРАМОВНА СЛАВА ЦРКВЕ У КРАГУЈЕВАЧКОМ НАСЕЉУ АЕРОДРОМ

У навечерје празника спаљивања моштију Светог Саве, свечано бденије у храму Светог Саве на Аеродрому, служио је Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован. Преосвешћеном су саслуживали свештеници Епархије шумадијске.

Владика се после бденија обратио верном народу, честитавши славу, уз жељу да молитве Светог Саве буду са нама. Преосвешћени је истакао потребу да постанемо деца Божија. Господ је рекао уплашеним Апостолима: „Мир вам“. Ако буде мира Божијег у нама, биће мир и у породици и у цркви и свуда око нас. Ми смо хришћани осветљени светлошћу Васкрсења Христовог, Јеванђеља Христовог, а то значи да смо ми хришћани упаљене свеће, а свећа се пали опет како се каже да се не ставља под суд, него да светли свима који су у кући. Дакле, ми смо Богом и Светим Савом позвани и призвани да светлимо, и зато не гасимо свећу у нама коју је Господ упалио када смо се родили, посебно када смо се крстили, да би гледајући у тај пламичак свеће како гори, сагоревали и ми у вери, нади и љубави.

У наставку је организован културно-уметнички програм, у којем су учествовали дечији хор „Свети Сава“ и фолклорни ансамбл под вођством јереја Ивана Антонијевића, и Марка Милосављевића.

Свету Архијерејску Литургију на дан храмовне славе, 10. маја, служио је Преосвешћени Владика Јован, уз саслуживање свештенства Шумадијске епархије.

По благослову Преосвешћеног, беседио је чредни свештеник јереј Иван Антонијевић. Светој Чаши су приступили многи парохијани наше цркве. После опхода око храма, Владика је пререзао славски колач, овогодишњег домаћина, Ивана Костића, председника Црквене Општине Аеродромске, који већ дуги низ година пожртвовано помаже наш храм и учествује у свим важним догађајима наше цркве.

Александар Ђорђевић, ђакон

СЛАВА ХРАМА СПАЉИВАЊА МОШТИЈУ СВЕТОГ САВЕ У БАРАЈЕВУ

У понедељак, 10. маја у служена је Света Литургија у храму Спаљивања моштију Светог Саве у Барајеву поводом храмовне славе. Литургију је служио протојереј стеврофор Драгиша Топавловић уз саслужење свештеника Епархије шумадијске.

После причешћа свештенства беседио је свештеник Жељко Јовановић, који је истакао значај лика и дела Светог Саве, и позвао верни народ да слеђују његову личност и да подражава првог Архиепископа српског.

На Литургији се причестио велики број верног народа и деце. После опхода око храма пререзан је славски колач. Овогодишње домаћице су биле Марија Милић, Дана Кулунџић и Слађана Димић. За колачара наредног лета Гос-

подњег пријавио се Милован Јовановић са породицом. После службе приређена је трпеза љубави за све окупљене.

ХРАМОВНА СЛАВА У КУСАТКУ

Дана 10. маја, када наша света Црква молитвено прославља спомен на догађај спаљивање моштију Светог Саве Српског, црквена општина у Кусатку прославила је своју прву храмовну славу.

Данашњем Литургијском сабрању начествовао је игуман манастира Пиносава Петар (Драгојловић), а саслуживали су кусадачки пароси протојереј Дејан Бркић, старешина храма, протонамесник Далибор Новаковић и ђакон Владимир Степановић.

После прочитаних јеванђелских зачала игуман Петар се се обратио окупљеном народу осврнувши се на прочитану јеванђељску причу о свадби у Кани Галилејској. Нагласио је смисао новог вина, које је настало од воде, ракавши да је то новина коју Христос уноси у васцели свет, преображавајући старог греховног човека, који је налик води која је без укуса, мириса и боје, у новог, бољег Божијег човека. После Свете Литургије уследила је литија око храма која се завршила резањем славског колача. Затим је уследила је трпеза љубави коју је припремило братство храма са својим народом у новом парохијском дому.

Владимир Степановић, ђакон

СЛАВА ХРАМА СВЕТОГ АТАНАСИЈА ВЕЛИКОГ У СЕЛЕВЦУ

На дан Светог Атанасија Великог, 15. маја, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован служио је Свету архијерејску Литургију у храму Светог Атанасија Великог у Селевцу, надомак Смедеревске Паланке. Епископу су саслуживали свештеници Епархије шумадијске.

После прочитаног јеванђелског зачала Владика се окупљеном народу обратио богонадахнутом беседом у којој је говорио о великој љубави Божијој: „До Васкрсења Христовог гроб је био извор таме, а по Васкрсењу је извор светлости свима онима који су поверовали да је Христос васкрсао из мртвих. То је светлост која обасјава свет и сваког човека. Ако имамо ту светлост и ми ћемо другима светлети Божијом истином. Данас, када живимо у великим невољама, радост васкрсења нам је најпотребнија. Таквом радошћу је живео Свети Атанасије Велики. Он је био велики по свом хришћанском животу, вери у Бога, делима и смирењу. Таквом светитељу је посвећен овај храм под чијом сте и ви заштитом“.

После заамовне молитве уследила је литија око храма, а испред храма Владика је пререзао славски колач са овогодшњим домаћином Миланчетом Мишићем. После Свете Литургије уследила је трпеза љубави у сали парохијског дома код храма Свете Тројице коју је припремило братство храма, протонамесник Ненад Петровић и јереј Марко Аћимовић.

Владимир Степановић, ђакон

ПРОСЛАВЉЕНА ХРАМОВНА СЛАВА У ВИНЧИ

Недеља трећа од Васкрсења Христовог посвећена је успомени на жене мироносице које су се удостојиле да прве сазнају најрадоснију вест Васкрсења Христовог.

У Винчи надомак Тополе, мештани овог прелепог шумадијског села, 16. маја, окупили су се у храму Божијем који је посвећен Женама мироносицама, да учествују у Светој Литургији на којој је начествовао архијерејски намесник опленачки протојереј ставрофор Миладин Михаиловић, уз саслужење свештеника Епархије шумадијске.

У препуном Храму након прочитаног јеванђелског зачала беседио је протонамесник Никола Илић. Он је истакао важност вере у васкрсење Христово као најважније сегмент наше хришћанске вере.

На крају Свете Литургије пресечен је славски колач. Домаћин храмовне славе ове године били су Милош и Милијана Стевановић са својом породицом. Трудом и љубављу протојереја ставрофора Ђорђа Радишића и породице Стевановић припремљен је свечани ручак на коме су сви били добро дошли.

Стеван Илић, ђакон

ХРАМОВНА СЛАВА У КРАГУЈЕВАЧКОМ НАСЕЉУ ЕРДЕЧ

У суботу 22. маја, Црква Божија у крагујевачком насељу Ердеч, прославила је своју храмовну славу Пренос моштију Светог Николе. Светом Литургијом је начествовао протојереј ставрофор Милић Марковић уз саслужење свештеника Епархије шумадијске.

Након прочитаног јеванђелског зачала обратио се верном народу протојереј ставрофор Милић Марковић између осталог рекавши да је Свети Никола, како му се и у тропару каже, „правило вере и образ кротости“, па из тог разлога је и јако поштован код нашег народа. Сви који долазе у храм који славе Светог Николе треба да подражавају ту његову веру и да буду као град који на гори стоји.

Након причешћа верних учињен је литијски опход око храма, а потом преломљен славски колач. За све верне је старањем домаћина славе Божијег Ристића приређено послужење и ручак у порти храма. Колач за следећу годину је преузео Радиша Бишевац.

Немања Стојковић, ђакон

СЛАВА МАНАСТИРА НИКОЉЕ

На дан када се прославља Пренос моштију Светог Николаја Мирилицког, 22. маја, у манастиру Никоље свечано је прослављена храмовна слава.

Светом Литургијом начествовао је протојереј ставрофор Миладин Михаиловић, уз саслужење свештеника Епархије шумадијске.

У проповеди која је уследила након причешћа свештеник Дејан Динић подсетио је верни народ на врлински живот једног од најпрослављенијег светитеља Христовог. После заамвоне молитве свештеници и народ кренули су молитвени крсни ход око манастирке цркве. Након тога уследило је сечење славског колача.

Као и сваке године настојатељица ове свете обитељи игуманија Евдокија заједно са својим сестринством припремила је у манастирској трпезарији славски ручак за сав богољубиви народ који се данас сабрао у манастиру.

Стеван Илић, ђакон

СЛАВА МАНАСТИРА ДРАЧА

Дана 22. маја, када Црква прославља Пренос моштију Светог Николаја свечано је прослављена храмовна слава у манастиру Драча. Светом Литургијом началствовао је Епископ шумадијски Г. Јован уз саслужење свештенства Шумадијске епархије.

Након Малог Входа Епископ је одликовао чином архимандрита јеромонаха Онуфрија Вранића, економа манастира Драча. По прочитаном Јеванђељу Епископ се обратио беседом, говорећи о васкрсењу Господњем, које је темељ наше вере: „Јер ако са Христом умиремо, онда ћемо са Њим и васкрснути, како то говори апостол Павле. На крају Символа вере говоримо да чекамо васкрсење мртвих и живот будућег века. Наш живот треба да се састоји у припреми за тај вечни, непролазни живот. Да ћемо васкрснути, то је јасно, јер је васкрсао Онај који је победио смрт и показао нам да је то наш пут. Црква нас, речима апостола Павла, непрестано позива: `Радујте се свагда у Господу`. Ако наша радост није у Господу, онда је пролазна. Радујући се васкрсењу Христовом Свети Јован Златоусти узвикује: `Смрти, где ти је жалац? Аде, где ти је победа?`. Васкрсењем Христовим радују се светитељи, анђели, цело човечанство и цела творевина Божија. Како да се не радујемо кад је смрт побеђена и када знамо да се смрћу

не завршава све? Зато не треба у невољама и страдањима да изгубимо веру. Васкрс је суштина и смисао нашег живота. То је био смисао и циљ живота Светог Николаја, кога данас прославља и овај свештени манастир и ми сабрани у њему. Он је чинио и чини чуда не собом, него Христом. Свети Николај је спасавао људе, као што то можемо прочитати, од беда, невоља и греха. Зар није чудо спасити се од греха и покајати се? Покајање је равно васкрсењу. Наш је призив да путем истине и правде Христове оно што је смртно у нама учинимо бесмртним. То је највеће чудо“.

Након заамвоне молитве Епископ је кренуо са служителјима, монаштвом и верним народом у крсни ход око манастирског храма, а након тога је пресекао славски колач.

Игуманаја ове свете обитељи, монахиња Јелена је са сестринством и колачарима приредила послужење и трпезу љубави за све оне који су дошли да у овој светој обитељи поделе радост данашњег дана.

Ненад Милојевић, јереј

СВЕТА АРХИЈЕРЕЈСКА ЛИТУРГИЈА У ДРАГОЦВЕТУ

У Недељу Самарјанке, 30. маја, када прослављамо Светог апостола Андроника и Свету Јунију, у цркви Светог Николе у Драгоцвету, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован служио је Свету архијерејску Литургију. Владика су саслуживали свештеници Епархије шумадијске. Пре Литургије, Владика је осветио припрату цркве.

Након прочитаног јеванђелског зачала, Владика је произнео беседу. На почетку се осврнуо на јеванђелску причу о жени Самарјанки: „Овде се испуњавају речи Господње да нема Грка ни Јелина, јер смо сви једно у Христу. Кроз овај сусрет Самарјанке и Христа, Црква нас води ка празнику Силаска Светог Духа на апостоле. Дух Свети нас чисти и уједињује. Ако бисмо питали људе шта је најважније учинити у овоземаљском животу, добили бисмо различите одговоре. Црква нас учи да је најважније срести се са Богом. Од тог сусрета зависи наш живот, наша вечност. Жена Самарјанка је видела своју грешност, али је осетила Светлост која зрачи из Христа. Она се срела са Христом и поверовала у Њега. Ми се са Богом срећемо у Светом Причешћу и преко другог човека. Зато нам је други човек потребан. Вода жива о којој говори Господ у овој причи је Дух Свети. И ко пије од ове воде, никад неће ожеднети“.

Након отпуста, Владика је доделио Архијерејске захвалнице: Јовану Милићу из Јагодине и Николи Николићу и Јелени Недељковић из Драгоцвета. Овом приликом, Владика је доделио Орден Војда Карађорђа Саше Милојевићу.

Након Свете Литургије, у суседном селу Шуљковцу, Владика је осветио и положио камен темељац манастирског конака, за будући манастир који ће бити посвећен Светом Пајсију Светогорцу. То ће бити прва црква у шумадијској Епархији, а можда и у целој нашој помесној Цркви, која ће бити посвећена овом угоднику Божијем. О ово дело Божије започето је трудом пароха из Драгоцвета, оца Славише.

Приложници парцеле на којој ће се градити манастир су Зорица Недељковић из Драгоцвета, Верица Цветковић, Даница Илић и Владан Јаковљевић из Јагодине и Мирослав Урошевић из Шуљковца.

Након богослужбеног дела, домаћин, парох драгоцвечки отац Славиша је са својим парохијанима приредио трпезу љубави за све присутне вернике, на имању будућег манастира. На крају, ученици веронауке су извели краћи комад из јеванђелске приче о блуном сину, а Србски православни појци су отпевали неколико родољубивих песама.

Нинослав Дирак, ђакон

Небојша Бокић

МАНАСТИР РАЛЕТИНАЦ

На шумовитим обронцима Кременца, недалеко од села Великих Пчелица код Рековца, налази се манастир Ралетинац посвећен Светим Апостолима Петру и Павлу. Манастирски комплекс је смештен у клисури Ралетиначког потока и састоји се од цркве, старог и новог конака и економских зграда. Манастир се налази на путу за Рековац, око 25 километара југоисточнио од Крагујевца.

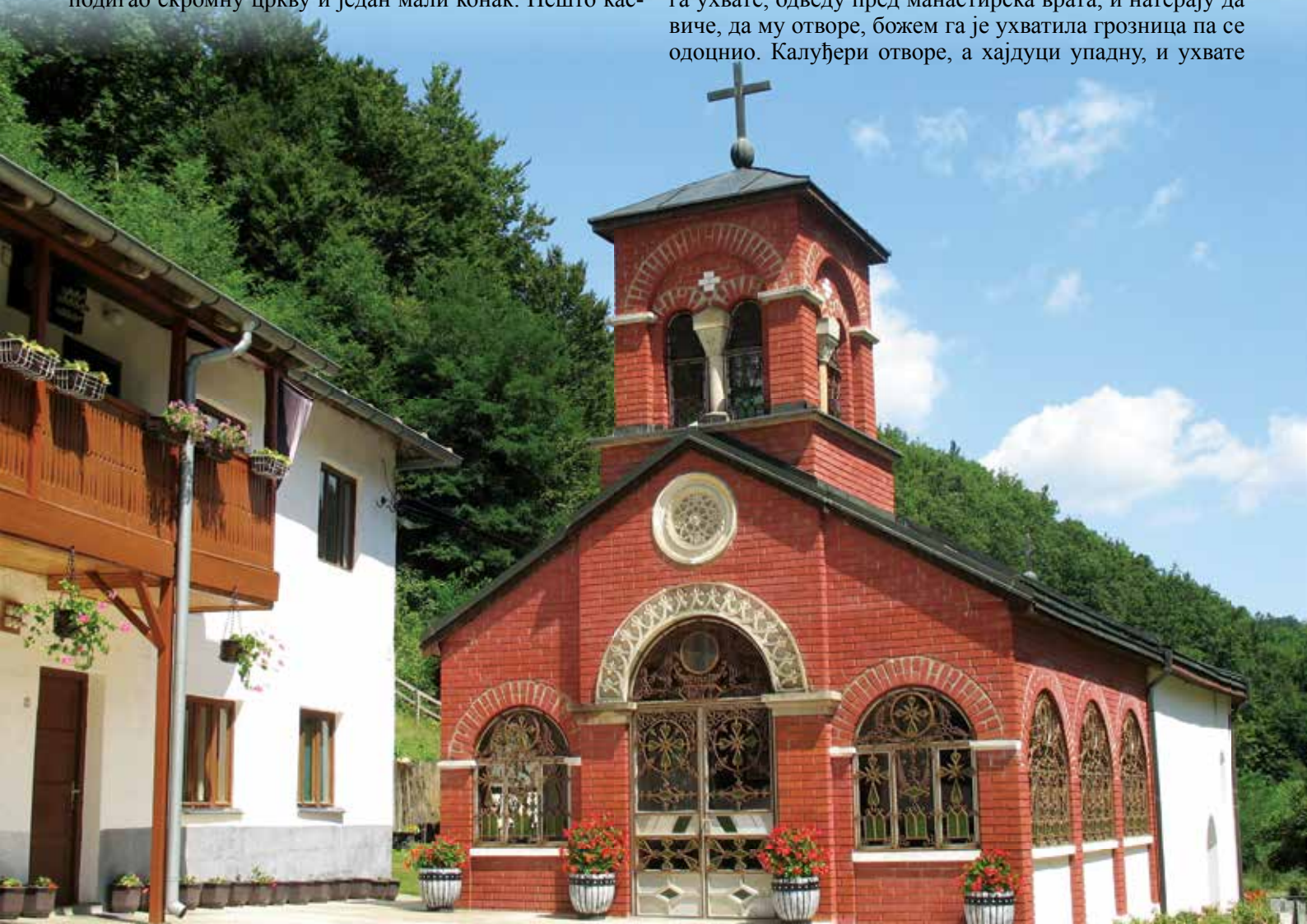
О манастиру у стручној литератури постоји само следеће: нема поузданих података када је настао. Према народној традицији, подигнут је почетком XV века као испосница оближњег манастира Дењковца. По другом предању манастир је задужбина извесне Рале, једне од три кћери непознатог српског племића који је погинуо у Косовском боју. По том предању и по именима ове три девојке Рале, Дене и Саре – сазидане су три цркве на подручју села Великих Пчелица. Ове светиње су по њиховим именима назване: Ралетинац, Дењковац и Саринац. Ово предање је и данас живо, а 1940. године сликар Јанко Брашић из Опарића, насликао је у манастирској трпезарији три побожне сестре, међу којима је и Ралетина. Најстарија црква није сачувана. Све до 1870. године,¹ манастир је био у рушевинама, а тада је манастирску цркву почео да обнавља Јован Ракић трговац из овог краја. Он је око првобитне часне трпезе и старог гроба подигао скромну цркву и један мали конак. Нешто кас-

није (1893), постављен је иконостас, а потом призидана припрата и изграђени конаци. Коначно уређење – обнова манастира завршена је 1947. године.²

Прве податке о манастиру Ралетинцу забележио је Милићевић, јер је у време када је он обишао манастириште било још увек значајних видљивих површинских остатака. Пошто се многи аутори позивају на Милићевића а погрешно га цитирају поновићемо укратко оно што он наводи:³

„Развалине од манастира Дењковца, баш код садашњег села Пчелица, с десне стране дуленске реке. Манастир је био велики 7 – 8 хвата. Осим олтара, има још две преграде. У олтару стоји и сад часна трпеза, и на њој једна велика чаша од белог камена. Кажу, да је то био тако висок манастир, да су му се кубета могла да виде из Крагујевца, и из Јагодине. Од њега се и сад познаје већ гором зарасли пут, преко планине Кременца и даље до жупањског града. Од Дењковца један сат низ реку к Рековцу идући, развалине су од цркве Ралетинца, за коју веле да је била испосница манастира Дењковца.

Прича вели да је у Дењковцу седео владика, и имао доста блага. Хајдуци га вребали, али му нису могли прићи, јер се рано затварао с калуђерима у свом манастиру. Некако манастирски слуга, који је чувао винограде, заспи и одоцни, па заноћи у виноградима. Хајдуци га ухвате, одведу пред манастирска врата, и натерају да виче, да му отворе, божем га је ухватила грозница па се одоцнио. Калуђери отворе, а хајдуци упадну, и ухвате

владику, па га почну мучити да им да паре. Владика, после многих мука, каже да су у Ралетинцу, у испосници. Он је то говорио, не ће ли, док би стигли до Ралетинца, сванути, па да хајдуци побегну. Они га поведу везаног. На по пута почне свитати. Хајдуци ту убију владика и побегну. И сад стоји гроб на средини пута од Дењковца до Ралетинца, и зове се Владичин гроб. Кажу да је с владиком закопан и крст који вреди 1000 дуката.

Изнад манастира, има место које се зове виноградски парлози, али је то све зарасло у шуму”.

Насупрот Милићевићу, Каниц тврди да су још пре издавања „Кнежевине Србије“ нестале рушевине и да је од тог материјала неки Јован Ракић саградио цркву Свете Петке. „На пример, много година пре штампања његове Србије биле су ишчезле рушевине цркве на Ралетиначкој реци о којима он говори (стр. 182); наиме, од материјала са тих рушевина Јово Ракић је саградио црквицу посвећену св. Петки, у којој поп из Пчелица трипут годишње држи литургију и крај које се на Петровдан држи сабор“.⁴

Међутим, ни Каниц није био у праву. Јово Ракић је нову цркву саградио на месту старе, користећи добрим делом материјал старијег храма.

Пола века касније (1937) новинар Петар Грујић је забележио нешто другачију верзију предања:⁵

„Манастир Ралетинац, изгледа, сазидан је нешто пре најезде Турака у ове крајеве. Истовремено и под истим околностима, сазидана су још два манастира, Саринац и Денковац, те су сва три манастира чинили манастирски троугао са странама од 1 километра. Писаних докумената који би постанак и мисију ових манастира светлије приказали, нема, јер су они уништени када су Турци дошли на ову страну када су манастире порушили.

О постанку манастира Ралетинца, Саринца и Денковца нешто више казује предање. По њему, сва три манастира саградиле су три богате сестре из Велике Пчелице — Рада, Сара и Дена. Отуда и имена: Ралетинац, Саринац и Денковац. Предање такође каже да су ове три сестре биле и необично лепе, кршне и здраве. Кажу, да су и здравље и лепоту оставиле у овим манастирима. Због оваквог веровања жене су, да би им се деца рађала здрава и лепа, у времену бременитости често долазиле у који од ових манастира и ту, у посту и молитви, проводиле извесно време. Овакве посете доносиле су манастирима лепе приходе и у оно време манастири су били цењени и познати по свом богатству. Усто, претпоставља се да су ова три манастира у оно време били и једини храмови у читавом Левчу, једина места где су се обављали славски и свадбени обреди и већина родни скупови. Све то сведочи о некадашњем великом богатству ових манастира.

У околним селима, Ратковићу и Великој Пчелици, и данас се говори и прича о старешини тих манастира калуђеру Илариону. Народна машта приказује га као седог, погуреног и доброћудног старца који је сав свој живот посветио вери, народу и овим манастирима. Једне ноћи разбојници су напали на ову групу манастира у намери да је опљачкају. Преваром они су измамили и везали немоћног старешину Илариона и водили га од једног манастира до другог да им прокаже манастирске драгоцености и новац. Кад он није хтео ово да учини разбојници су га ставили на страховите муке и на крају га убили.

Његов наследник који се у народном предању помиње под именом `Владике` и чији се гроб и данас чува, такође, је убијен од разбојника. Убрзо после овог убиства наишли су Турци, опљачкали и разрушили сва три манастира. После обнове манастира Ралетинца, први калуђер извршио је самоубиство и од тада манастир нема калуђера“.

У народу и данас постоји предање да првобитни манастир потиче из оних дана када и Љубостиња. Попут кнегиње Милице и три девојке Рала (или Ралетинка), Дена и Сара, из среза левачког, сазидале су три цркве на територији села Велике Пчелице. По њиховим именима и ове светиње добише имена: Ралетинац, Денковац и Саринац. (Име Рала долази од Радмила, Дена од Десанка, док је Сара библијско име).⁶

Ове светиње су, као и многе друге, више пута обнављане. За Ралетинац се зна да га је обновио неки Јован Ракић из В. Пчелица.⁷ Најдетаљнији опис обнове цркве дао је споменути новинар Грујић само што је он то зидање погрешно датирао у период пред први светски рат.⁸

„Али поред врлетне, разнолике и привлачне околине, Ралетинац има и друге квалитете: чудну и занимљиву историју постанка и обнове, извесне споменике за које околни свет верује да имају чудотворну моћ видања и исцељења. А има живог градитеља и обновитеља. Околност да у његовој непосредној околини постоје добро сачуване рушевине још два манастира, само је један плус, једна интересантност више за туристички свет.

(...)

Пре непуних двадесет пет година сељак Јован Ракић из Велике Пчелице под утицајем учесталих и тешких снова решио се да обнови манастир Ралетинац. Ову лепу, истинску и искрену замисао сељаци из његовог

села нису разумели и мислећи да се он на то одлучио само ради тога да би се истакао и прочуо они су целу ову ствар исмејавали и багателисали. Неки су га и ометали. Међутим Јован Ракић није поклекнуо. Упоран и доследан, он је поред свих сметњи и великих тешкоћа, сам, све о свом трошку исмеван од својих суграђана, успео да на рушевинама старог подигне леп и нов манастир. И, ваљда, огорчен на сељаке свог села манастир није за-

вештао Великој Пчелици, него Ратковићу, премда Ралетинац припада атару села Вел. Пчелице и премда је и сам Ракић из Вел. Пчелице. Обновљени манастир Ралетинац одликује се скромношћу и једноставношћу. Мали и светао, он је сав у знаку просте, али изражајне народне архитектуре и уметности. Можда је ово једини наш манастир, чија је форма и цео унутрашњи декор израђен по оригиналној замисли нашег сељака и у коме је оличена и изражена читава духовна активност сељака и национална стремљења народна. Баш ти народни моменти који се на сваком кораку сусрећу у овом манастиру чине овај иначе мали манастир великим“.

Као што видимо Грујић износи врло битан податак да је 1937. године Јован Ракић био још увек жив. Са друге стране Каниц је Ралетинац посетио у једном од својих последњих боравака у Србији. Због тога врло поуздано можемо рећи да је Ралетинац обновљен негде између 1890. и 1900. године, а не нешто након 1870. године. Премда је обнова обављена без дозволе црквених власти, накнадно је обновљена црква морала да буде освештана (макар мало освећење) јер се 1911. године јавља у документима као метох манастира Јошанице. Наиме, јеромонах Дионисије, сабрат манастира Јошанице са службом у метоху Ралетинцу, решењем од 15/28. октобра 1911. године АЕБр. 2652 постављен је, по потреби службе, за в. д. старешине манастира Копорина.⁹

Манастир Ралетинац је као светиња врло поштован од верујућег народа ближе и даље околине. Уз јужни зид, у унутрашњости цркве, налази се гроб — по предању гроб девојке Рале (Ралетинке), а над њим, на западном зиду, је малена слика трију сестара у народној ношњи. Народ долази у ову светињу да тражи лека и утехе у разним душевним и телесним немоћима.¹⁰ О томе колика је светиња био Ралетинац сведочи и новинар Грујић:¹¹

„Међутим, оно што Ралетинац ставља у ред најпосећенијих манастира наших и због чега сељаци сва-

кодневно навраћају у овај манастир то су, свакако, две чесме из којих истиче лековита вода и `владичин гроб` који исцељује.

Разноврсна се веровања везују за ове две чесме. На месту, где су постављене чесме и где се вода појавила, људи казују и верују да је био упокан калуђер Иларион. Верујући да је ова вода лековита, пошто извире из гроба калуђера, који је мученички страдао, житељи Ратковића одмах су на том месту подигли две чесме. И данас се овом водом умивају болесници. Продефиловале су овде најразноврсније патолошке особе. Главобољу, костобољу, туберкулозу и сличне болести, по народном веровању, све то ова вода лечи. И с правом се може казати да је кроз манастир Ралетинац прошло много више болесника него кроз ма коју болницу у нашој земљи. `Владичин гроб` који се налази у самом манастиру, у цркви, такође је једна знаменитост манастира Ралетинца. Људи поред ове хумке пролазе као поред највеће светиње. Паралитичари, умоболни, хроми, делимично слепи и глуви, молитвом, на овом хладном гробу траже спасење. Грешници, од ове хумке очекују духовно спасење и чисту савест. И по тврђењу сељака манастир Ралетинац многимима је донео здравље и морално спасење. Али грађани села Ратковића очекују нешто реалније и корисније. Они би желели да од Ралетинца начине једну сезонску колонију, једно господско одмориште, које би и њима донело извесне користи. А Ралетинац уистину има све услове да се топле жеље ових поштених сељака остваре.“

Храм почетком 1947. године још није имао статус манастира, али је у њему живео јеромонах Христофор, добар, честит и побожан монах, са још двојицом – тројицом искушеника, на велику корист и те светиње и околног народа који се ту Богу молио.¹² Ралетинац је званично постао манастир решењем Његовог преосвештенства Епископа шумадијског Господина Валеријана 1947. године.¹³

На дан Светог апостола Луке 31. октобра 1983. године, Његово преосвештенство Епископ шумадијски Господин др Сава осветио је темељ новог конака манастира Ралетинца, који је, иако није имао никакве имовине, бележио успехе на унапређењу ове свете заједнице.¹⁴

Манастир Ралетинац је 1985. године своју храмовну славу обележио освећењем новог конака. Наиме, Епископ Сава стигао је у манастир уочи Петровдана, учествовао на бденију и замонашио у чин мале схиме монахиње Ирину и Евгенију. На Петровдан је Владика, са већим бројем свештеника и ђаконом, служио Свету архијерејску Литургију. После резања колача Владика је пред црквом одржао проповед, а потом осветио новоподигнути манастирски конак и похвалио настојатељицу и сестринство за уложени труд.¹⁵

На празник Светих апостола Петра и Павла 12. јула 2008. Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Господин Јован служио је Свету архијерејску Литургију у манастиру Ралетинац уз саслужење више свештеника и осветио нови иконостас.

Данашња црква је посвећена Светим апостолима Петру и Павлу, па се мноштво народа искупи сваке године око ове светиње о Петровдану, 12. јула.

Црква је једнобродна грађевина правоугаоне основе засведена полуобличастим сводом. На истоку је велика, споља и изнутра полукружна олтарска апсида. Зидана је од ломљеног камена са омалтерисаним и бело окреченим

фасадама. Зидови су скромно обрађени без декоративног украса и скулптоване орнаментике. Црква је покривена двосливним лименим кровом. Њена унутрашњост је мирна и једноставно украшена. Дуборезни иконостас са три реда икона је новији, а од старијег иконостаса у припрати се чувају четири иконе (Свети апостоли Петар и Павле, Христос Пантократор, Богородица Одигитрија и Свети Јован Крститељ). Изнад припрате је мали квадратни звоник. Десно од улаза уз јужни зид храма се налази лучни акросолијум са скромном надгробном плочом без икаквог натписа.

У цркви манастира Ралетинца постоји гроб неке непознате али у народу веома поштоване личности. Уколико би се утврдило да је у гробу сахрањена женска особа онда би предање о девојкама ктиторима нашло своју пуну потврду.

Припрата је много декоративније обрађена од цркве, зидана је од опеке, а фасаде су оживљене великим лучним прозорима и улазним порталом на западној страни. Изнад припрате је мањи квадратни звоник од фуговане опеке завршен четворосливним лименим кровом. Западна фасада је украшена каменом архиволтом са стилизованим биљним орнаментима и моравском розетом.

На основу аналогije Ђурђе Бошковић Ралетинац укључује у групу средњовековних цркава без одређеног стилског архитектонског карактера, међу које спадају на пример Благовештење, Петковица, Ивковић, црква у горњем Жупањевачком граду итд.¹⁶

напомене:

- ¹ Као што ћемо даље видети ова година је веома спорна.
- ² *Археолошки споменици и налазишта II*, 1956, 173; Пајкић П., *Опис манастира Епархије шумадијске, Српска православна Епархија шумадијска 1997*, Крагујевац 1997, 1997, 218; Јованчевић Н., *Сведочанства о насељима и црквеном животу у данашњој Шумадијској епархији до XVIII века, Српска православна епархија шумадијска 1999*, Крагујевац 2000, 194.
- ³ Милићевић Ђ. М., *Кнежевина Србија*, Београд 1876, 182.
- ⁴ Ф. Каниц, *Србија, земља и становништво од римског доба до краја XIX века књ. II*, Београд 1985, 621.
- ⁵ Петар Грујић, *Задужбина сељака манастир Ралетинац има услове да постане туристичко место и летовалиште*, Правда 24. новембар 1937, 12.
- ⁶ *Ралетинац*, Каленић бр. 4/1981, Крагујевац 1981, 14 - 15.
- ⁷ *Ралетинац*, Каленић бр. 4/1981, Крагујевац 1981, 15.
- ⁸ Петар Грујић, *Задужбна сељака манастир Ралетинац има услове да постане туристичко место и летовалиште*, Правда 24. новембар 1937, 12.
- ⁹ *Рукоположења и постављења*, Гласник Православне цркве у Краљевини Србији, бр. 21 од 1. новембра 1911, 337.
- ¹⁰ *Ралетинац*, Каленић бр. 4/1981, Крагујевац 1981, 15.
- ¹¹ Петар Грујић, *Задужбна сељака манастир Ралетинац има услове да постане туристичко место и летовалиште*, Правда 24. новембар 1937, 12.
- ¹² Драгослав М. Степковић, *Четрдесетогодишњица епархије шумадијске*, Каленић бр. 6/1987, Крагујевац 1987, 10.
- ¹³ Драгослав М. Степковић, *23. октобра десетогодишњица упокојења владике Валеријана првог епископа Шумадијске епархије*, Каленић бр. 5/1986, Крагујевац 1986, 4.
- ¹⁴ *Освећен темељ новог манастирског конака у Ралетинцу*, Каленић бр. 6/1983, Каленић 1983, 11; *Осветити*, Гласник СПЦ 1/1984, 6.
- ¹⁵ *Освећење новог конака у манастиру Ралетинцу*, Каленић бр. 4/1985, Крагујевац 1985, 15.
- ¹⁶ *Археолошки споменици и налазишта II*, Централна Србија, Београд, 1956, 112.

Дела хришћанске књижевности у издању Шумадијске епархије

НОВО!

Јелена Анкудинова

ФРЕСКЕ ЈАРОСЛАВЉА

Слика Живоначалне и Свете Тројице, Оца и Сина и Светог Духа, јесу ум, реч и дух. Без ума, речи и духа човек не може, ако је веран, ако и није веран” (Максим Грк)

Недавно, после дуге и компликоване рестаурације монументалног живописа, појавило се ремек-дело староруске уметности – древни Спасо-Преображенски саборни храм Спаског манастира у Јарослављу. Саборни храм је био изграђен 1516. године по наруџбини московског кнеза Василија III. Изградио га је италијански мајстор, од оних које је активно позивао московски кнежевски дом ради изградње Кремља. Године 1563–1564. унутрашњост саборног храма била је украшена велелепним фрескописом, и током свих наредних столећа, све до 1919. године, то је био један од главних храмова Јарославо-Ростовске епархије. После гушења антибољшевичког устанка у Јарославу, у којем су епархијске власти и свештенство узеле активно учешће на страни белогардејаца, саборни храм је био затворен због исељавања епархијског дома изван зидина Спаског манастира. Касније је на територији манастира почела деловати рестаураторска комисија, састављена од водећих стручњака и зналаца староруске уметности. Већ у почетку, почели су да рестауришу Спаску саборну цркву, њен архитектонски облик. То је било неопходно јер је за време свог постојања храм био значајно преуређен: изгубио је два бочна олтара, покривена сводом, али је добио нови огроман олтар и пробијени су велики и широки прозори. Радови на обнови архитектуре повукли су за собом промене унутар храма, чији су зидови и сводови, потамнели од чађи и прљавштине, били покривени слојевима каснијих записа из разних векова. Ова рестаурација, почевши од двадесетих година двадесетог века, трајала је безмало 80 година, до 1998. године. Готово свих ових година унутрашњост саборне цркве налазила се у тами, рестаурација живописа час је почињала, час замирала на дуго година, обнављање споменика од-

вијало се полако и не без грешака. Чак су и за истраживаче староруске уметности његове фреске биле „terra incognita”.

„Извољењем Оца и поспешењем Сина и савршењем Светог Духа обновљена би досликавањем ова црква – благолепно Преображење Господа нашег Исуса Христа – лета 7071. за време благочестивог цара, господара целе Русије, великог кнеза Ивана Васиљевича, самодршца, и за време митрополита Атанасија, прве године светиства његова, а досликана за време архимандрита Јефрема, досликали су је мајстори московски Ларион Леонтјев, син, и Третјак, и Фјодор, деца Никитина, Јарославци Атанасије и Доментијан, Сидорова деца”. Овај зидни летопис из два огромна дела, смештен је на унутрашњим ивицама западних стубова саборне цркве, дочекује посетиоца и одмах му саопштава најважније информације – када, у чије време и ко је осликао храм. За то време, ово је била велика реткост, пошто није било дозвољено мајсторима да остављају своја имена на делима која су стварали за Бога, који и сам зна ко је и шта учинио у Његову славу. Међу црквама које су сачуване од времена Ивана Грозног није познат ниједан храм са тако пуно информација о творцима фрескописа. Овде није саопштено само о силнима овога света – цару и митрополиту, него су дата и имена мајстора, при чему не само престоних, позваних, како видимо, из царских или митрополитских иконописних радионица, него и грешна имена јарославских зографа. То је прво помињање јарославских сликара у историји староруске уметности. Однос према мајсторима иконописног заната у древној Русији увек је био пун поштовања, али у време Ивана Грозног, владара који се сам није клонио различитих

уметности, пажња према стваралаштву иконописаца била је нарочито изражена. То се објашњава још и тиме што је сам митрополит Макарије био „сликању икона навикнут”. На чувеном Стоглавом сабору, где је цар испитивао свештенство по стотину различитих тачака, тражећи разјашњења, једно од главних питања било је о томе какав треба да буде живописац и како да ствара. О односу према сликарима пише и чувени писац из XVI века, Максим Грк: „Достојне иконописце, који су удостојени оваквог светог дела истинске уобразиље и изузетног живљења, приличи часно поштовати и посађивати их на вечерама близу светитеља и поштованих људи”. На тај начин, мајстори који су израдили фрескопис Спасо-Преображенске саборне цркве, удостојени су највишег поштовања.

Време, таленат и труд рестауратора донели су до нас „вечни садржај”, који су оваплотили на сводовима и зидовима храма Ларион Леонтјев и браћа Никитини и Сидорови. Посматрајући фреске саборне цркве, дужни смо да поменемо када и у какво време су стваране. Године 1563. већ је тридесет година на царском трону владар о којем летописи кажу да је то цар „са срцем крокодила”. Име Ивана Грозног најчешће се повезује са страшном речју „опричина”. Политичка ситуација је управо у овој години припремала кобан догађај за руску историју. Један за другим следи дуги низ погубљења људи најближих цару, облаци се гомилају над бојарском Думом. Више ништа не задржава цара у његовој необузданој политици. Вољена жена Анастасија Романовна је умрла, болестан и немоћан велики старац, осамдесетогодишњи митрополит Макарије, све чешће се обраћа цару с молбом да га отпусти у мировину.

Али ипак, у културном животу земље настављају да се остварују грандиозни пројекти митрополита Макарија и његовог окружења. Истовремено са формирањем самодржавља Руске земље почиње да се формира и његова идеолошка основа, чија је суштина била сабирање руске светости и формирање уметности као целовитог система погледа на свет, који васпитава верног поданика ове државе. Са именом митрополита повезана су таква монументална дела, као што су сабирање свих житија православних светитеља у један заједнички текст *Минеја Четих*, овај веома сложен посао започео је митрополит још у Великом Новгороду. Следећи корак у овом смеру били су знаменити канонизациони сабори педесетих година, на којима не само да су канонизовани нови светитељи, него се и потврдила светост чудотвораца који су се укоренили у прошлости у црквену свест и праксу руских земаља. Вођена је и ватрена борба са јеретицима. Истовремено се обликовао читав програм монументалне пропаганде, чија је суштина била у стварању јединственог црквеног култа за све руске земље.

Политичко обједињавање поткрепљивало се црквеним уједињењем.

Фрескопис Спаског саборног храма органски је улазио у овај промишљени систем, настављајући идеје изнете у скандалозно чувеним иконама Благовештенске саборне цркве Московског Кремља, за чији се иконографски садржај обраћао митрополиту са питањима дијак Висковатије, сликар Царских палата и томе слично. На први поглед, основни канони осликовања у саборној цркви су испуњени, али када гледалац, искусан у теолошком знању (а таква је била већина парохијана), почне да посматра, тада се много тога чини крајње изненађујућим.

Дивљење, између осталог, изазива сама унутрашњост храма, веома пространа, са широко размештеним стубовима, с високим сводовима, распоређеним на једнаким нивоима, добро осветљеним округлим прозорима. За староруски храм то је била новина, очито

повезана са страним мајсторима који су градили саборну цркву. Мајстори зидног сликарства успели су не само да схвате нови карактер унутрашњости цркве, него и да га искористе у својим задацима монументалног формирања унутрашње декорације. Моћна и репрезентативна су решења главне храмовне композиције: олтарска „Похвала Богоматери”, која одмах прикује на себе поглед оног који улази у храм, и „Преображење Господње”, са задивљујућим мајсторством и фантазијом распоређена на две површине – у тимпану изнад олтарске конхе и на централном своду. Лебдећи у белим одеждама, Христос у својој Божанственој Слави засењује цео храм. То је једна од најлепших композиција саборне цркве. Нарочито је изражајна група апостола који, угледавши свог Учитеља у облицију Бога, падају ничице заслепљени таворском светлошћу. Обузети ужасом, они покривају очи, притискају себи уста, отворена у немом крику, изувају са стопала сандале. Пред нама је нова уметност, чија је суштина детаљна прича о свему оном што се дешава на страницама Свете историје. У јединственој композицији видимо Христа са апостолима који се успињу на гору Тавор, који су тамо, читав догађај Преображења и, на крају, силазак са горе. Овај метод је коришћен и у храмовној икони саборне цркве. Оваква композиција није била широко распрострањена у иконопису тога периода, иако није била велика реткост. Овај иконографски тип био је преузет из византијске уметности. Већ у XIV веку користио га је Теофан Грк у храмовној икони древне Спасо-Преображенске саборне цркве Переславља-Залеског. И овде можемо пратити једну интересантну, интригантну линију, повезану са историјом стварања фресака Преображенске саборне цркве у Ярослављу. Она је повезана са именом митрополита Атанасија, ученика и наследника митрополита Макарија. Личност митрополита Атанасија и

његова улога у идеолошком испуњавању и остваривању програма Макаријевог окружења није до краја оцењена од стране истраживача. За време рада на живопису у Јарослављу, митрополит Макарије је већ био прилично онемоћао и стар, и нема никакве сумње да је основним радовима руководио неко млађи и енергичнији. Овде се у први план истиче поп Благовештенске саборне цркве Московског Кремља Андре (будући митрополит Атанасије), чије се име увек спомиње упоредо са именом Макаријевим. Интересантно је да он, који је пре годину дана пострижен за монаха у Чудовом манастиру, управо 1563. године примио митрополитски чин. Овако брза црквена каријера с правом изазива изненађење. Своје јерејско служење почиње поп Андреј од настојатељства Спасо-Преображенске саборне цркве Переславља-Залеског, затим се његов пут прекида с господарем и митрополитом Макаријем и он постаје духовник царске породице. Управо поп Андреј благосиља Ивана Грозног за Казански поход и учествује скупа с њим у овом сложеном и опасном подухвату, причешћујући господара у време освајања Казања. Он је крстио цареву децу Ивана и Евдокију, 1561. године огласио је за крштење другу жену Ивана Васиљевича – Марију Темрјуковну. О овом свештенику буквално су се шириле легенде, а у руским летописима овог периода непрестано му се дају најзвишеније карактеристике, када се описују његове јерејске заслуге. По поруцбини митрополита Макарија, Андреј је саставио чувену *Књигу степена* и написао житије свог учитеља Данила Переславског, показавши се као талентован писац. Поп Андреј није био без живописачког талента. Заједно са митрополитом Макаријем учествовао је у обнављању иконе Николе Великорецког, а по наруцбини цара Ивана обновио је икону Владимирске Богомајке и мисли се да то нису били његови једини

иконописни радови. Архипастирско служење владике Атанасија трајало је само две године и пало је у најтеже време у историји владавине Ивана Грозног – на почетку терора опрличине. Управо неслагање с овом политиком принудило је Атанасија да оде са катедре: „Атанасије, митрополит целе Русије, остављајући митрополију због велике онемоћалости, отиде из митрополитског двора у манастир Чуда Светог архангела Михаила” – речено је у летопису. На овај корак се одлучио без знања цара и зачудо није платио због ове самовоље, као многи. То говори о његовом огромном утицају и значају за господара. Али у кратком времену проведеном на московској катедри, Атанасије је успео да заврши све оно што су, очито, замислили он и Макарије: спровео је велику обнову у Благовештењској саборној цркви Кремља и остварио грандиозне радове у Архангелској саборној цркви. Управо је овај човек више него било ко други био ангажован на пословима у Спаском саборном храму у Јарослављу. Овим је могуће објаснити коришћење веома ретке иконографије „Преображења”. Атанасијево име спомиње се и на зидном натпису, при чему се подвлачи да је то прва година његовог светитељства.

У конхи жртвеника насликана је велелепна фигура Јована Претече, са моћним размахом крила. У његовом тамном лику препознају се готово ренесансне црте. Ова моћна фигура смештена је у полулопти конхе са виртуозним мајсторством. Оваква представа са крилима почиње да се шири управо за време владавине Ивана IV, пошто је Јован Претеча небески патрон цара, али у Спаском саборном храму налази се тема Четрдесет мученика севастијских, распоређених на северном зиду код жртвеника, која изгледа као представа страшних догађаја опрличине. Њихове трагичне фигуре, огољене до појаса, као да подсећају на погубљења, која су већ заде-

сила цео низ људи блиских господару, и која се очекују и у будућности.

У супротној конхи ђаконика, претећим оком посматра ништа мање монументална фигура Бога Оца, Саваота. Искусном руком средњовековног мајстора насликан је лик Творца, с тамним приказима, скоро рељефног моделирања, и расплетеном косом. Снежнобела одежа израђена је у оригиналној техници, када се као главна подлога користи природна боја шебоја, а набори се секу жутим и смеђим линијама. Ово је можда прво ображење Саваота у руском монументалном живопису,

у којем се Бог Отац слика потпуно самостално, а не у саставу композиције „Новозаветна Тројица” заједно са Сином и Светим Духом. Овај сиже нам говори о много тога. О споровима дијака Висковата поводом иконографских представа на првим иконама и фрескопису, које су повезане са рестаураторским радовима у московском Кремљу после страшног пожара 1547. године, у којима су изражене темељне идеје нове црквене идеологије руског самодржавља, чије су присталице биле сам цар и, пре свих, митрополит Макарије. Нарочито је забрињавала духовно радозналост и веома богословски образованог дијака чињеница да су почели да изображавају на иконама и фрескама „невидљиво божанство и бесплотне силе”, то јест Саваота, којег нико никада у људском облику није видео, и небеске силе, које не поседују тело. Висковат је инсистирао да се на икони напише први члан Символа вере: „Верујем у једног Бога Оца, Сведржитеља, Творца неба и земље, и свега видљивог и невидљивог”, а све остало, уз одређене резерве, је пред-

мет приказивања. У фрескопису соборне цркве у Јарослављу постоји готово директан спор са дијаком – Бог Отац је наглашено насликан на зиду, на веома важном месту храма, у олтару, са творачким гестом обе руке, то јест као Творац. То је једно од најпечатљивијих и најлепших изображења Спаске саборне цркве.

При пажљивијем и ближем упознавању са осликавањима постаће јасна огромна разлика уметничких рукописа мајстора, који су осликали олтар, централну куполу и сводове с једне стране, и стубове и зидове централног храма – с друге. Објашњење ове необичности налази се веома брзо и лако, и већ је забележено на зидном натпису, у којем се говори о мајсторима из престонице и из Јарославља. Прва група фресака одно-

си се на правац који условно можемо назвати „репрезентативним монументализмом”. За живописце ове групе својствена је велика вештина, они поседују изванредан осећај за архитектуру, у техници осликавања ликова

активно користе тамно-смеђи санкир, остављајући га обнаженим на осенченим местима са црвенкасто-наранџастом окер превлаком на осветљеним деловима лица, што им скупа са тамним тоновима придаје рељефни, готово моделован карактер. Друга група одликује се јасно израженим иконописним маниром, који подсећа на дела великог Дионисија. Ове композиције имају светлији колорит, меке пластичне цртеже, ликови насликани на њима одликују се са високим фигурама, невеликим главама, отменим позама и гестовима. Лица су осликана на другачији начин него у олтару – по свим правилима иконописа, при чему је светлосмеђи санкир готово у

потпуности насликан жутим окером. Није познато који од поменутих мајстора у натпису припадају овој или оној групи, али обе ове групе представљају најбоље снаге руске уметности.

На зидовима саборне цркве нарочито се издвајају композиције на којима се значајно место поклања приказивању грађевина. Овде грађевине испуњавају улогу декоративних позадина, практично не улазећи у предњи план. Али оне су толико различите, светле, тако су велелепно, с љубављу и маштом осликане да практично зау-

зимају пуноправно место у композицији упоредо са основним ликовима. Притом управо архитектонским одабиром уметници потцртавају једну или другу идеолошку особеност садржаја сижеа. Овде се опет појављује нека сижејна интрига. Архитектонски фон има у композицијама саборне цркве две карактеристике: традиционални тип староруских икона (истина, с реалистичким руским акцентом), и западноевропски тип, чији су извори неизоставно била визуелна решења, која су донели италијански или други западни мајстори, у великом броју позивани у Русију од времена Ивана III. За нас је нарочито интересантна инострана архитектура, зато што је сама саборна црква била изграђена по пројекту италијанског мајстора, али ово је и даље велика новотарија у монументалној уметности. Такво обиље западних архитектонских форми сусреће се на иконама, које су се појавиле у саборним црквама Московског Кремља после рестаурацијских радова 1547. године („Распеће с причама” из Успењске саборне цркве је један од таквих споменика). Живопис јарославске саборне цркве је јединствен. Можемо рећи да је извор иконографије архитектуре био у рукама зографа. То није поновљено коришћење с традиционалном адаптацијом, као што се опажа код низа икона тог времена провинцијског порекла, на пример, на „Светом Николи допојасном са житијем” из Суздаља. Судећи по низу стилских обележја, као извор користиле су се гравире са краја XV и почетка XVI века. На себе скреће пажњу својеврсно спајање форми руске и западноевропске архитектуре – тврђава у стилу италијанске ренесансе изображена је са једнобродном руском црквом која стоји унутра. Слично изображење сусреће се на једној од **клејми** Златних врата

из Благовештењске саборне цркве. Руска архитектура нарочито је омиљена овим мајсторима. Уз помно проучавање и испитивање, може се научити много о храмовима изграђеним у првој половини 16. века, толико су на овим фрескама реални у својим облицима. Изнад ђаконикона у тимпану насликана је велелепна композиција „Покрова Богомајке”. При изградњи саборне цркве овде се налазио сићушни бочни олтар са идентичним називом. Читава композиција смештена је у позадини трокуполног руског храма с трокраким дрвеним звоником, што веома подсећа на ситуацију у архитектонској целини Спасо-Јарославског манастира у време половине XVI века. Данас је могуће претпоставити да је управо тако изгледала манастирска звонара пре изградње нове, камене. Али особито је интересантан у овом односу доњи ред фреска саборне цркве на јужном и северном зиду са приказима Седам васељенских сабора, од којих се сваки одржава на позадини толико древноруској да се чини како можемо видети и знамените саборне цркве Московског Кремља и његови разни звоници на челу са звоником цркве Јована Лествичника. Овакав јасан акценат објашњава се жељом аутора програма да спроведе аналогију са најважнијим за живот руске државе „макаријевским” саборним црквама из средине XVI века и да потврди чувену доктрину црквено-политичког градитељства: „Москва је трећи Рим”.

До последњих дана рестаурације саборне цркве практично су били скривени орнаменти украсног покроба. Рестауратори су савесно очистили ову у информативном смислу веома интересантно поље са натписом, али није се журило са чишћењем најнижег реда. Управо то је постало једно од изузетних открића Спаске саборне цркве. Огромне су и по свему непоновљиве кружне површине са орнаментима, који просто поражавају својом маштом и филигранским мајсторством. Чини се да су орнаменти просто преликани из многобројних илуминисаних рукописа тога времена. Али најзвишеније уметничко осећање и аристократски укус не дозвољавају уметницима да се ограниче на просто понављање неког сликовитог извора. Они су опет у потрази. Пред нама се испод каснијих наноса појављују префињени и елегантни ренесансни орнаменти, а код северних двери одједном, неочекивано, видимо чирак насликан на зиду са три свећњака и дрхтавим пламичцима на лаком поветарцу. Овде, далеко од престоничке сујете, ништа није задржавало машту талентованог мајстора, осим његовог страхопоштовања и преданости Богу.

Да су у овом храму радили изванредни и талентовани људи, сведочи и један налаз пронађен током мукотрпних и пажљивих радова на рестаурацији. На црвеносмеђој размеђи нижег реда југоисточног стуба, пронађен је натпис, скривен испод боје. Са великим потешкоћама овај натпис је успео да прочита само водећи стручњак Пушкинског Дома (Институт за руску књижевност Руске академије наука) Т. В. Рождественски. Он гласи овако: „Онај ко мирније (боље) прихвата зло са истином, него добро са лажју”. И још једну реч успели смо да разаберемо у каснијим записима: „Љубав”.

Димитрије Кономос

КАКО СУ ПОЈЦИ ПОСТАЛИ ИКОНОПИСЦИ

У нашој данашњој теми хтео бих да повежем две асоцијације – звук и лик.

Музика се по самој својој природи појављује као уметност заснована на звуку, у њој нема постојаности, у њој су могуће варијације и непрестане интерпретације. За разлику од пластичних уметности, музика не постоји независно од извођача и, морамо претпоставити, слушаоца. Њено извођење потчињава се низу фактора. Последња овога је да се музичко стваралаштво појављује као једна од најпроменљивијих уметничких сила, и развој музике на хришћанском Истоку оставио нам је јединствене примере тога како човек може себе да изрази у овој звучној форми уметности.

Каква су својства музике која је постала толико важна за богослужења?

Музика (појање) је постала неизоставан чинилац црквених служби, прихватимо је као датост и не можемо себи представити службу без ње. Музика је знамење обреда, одговорна је за празнични аспект богослужбеног циклуса. Ослањамо се на њу стварајући акустичну, звучну атмосферу богослужења.

Колико је изузетна њена улога у поређењу са другим црквеним уметничким формама! И колико је важна њена улога! Како нас одлучно музика може увести у богослужење, покренути на спонтану молитву, додати богослужбеним дејствима живост и драму. Шта постоји у овој неухватљивој сили што нас толико надахњује?

Мелодија обogaђује и продубљује текст, подвлачећи његов одређени смисао. Она помаже да схватимо зна-

чење речи или фраза. Текст утврђен музиком продира у нас и много дубље нас прожима него текст који се просто изговара или чита.

Од свих форми уметничке делатности управо музика лакше од свега задржава нашу пажњу. И данас многи хришћани, дознавши у ком је храму хор бољи, управо ту цркву одабирају за своју редовну недељну музичку трпезу.

Обично парохијани данас не одабирају храм полазећи од лепоте икона, или нечег другог, већ пре усмеравају свој избор заснован на лепоти музичког извођења. Међутим, у првим вековима историје хришћанства, када се богослужење тек формирало, ситуација је била другачија. Јер је музика израстала из литургијске форме, у најпотпунијем смислу овог израза. То је била музика-молитва, музика молитве, музика богослужења. И тек када је црквена музика постала дело професионалаца, када је постала независна уметност која сопственим, новим средствима настоји да обогати унутрашњи садржај богослужења, тек тада се појавио проблем везан са улогу музике у богослужењима.

Какав је био тај проблем?

Ствар је у томе што је сакупљено професионално искуство у области духовног појања принудило црквену музику да одреди свој однос не само према духовном садржају песама и према Литургији, него и према развоју музике у целини, изван граница храма.

У најранијим временима музика је била органски део Литургије и није била потчињена утицајима са стране. Данас, слушајући црквену музику, можемо да приметимо: „Да, овде чујем Баха, овде чујем Стравинског”. То је управо повезано са прикупљањем професионалног искуства.

Сличност са одређеним ликом светог или са одређеном музичком темом, коју је сликар или композитор дужан да постигне, била је духовно упоређивање. Знања се нису стицала путем емпиријских посматрања или посредством одговарајуће реакције, већ само кроз унутрашње сједињавање или поистовећивање са уметношћу. Сликар или композитор био је дужан да постигне сједињење са оним што је приказивао.

То није била слободна игра личног надахнућа, није био покушај осмишљавања нове, оригиналне звучне комбинације, музика композитора била је ехо најсавршеније музике која се разлеже небесима.

Шта је то богословска музика?

Узмимо, на пример, једну од древних песама посвећену Деви Марији. Њу певају на вечерњи, глас шести: „Ко да Те не велича, Пресвета Дево? Ко да не опева Твоје пречисто Рођење? Безвремено од Оца засија Син Јединородни, Који од Тебе Чисте дође, неизрециво оваплотивши се, јестеством Бог јесте и јестеством поста човек ради нас, не у два лица раздвојен, него у два јестества несливено познат. Њега моли, Чиста, Своблажена, да се смилује душама нашим!” Овај текст подсећа на оно о чему смо вам раније говорили – на химнографију.

Прва два стиха појављују се као увод који нас упознаје

са некаквом изјавом, богословском мишљу, а следећи редови показују се као поетски развој прва два реда.

У датој песми не чујемо ништа о светости неког одређеног светога, о борби неког мученика, пре ће бити да ова песма представља богословску тврдњу. Она по себи представља исповедање вере, богословски аргумент. Међутим, то је и молитва и духовна песма о-

лоњена на музику. Дати тип песме назива се *догматик*, пошто указује на одређену богословску догму. Ова богословска догма изражава се у форми песме.

Дакле, шта је пред нама? Пред нама је мозаик различитих богословских тема које је музичар сместио у музику, због тога да би им придао већи поетски израз.

У идеалу, композитор прати овај богословски мозаик. Поједина мелодијска линија посвећена је редовима подвученим жутом бојом, поједина мелодијска линија је за редове означене црвеном бојом и за редове означене зеленом бојом.

У датом случају грчки текст поседује низ предности, зато што редови личе један на други по броју слогова и поретка подизања акцента. Осим тога, они су писани у ритму.

Текстови су били унапред утврђени веома простим напевом и поезија је на тај начин помагала мелодији. Осим тога, и музика је помагала тексту, као што видите – текст почиње са два питања: „Ко да Те не велича, Пресвета Дево?” – то је прво питање. „Ко да не опева Твоје пречисто Рођење?” – друго питање. А даље, у следећим редовима следе одговори на ова питања.

Први тропари, међу њима васкрсни тропари, имали су такву структуру, нарочито ако се окренемо песмама посвећеним Деви Марији. У првим вековима хришћан-

ске историје, византијске историје, Њој су се обраћали само као Богородици, међутим у каснијим химнама, које су се појавиле после VIII века, сусрећемо нежније изразе, такве као што су „Умиљење” или „Мајка ожалошћена”, или „Заступница”, међутим у овим песмама изражена је сама догма: она је Богородица. Музика илуструје ову богословску догму, она се потчињава овом захтеву и не представља по себи некакву милозвучну, китњасту мелодију.

Првобитни напев, којим се изражавала ова песма, био је прост, неизвештачен. На тај начин очигледан фактор у формирању литургијског стила и структуре монашких песама био је шаблонизован поредак стварања поетског дела. За ове песме било је карактеристично уметничко осмишљавање одређене лексике поетско-богословских јединица, оно што смо видели у обојеном означавању.

Говорим о очигледној музици, у којој тематски елементи поезије и стихова и мелодије, зависе једни од других. Говорим о тоналном и богословском мозаику у којем реч и мелодија појачавају једно друго.

Другим речима, видимо у датом примеру сложену зависност музичке нијансе од смисаоног значења текста. Дакле, композитор је радио са традиционалним архетиповима. Показује ли се то као знак неоригиналности?

Шта је то „оригиналност“ у црквеној уметности?

Данашњи композитор или уметник, који се не појављује као новатор, сматра се неуспешним, неспособним да унесе било шта ново у кретању човечанства напред. Таквог уметника назвали бисмо неразвијеним, лишеним надахнућа, копистом или назадњаком, рекли бисмо да у њему нема надахнућа.

Међутим, тамо где је реч о духовном надахнућу, оригиналност има савршено друго значење. Значење ове речи тесно је повезано са њеном етимологијом. Оригиналност у духовној уметности не значи нешто ново по карактери или стилу, већ се показује као својство које повезује дати производ са његовим оригиналом или првоузроком. Ради тога да би духовна творевина била оригинална, она треба да изражава или открива оригинал.

Када говоре да дело духовне уметности поседује оригиналност, то не значи да у њему постоји нешто ново, то значи да је оно верно своме прволику. Управо се овај прволик и јавља као оригинал који иконописац или аутор химни покушава да постигне или прихвати. И ако се његов рад покаже као оригинал, то значи да је он у некој мери успео у свом покушају: то значи да је он могао унети у своје стваралаштво нешто што је присутно у прволику.

Како и зашто се мењала музика у вези са развојем химнографије?

Хајде да се поново окренемо музици и иконама посвећеним Богородици. Као што сам рекао, у каснијем периоду преместили су се акценти у односу на Деву Марију. У каснијој химнографији Марија се у већем степеноу помиње као Маги него Богородица. Њена мајчинска својства – нежност, блискост, осетљивост и састрадање – налазе свој израз у иконама, у сјајним и понекад сентименталним ликовима.

Ову нову естетику одражавала је и музика. Композитори су у својим делима почели да развијају експресивнији, чак виртуознији стил, који је одговарао изузетно емоционалном језику песама.

Шта је изазвало слично премештање акцената у поезији, и касније у музици посвећеној Деви Марији? Одговор је неопходно тражити у иконографији. Са окончањем периода иконоборства крајем VIII века богослови и уметници су на нов начин гледали на Маријину личност.

После Ефеског сабора 431. године у проповедима, поезији, у приказивачкој уметности, уздизала су се својства Деве Марије, међутим, то су биле апстрактне, типолошке, доктринарне карактеристике. Дева Марија је била објављена као персонификација Соломоновог храма, нова Ева и савршена заступница, међутим у раном периоду ништа се није говорило о Њој као Мајци.

То се односи и на Акатист – веома древну поему посвећену Деви Марији. Песник је опева посредством таквих метафора као што су „сасуд“, „брачна палата“, „престо“, „лествица небеска“, „стуб девствености“ и тако даље, међутим њено материнство као такво се не прославља. Када се окрећемо визуелном сведочењу, то јест према иконама, видимо да оне потврђују оно што смо већ знали из литературе.

Преиконоборачка приказивања Марије представљају је само као Марију или Свету Марију, чак не као Богородицу. Поштовала се симболички, као поверљива Божија особа, захваљујући којој је постало могуће оваплоћење, или се о Њој говори као о посредници. Са Сином на рукама, Марија је, као по правилу, приказана у

анфасу – бестрасна и равнодушна: Она је Богородица, као што је одређено Ефеским Сабором. Међутим, нема никаквог наговештаја о сродничким односима.

Окренимо се Смоленској икони Мајке Божије. То је предиван пример иконе Одигитрије, и он илустрира моју мисао. На овој икони видимо Мати, видимо Младенца, међутим Мајка не гледа у свога Сина, Она гледа испред себе. Младенац указује руком на једну страну, Богомајка указује на другу страну. Нема никаквог односа Мајке и Њеног Сина. То је богословско тврђење. Музика и поезија одражавају ту исту тенденцију.

Међутим, по окончању периода иконоборства неочекивано се појављују ова два обележја заједно – Богородица и Мајка Божија. Због чега? На Сабору 787. године одлучили су да је дозвољено приказивати Христа у Његовој видљивој, човечанској природи, али не у Његовој Божанској природи.

Ова крајње важна позиција непосредно је повезана са идејом Христовог оваплоћења од Деве Марије. Ако се раније акценат стављао на Његову Божанствену природу, сада је пажња окренута ка Његовој човечанској природи, зато Га можемо изображавати према Његовој човечанској природи. И ово се потцртавало на иконама.

Како можемо потцртати ову тврдњу? Како можемо потцртати да је Дева Марија била Мајка, а не само овлашћено лице или посредница? Једини начин да то учинимо био је да обратимо пажњу не на човечанска, мајчинска својства Деве Марије, већ на Њену улогу посреднице Божанственог провиђења.

Зато после VIII века улога Деве Марије постаће мање богословска, а више реторичка, о Њој говоре у високопарним изразима.

Хајде да се окренемо Владимирској икони Мајке Божије, која се датира на почетак XIII века. И овде видимо да је Пресвета Богородица изражена више човечанским, материнским квалитетима. На овој икони видимо топлију, већу блискост између Мајке и Младенца.

Окренимо се другој икони – фресци из манастира Ватопед. Она је била изображена стотину година касније него Владимирска икона Мајке Божије. Ви видите разлику у изразу лица ликова на икони, то је одломак, фрагмент из иконе Скидање са Крста.

Ми видимо емоционално усијање на овој икони. Веома необично за XIII век, у овом изображењу појављују се донекле изломљене фигуре на икони. Уметник је покушао да изрази агонију, мучење ликова у овој сцени. Таква врста изображења није могла бити створена пре периода иконоборства.

У складу са сличним изменама у иконографији и духовне музичке композиције такође су постале емоционалније. Знамо да се музика развија спорије него иконографија, она сустиче иконографију. Показаће се да је један од разлога за то, што тада није постојала музичка нотација и мелодије су се преносиле усмено.

Међутим, стотину година после окончања периода иконоборства била је измишљена музичка нотација. Сада су композитори могли да сачувају своја дела у графичкој форми. Помоћу нотације било је могуће стварати нове, помпезније песме.

Питање: По вашем мишљењу, какве су основне разлике између западне и источне духовности у оном виду у каквом се она изражава у музици и иконографији?

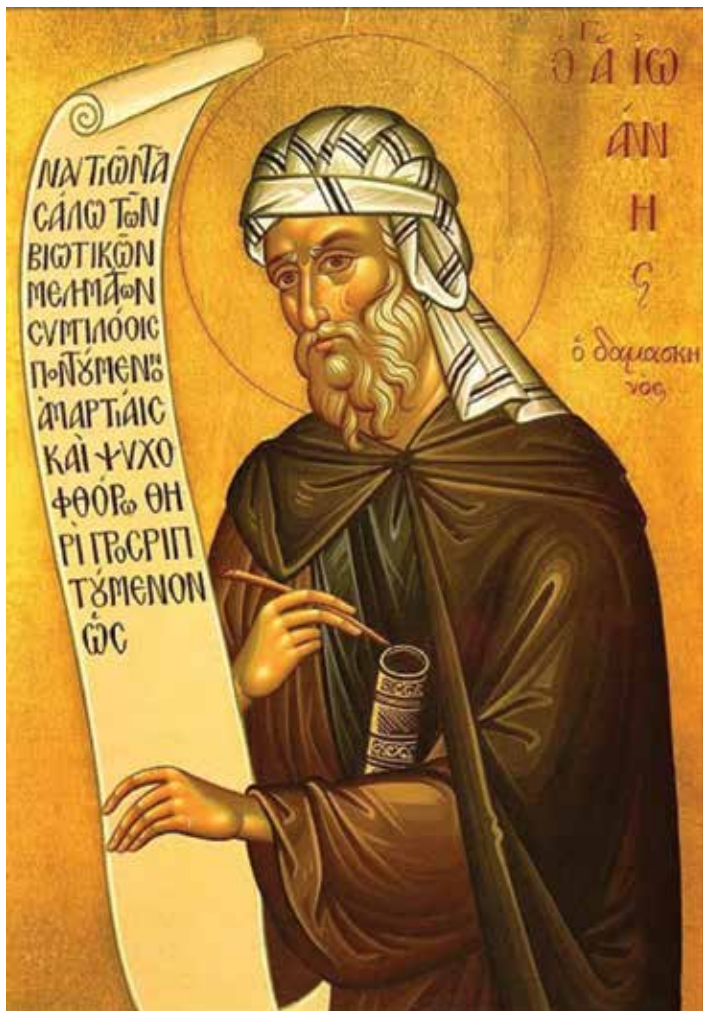
Одговор: Веома је много радова и књига посвећено проблемима иконографије. На Истоку је током столећа музичка традиција успела да сачува ове првобитне архетипове, чак без обзира на то што је постала сложенија, али је ипак било могуће препознати прототипове, у исто време када су се на Западу удаљили од основа, од прототипова, од традиције. Музичко стваралаштво на Западу почело је да зависи од личног надахнућа.

Без обзира на то што се музика, наравно, мењала и развијала и на Истоку, стално смо успевали да сачувамо систем осмогласника, у исто време када су се на Западу удаљили од овог система и почели да развијају полифонију. То су два основна принципа. Кључно је било очување изворног архетипа. Чак без обзира на то што у руској црквеној музици преовладава полифонија, она је сачувала систем осмогласника.

На Истоку иконописци или композитори нису стављали своја имена, нису потписивали своје радове. Наравно, потом се појавила ова традиција, али у првим вековима тога није било. Они су сматрали да је боље да остану непознати, давали су предност служењу Цркви у таквом животном маниру и црпели су надахнуће у Светом Духу. Ако су иконописци ипак стављали своја имена, подвлачили су да су се појављивали као оруђе: „Насликовано руком тога и тога”.

Нама су непозната имена композитора који су у Византији стварали до 1320. године. Песници су познати – композитори нису. Један од првих прослављених композитора у Византији постао је Јован Кукузел, који је био Грк бугарског порекла.

Превео са руског Горан Дабетић

УПОКОЈИО СЕ У ГОСПОДУ ПРОТОЈЕРЕЈ ДРАГАН НАГУЛИЋ

Недуго после одласка у мировину са свештеничке службе у раниловићкој парохији при храму Светих апостола Вартоломеја и Варнаве (марта 2019. године), протојереј Драган Нагулић преминуо је у крагујевачком Клиничко-болничком центру 15. маја 2021. године.

У Маршићу код Крагујевца, где је после пензионисања живео, у цркви Светог Василија Великог, заупокојену Литургију 18. маја 2021. године, служио је протојереј ставрофор Живота Марковић уз саслужење протојереја ставрофора Јована Илића, Славише Стјепановића и Славка Божића (Нишка епархија), јереја Новице Ескића и протођакона Небојше Јаковљевића. На опелу проти Драгану Нагулићу у истом храму служили су двадесет пет свештеника и два ђакона, а о његовом животном путу и служењу Цркви проповедао је протојереј ставрофор Јован Илић. Протојереј Драган Нагулић сахрањен је на гробљу у родном Сталаћу.

Драган Нагулић је рођен 27. фебруара 1954. године у Сталаћу, у земљорадничкој породици од оца Стојана и мајке Катарине. Након окончаног образовања у основној школи у родном месту, уписује Богословију Светог Кирила и Методија у Призрену. Богословско школовање завршава 1977. године и бива примљен за клирика Шумадијске епархије.

У чин ђакона бива рукоположен на Крстовдан 1983. године у крагујевачкој Саборној цркви, а у чин презвитера 28. септембра исте године у Старој крагујевачкој цркви од Епископа шумадијског Саве. Новорукоположеног свештеника Драгана Нагулића Епископ Сава одмах по рукоположењу поставља за пароха ботуњског (Крагујевачко архијерејско намесништво) при цркви Свете Петке. Наредне године преузима корманску парохију при истом храму. Након служења у Глоговцу (Архијерејско намесништво беличко), постаје свештеник у Даросави (Орашачко архијерејско намесништво). У периоду од 2001. до 2013. године парох је у Аранђеловцу и Буковику, да би парохијску службу окончао у Раниловићу.

Проту Драгана Нагулића, због ведре нарави, искренности и непосредности, волели су и поштовали и парохијани и браћа свештеници, а остаће запамћен и по својој љубави према књизи и писаној речи.

СЛУЖБЕНИ ДЕО – ПРОМЕНЕ У ЕПАРХИЈИ ШУМАДИЈСКОЈ

Његово преосвећенство Епископ шумадијски Господин Јован
благоизволео је у периоду од 1. априла 2021. године до 31. маја 2021. године:

Осветити:

Капелу за прилагање, паљење свећа при храму Благовести Пресвете Богородице у манастиру Дивостину, 7. априла 2021. године;

Нову припрату храма Светог Николе Мирликијског у Драгоцвету, 31. маја 2021. године, Архијерејско намесништво беличко;

Темеље за конак будућег манастира Светог Пајсија Светогорца у Шилковцу, 30. маја 2021. године.

Рукоположити:

Монаха Мирона Чајковића у чин јерођаконa 7. маја 2021. године у храму Светог архангела Гаврила манастира Тресија; Јерођаконa Онуфрија Савића у чин јеромонаха 7. маја 2021. године у храму Светог архангела Гаврила манастира Тресија.

Одликовати:

- Чином архимандрита

Игумана Онуфрија Вранића, економа манастира Светог Николаја Мирликијског – Драче у Драчи;

- Архијерејском граматом признања

Проф. др Зорана Марјановића из Београда;

- Архијерејском граматом захвалности

Срђана Алимпијевића из Лазаревца;

Милету Радојевића из Лазаревца;

Зорана Беговића из Аранђеловца.

Замонашити по чину мале схиме:

Монахињу Јелисавету Томашевић, сестру Благовештењске обитељи манастира Дивостина, давши јој монашко име Јелисавета.

Прчислити:

Јерођаконa Онуфрија Савића братству манастира Светог архангела Гаврила – Тресија на Космају;

Јеромонаха Серафима Ракановића братству манастира Светог архангела Гаврила – Тресија на Космају.

Поставити:

Јеромонаха Серафима Ракановића, сабрата манастира Светог архангела Гаврила – Тресија на Космају, на дужност настојатеља манастира Светог архангела Гаврила – Тресија на Космају;

Јерођаконa Онуфрија Савића, сабрата манастира Светог архангела Гаврила – Тресија на Космају, на дужност намесника манастира Светог архангела Гаврила – Тресија на Космају;

Јерођаконa Онуфрија Савића, намесника манастира Светог архангела Гаврила – Тресија на Космају, на дужност економа манастира Светог архангела Гаврила – Тресија на Космају;

Јерођаконa Мирона Чајковића, сабрата манастира Светог архангела Гаврила – Тресија на Космају, на дужност благајника манастира Светог архангела Гаврила – Тресија на Космају;

Монаха Рафаила Филиповића, сабрата манастира Светог архангела Гаврила – Тресија на Космају, на дужност типикара и помоћника економа манастира Светог архангела Гаврила – Тресија на Космају;

Јерођаконa Василија Старовлаха, намесника манастира Успења Пресвете Богородице – Денковца, на дужност благајника манастира Успења Пресвете Богородице – Денковца.

Разрешити:

Јерођаконa Иринеја Цветковића, некадашњег сабрата манастира Успења Пресвете Богородице – Денковца, дужности благајника манастира Успења Пресвете Богородице – Денковца;

Јерођаконa Јована Прокина, намесника манастира Светог архангела Гаврила – Тресија на Космају, дужности намесника манастира Светог архангела Гаврила – Тресија на Космају.

Доделити канонски пријем:

Јерођакону Онуфрију Савићу из свезе клира Митрополије црногорско-приморске;

Јеромонаху Серафиму Ракановићу из свезе клира Епархије буеносајерске и јужноцентрално-америчке.

Повући благослов за студије на Православном богословском факултету у Београду:

Јерођакону Иринеју Цветковићу, некадашњем сабрату манастира Успења Пресвете Богородице – Денковца.

Упокојили се у Господу:

Протојереј Драган Нагулић, умировљени парох раниловићки, Архијерејско намесништво орашачко.

СЛУЖЕЊА ПРИЈЕМИ И ПОСЕТЕ ЕПИСКОПА ШУМАДНЈСКОГ ГОСПОДИНА ЈОВАНА

Од 1. априла до 31. маја 2021. године

АПРИЛ 2021:

1. април 2021:

Учествовао у богослужењима у Саборној цркви;
Рад и приједи у Епархијској канцеларији.

2. април 2021:

Служио свету Литургију Пређеосвећених дарова у храму Светог Јована Крститеља у Кончареву – Исповест свештенства архијерејског намесништва беличког. На братском састанку јереј Милош Јелић читао богословски реферат: „Сва историја Цркве почива на вери у Васкрсење Христово“.

3. април 2021:

Служио свету Литургију и парастос игуману Николају у манастиру Саринац;
Посетио сестринство манастира Ралетинца и дао упутство за изградњу летњиковца;
У цркви у Великим Пчелицама утврдио распоред за живописање олтара.

4. април 2021:

Служио свету Литургију у храму Покрова Пресвете Богородице у Јагодини;

5. април 2021:

Служио свету Литургију Пређеосвећених дарова у Саборном храму Успења Пресвете Богородице у Крагујевцу – Исповест свештенства архијерејског намесништва крагујевачког. На братском састанку ђакон Светосавског храма на Аеродрому Александар Ђорђевић читао богословски реферат „Црква као непрестаност мољења“;
Рад у Патријаршији СПЦ.

6. април 2021:

Учествовао у раду Светог архијерејског синода и Патријаршијског Управног одбора; Служио празнично бденије са петохлебницом у манастиру Дивостину и замонашио расофору монахињу Јефимију у чин мале схиме давши јој монашко име Јелисавета.

7. април 2021 – Благовести:

Служио свету Литургију у манастиру Дивостину и освештао капелу за паљење свећа.

8. април 2021:

Учествовао у богослужењима у Саборној цркви;
Рад и приједи у Епархијској канцеларији.

9. април 2021:

Служио свету Литургију Пређеосвећених дарова у храму Рођења Пресвете Богородице у Ђурђеву – Исповест свештенства архијерејског намесништва рачанског. На братском састанку протојереј Велибор Јовановић читао богословски реферат „Ако верујеш, видећеш славу Божију“.

10. април 2021:

Служио свету Литургију у Саборном храму у Крагујевцу;
У манастир Лелићу код Ваљева учествовао у опелу архи-

мандриту Јовану Радосављевићу; У Саборној цркви у Ваљеву извршио помен блаженопочившем Епископу Милутину;
На Богословском факултету у Београду присуствовао одбрани доктората архимандрита Прокопија из Сирије.

11. април 2021:

Служио свету Литургију у храму Светог Саве у крагујевачком насељу Аеродром.

12. април 2021:

Учествовао у богослужењима у Саборној цркви;
Рад и приједи у Епархијској канцеларији.

13. април 2021:

Учествовао у богослужењима у Саборној цркви;
Рад и приједи у Епархијској канцеларији.

14. април 2021:

Служио свету Литургију Пређеосвећених дарова у храму Сабора Светих Срба у Доброводици – Исповест свештенства архијерејског намесништва лепеничког. На братском састанку протојереј Александар Борота читао богословски реферат „Епитимија као лек“;
Читао Канон Светог Андреја Критског у Саборном храму у Крагујевцу.

15. април 2021:

Учествовао у богослужењима у Саборној цркви;
Рад и приједи у Епархијској канцеларији.

16. април 2021:

Служио свету Литургију Пређеосвећених дарова у храму Светог пророка Илије у Трнави – Исповест свештенства архијерејског намесништва опленачког. На братском састанку протонамесник Бранимир Товиловић читао богословски реферат „Отуђени човек“;
Читао акатист Пресветој Богородици у Саборном храму у Крагујевцу.

17. април 2021:

Служио свету Литургију у храму Рођења Пресвете Богородице у Тополи;
У манастиру Дивостину служио парастос и освештао надгробни крст монахињи Ани.

18. април 2021:

Служио свету Литургију у манастиру Светог великомученика Димитрија у Бајчегини.

19. април 2021:

Служио свету Литургију Пређеосвећених дарова у храму Светих цара Константина и царице Јелене у Опарићу – Исповест свештенства архијерејског намесништва левачког. На братском састанку јереј Срђан Ђорђевић читао богословски реферат „Славећи Васкрс, славимо живот вечни“;
У селу Брајиновцу обишао радове на живописању цркве;
У Белушићу обишао радове при цркви, а у Коморанима радове на изградњи цркве;
Рад у Патријаршији СПЦ.

20. април 2021:

Учествовао у раду Светог архијерејског синода и Патријаршијског Управног одбора.

21. април 2021:

Служио свету Литургију Пређеосвећених дарова у манастиру Брезовцу – Исповест свештенства архијерејског намесништва орашачког. На братском састанку јереј Марко Петровић читао богословски реферат „Васкрсење – смисао човековог живота“.

22. април 2021:

Служио свету Литургију Пређеосвећених дарова у храму Покрова Пресвете Богородице у Гунцатима – Исповест свештенства архијерејског намесништва бељаничког. На братском састанку јереј Жељко Јовановић читао богословски реферат „Сви смо једно у сили Христа Васкрслог“; У селу Борак утврдио распоред за живописање олтара цркве.

23. април 2021:

Служио свету Литургију Пређеосвећених дарова у храму Успења Пресвете Богородице у Младеновцу – Исповест свештенства архијерејског намесништва младеновачког. На братском састанку јереј Иван Ненадовић читао богословски реферат „Хришћани – сведоци силе Христове“.

24. април 2021:

Служио свету Литургију у Саборној цркви у Крагујевцу; У Смедеревској Паланци присуствовао отварању новоподигнуте јужнокорејске фабрике; Служио празнично вечерње и осветио врбицу у Саборној цркви.

25. април 2021:

Служио свету Литургију у Старој цркви у Крагујевцу.

26. април 2021:

Служио свету Литургију Пређеосвећених дарова у храму Светог цара Лазара у крагујевачком насељу Белошевац; Рад и приједи у Епархијској канцеларији.

27. април 2021:

Служио свету Литургију Пређеосвећених дарова у храму Светог Саве у крагујевачком насељу Аеродром; Рад и приједи у Епархијској канцеларији; На јагодинском гробљу служио четрдесетодневни парастос протојереју ставрофору Небојши Младеновићу; Посетио цркву Светог Николе у Драгоцвету; У селу Шилковцу обишао плац за изградњу новог манастира.

28. април 2021:

Служио свету Литургију Пређеосвећених дарова у храму Свете Петке у крагујевачком насељу Виногради; Рад и приједи у Епархијској канцеларији.

29. април 2021:

Служио свету Литургију у Саборном храму у Крагујевцу; Рад и приједи у Епархијској канцеларији; Читао дванаест страстних Јеванђеља.

30. април 2021:

Служио Царске часове у Саборном храму у Крагујевцу, вечерње са изношењем плаштанице и статије.

МАЈ 2021:

1. мај 2021:

Служио свету Литургију у храму Светог великомученика Пантелејмона у Станову.

2. мај 2021 – Васкрс:

Служио у поноћ у Светоуспенском Саборном храму у Крагујевцу Васкршње јутрење, а у наставку свету Литургију; Служио Пасхално вечерње у храму Светих апостола Петра и Павла у Јагодини.

3. мај 2021:

Служио свету Литургију у храму Светог великомученика Пантелејмона у Станову; Рад и приједи у Епархијској канцеларији.

4. мај 2021:

Служио свету Литургију у храму Светог Саве у крагујевачком у насељу Аеродром; Рад и приједи у Епархијској канцеларији.

5. мај 2021:

Служио свету Литургију у храму Светог Луке Кримског при Заводу за одрасла лица у Малим Пчелицама; Рад и приједи у Епархијској канцеларији. Служио празнично бденије у манастиру Липару.

6. мај 2021 – Ђурђевдан:

Служио Литургију и пререзао славски колач у храму Светог великомученика Георгија на Опленцу; Крестио у Саборној цркви Петру, кћерку Иване и Стефана Недељковића.

7. мај 2021:

Служио Литургију у манастиру Тресије и рукоположио јерођакон Онуфрија, сабрата манастира Тресије, у чин јеромонаха, а монаха Мирона сабрата истог манастира у чин јерођакона; Посетио остатке манастира Кастаљана; Посетио цркву Вознесења Господњег у Сопоту.

**Продајни
центар
Епархије
шумадијске**

**Интернет продавница
црквених предмета за
цео свет**

www.eparhija.com

**Опрема за храмове
Опрема за свештенство
Иконе, крстови, тамјан
Филигрански програм
Јеванђеља, књиге
Црквени артикли**

www.eparhija.com

8. мај 2021:

Служио свету Литургију и пререзао славски колач у храму Светог апостола Марка у Великим Црљенима; у току Литургије крстио браћу близанце Арсенија и Василија, синове надлежног свештеника;

Обишао радове на мастиру Ћелије.

9. мај 2021:

Служио свету Литургију и пререзао славски колач у храму Светог Јоаникија Девичког у крагујевачком насељу Бресница;

Служио празнично бденије у храму Светог Саве у крагујевачком насељу Аеродром.

10. мај 2021:

Служио свету Литургију и пререзао славски колач у храму Светог Саве у крагујевачком насељу Аеродром;

Рад у Патријаршији СПЦ.

11. мај 2021:

Учествовао у раду пленума Патријаршијског Управног одбора Српске Православне Цркве;

Председавао Одбору о питањима организације Цркве у Америци.

12. мај 2021:

Извршио Свету тајну јелеосвећења, служио свету Литургију и пререзао славски колач у манастиру Каленићу;

Обишао радове на живописању цркве у Брајиновцу;

Обишао радове на парохијском дому у Белушићу;

Састао се у Рековцу са председником општине Александром Ђорђевићем.

13. мај 2021:

Служио свету Литургију у Старој крагујевачкој цркви.

Рад и приједи у Епархијској канцеларији.

Рад у Патријаршији СПЦ.

14. мај 2021:

Учествовао у раду Светог архијерејског синода Српске православне Цркве, Патријаршијског Управног одбора и Великог Црквеног суда.

15. мај 2021:

Служио свету Литургију и пререзао славски колач у храму Светог Атанасија Великог у Селевцу код Смедеревске Паланке;

У манастиру Туманима срео се са Патријархом српским Порфиријем и Епископом браничевским Игњатијем.

16. мај 2021:

Саслуживао у светој Литургији којом је начелствовао Патријарх српски Господин Порфирије у манастиру Туманима; Обишао испосницу Светог Зосима у Туманима.

17. мај 2021:

Служио свету Литургију у храму Светог Саве у крагујевачком насељу Аеродром;

Рад и приједи у Епархијској канцеларији.

18. мај 2021:

Служио свету Литургију у храму Светог великомученика Димитрија у крагујевачком насељу Сушица;

Рад и приједи у Епархијској канцеларији.

19. мај –2021:

Служио свету Литургију у храму Светог Јоаникија Девичког у крагујевачком насељу Бресница;

Рад и приједи у Епархијској канцеларији;

Обишао радове на Епархијском конаку у манастиру Дивостину;

Рад у Патријаршији СПЦ.

20. мај 2021:

Учествовао у раду Светог архијерејског синода Српске православне Цркве и Патријаршијског Управног одбора;

Присуствовао полугодишњем помену Патријарху Иринеју и отварању собе музеја Патријарха Павла у манастиру у Раковици;

У цркви Сретења Господњег у Раљи обишао радове на живописању.

21. мај 2021:

Служио Свету Литургију у храму Свете Петке у крагујевачком насељу Виногради;

Рад и приједи у Епархијској канцеларији;

У Ректорату у Крагујевцу пресекао славски колач.

22. мај 2021:

Служио свету Литургију и пререзао славски колач у манастиру Драчи и јеромонаха Онуфрија, економа манастира, рукопроизвео у чин архимандрита;

Примио протојереја Милоша Весина, свештеника из Чикага; Посетио Драгана Јововића поводом крсне славе.

23. мај 2021:

Служио свету Литургију у храму Свете Петке у Лапову;

Рад у Патријаршији СПЦ.

24. мај 2021:

Саслуживао на светој Литургији Патријарху са осталим архијерејима СПЦ у храму Светог Саве на Врачару и призиву Светог Духа за почетак рада Светог архијерејског сабора Српске православне Цркве.

25. мај 2021:

Учествовао у раду Светог архијерејског сабора Српске православне Цркве.

26. мај 2021:

Учествовао у раду Светог архијерејског сабора Српске православне Цркве.

27. мај 2021:

Учествовао у раду Светог архијерејског сабора Српске православне Цркве.

28. мај 2021:

Учествовао у раду Светог архијерејског сабора Српске православне Цркве.

29. мај 2021:

Учествовао у раду Светог архијерејског сабора Српске православне Цркве.

30. мај 2021:

Служио свету Литургију у храму Светог Николе у Драгоцвету и освештао припрату ове цркве;

У селу Шилковцу осветио темеље за нови манастирски конак.

31. мај 2021:

Служио свету Литургију у храму Светог Саве у крагујевачком насељу Аеродром;

Рад и приједи у Епархијској канцеларији.

ДЕЧИЈА СТРАНА

“КО НЕ ПРИМИ ЦАРСТВА БОЖИЈЕГА КАО ДЕТЕ НЕЋЕ УЊЕГА”

АПОСТОЛИ ГОСПОДЊИ

Прво што чујемо у цркви на Тројице (празник Силаска Светог Духа на апостоле) јесте да су Христови ученици „били истрајни у апостолској науци и заједници“ (Дела апостолска 2, 42). Црквени оци и учитељи Цркве, који су дошли после Светих апостола су разумели да су Свети апостоли били јединствени у вери.

На крају првог века, Свети Клемент Римски је написао: „Апостоли су примили јеванђеље за нас од Господа Исуса Христа, а Исус Христос беше послат од Бога“. Приближно 200. године, хришћански писац Тертулијан је био још јаснији: „Нама хришћанима забрањено је да по сопственом нахођењу уносимо било шта, или да бирамо нешто што су други по свом нахођењу унели. Наши управитељи су апостоли Господњи, а они сами су одабрали да ништа по свом нахођењу не уносе. Они су верно народима пренели учења која примише од Христа“ (*Препоруке против јереси*, глава 6).

Када је дошло време да Света Црква одлучи о канону Светог писма Новог завета, главно питање и главни критеријум на основу кога је одлучивано о свакој оспораваној књизи било је да ли она садржи апостолску веродостојност. Да ли је написана од стране Светих апостола? Ако није, да ли је потекла из круга њихових ученика и да ли верно представља оно учење које су Свети апостоли примили од Господа Исуса Христа?

Данашња Света православна Црква је истинска апостолска Црква. Она наставља да људима преноси не мишљење или тумачење једне особе о вери, већ целокупно спасоносно наслеђе које је Господ Исус Христос предао Светим апостолима, а преко њих и свима нама.

ХРИСТОС ВАСКРСЕ

Звоне звона, Васкрс нам је све ближе,
 најрадоснији празник, свима нама стиже.
 У посту проводимо ове свете дане,
 причешћем чистимо душу и своје мане.

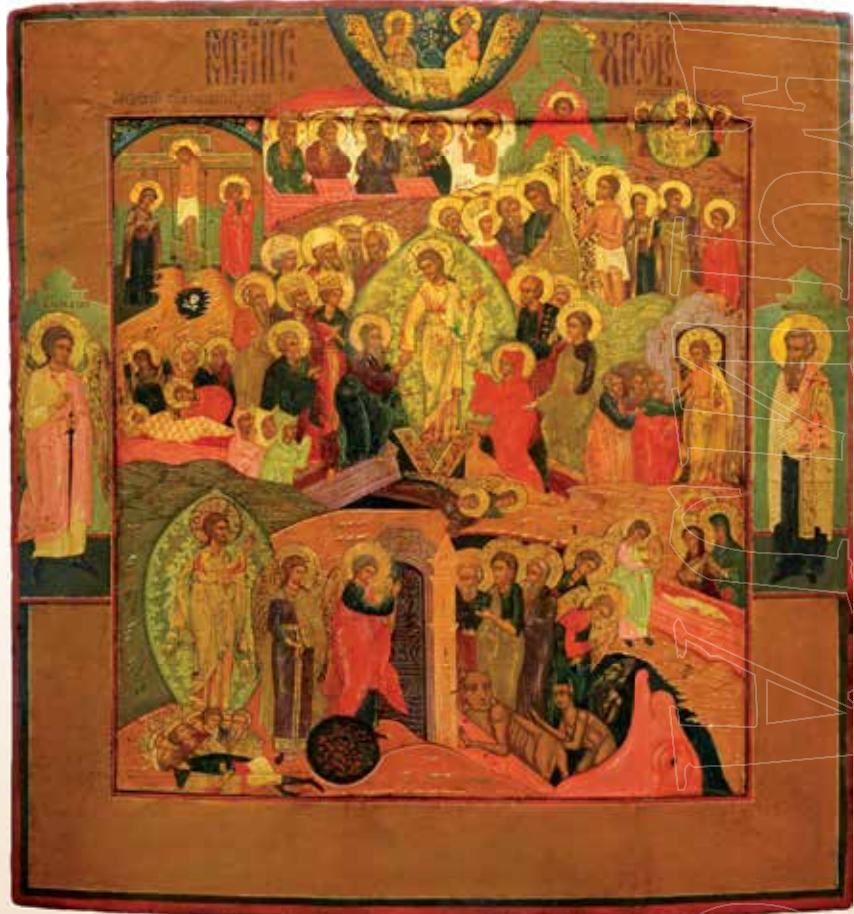
Увек да се трудимо, да будемо бољи,
 да овај живот живимо по Божијој вољи.
 Срећу и доброту са свима да делимо,
 лоше никад никоме да пожелимо.

Васкрс је дан радости, дан весеља,
 Васкрс је дан љубави и искрених жеља.
 На Велики петак, фарбамо јаја,
 у Цркви мирис тамјана и дечија граја.

Ујутру литургију свештеници служе,
 поруку и лепу реч, увек нам пруже.
 Па упалимо свећу, за здравље,
 да сачувамо наше православље.

Исус је на Крсту био разапет,
 у миру и слоги помолимо се опет.
 Поздрављамо се са Христос Васкрсе,
 нама Господ заиста радост донесе.

*Николина Марковић,
 ученица из Трнавe код Тополе*

КАКВА СТАЗА ВОДИ КА СРЕЋИ

Када се човек удаљава од Бога и хришћанског начина живота, њему у животу постаје све теже и теже, иако он најчешће не зна зашто. Чак и ако човек има све друго што може да пожели, али нема Бога у себи, он ће се мучити и страдати. Само у близини Бога човек налази истинску радост.

Ево, замислимо да путем иде неки лопов. Можда би помислили да је њему је добро и да се он радује животу. Али није тако. Што више човек чини зла, тим силније страда његова душа. Дакле, он се мучи. И мучиће се све дотле док се не покаје и док се не окане својих злих дела.

Замислимо сада да путем иде још један путник. Он је нашао нешто или је нешто схватио, што му се чини да је значајно и веома вредно. И рекао је себи: „Сада је то моје”. Никога није увредио, ништа није украо, али ни у његовој души нема истинског спокоја и мира.

Ево, рецимо да истим тим путем иде човек који је нешто дао неком другом човеку. Велика радост влада у његовој души! Зашто? Зато јер што више чиниш добра људима, тим већу радост осећаш. То је једина стаза која води ка истинској срећи, зато што је то пут који води ка Богу.

Старац Пајсије Светогорац је једном приликом испрчао следећу причу. У једном грчком манастиру беше обичај: за тежак рад давати браћи мало новца. Монаси се у манастиру називају браћом јер живе као да су велика породица. Многи монаси хтели су да се потруде што више, а примљени новац нису узимали за себе него су раздељивали сиромашнима. Само је један монах поступао другачије. Нико никада није видео да је уделио милостињу макар једном сиромашу. Остали монаси прозваше га Грамзиви.

Пролазиле су године. Све је остајало као и раније.

– Ево циције! – мислили су други монаси гледајући у њега.

Али дошло је време да монах, прозван Грамзиви, напусти овај свет, и он умре.

Када су у околним селима сазнали за смрт Грамзивога, у манастир стадоше да се окупљају многи сељаци, да би се опростили са умрлим монахом. Оплакивали су онога кога су његова сабраћа називала Грамзиви и жалили због његове смрти.

А браћа су се веома задивила.

– Шта вам је добро учинио овај човек? Због чега га тако оплакујете? – упиташе они.

Један сељак рече:

– Он ме спасао!

А други додаде:

– И мене!

О чему је реч? Сељаци су се трудили од јутра до вечери да би нахранили своју децу. Али без вола тешко је орати земљу. Али ако је у породици постојао во, тада деца више нису седела без хлеба.

И ево монах, којег су прозвали Грамзиви, сакупљао је новац и да би најсиромашнијима купио волове. Тако их је спасао од глади и сиромаштва.

Како су били задивљени сви они који су монаха сматрали грамзивим!

И старац Пајсије оконча своју причу речима:

– Како можемо, не знајући, правити закључке? Јер је рекао Христос: „Не судите”.

КО ЈЕ КРИВ?

Како да поступамо да бисмо угодили Богу?

Старац Пајсије Светогорац, велики светитељ нашег времена, једном приликом је испрчао овакав догађај.

Живела су на Светој Гори Атонској два рођена брата, старији и млађи.

Једанпут се браћа упутише у цркву да се помоле Богу и понешто прочитају за певницом.

Када је почела Божанствена служба, млађи је отворио свештене књиге и почео да чита.

Старији примети да брат греши и исправи га.

– Што ме ти упућујеш? – узнемири се млађи брат. – Ја и сам знам како треба читати!

После службе расрђени и увређени млађи брат се не рекавиш ни речи затвори у својој соби.

А старији се такође огорчи и ражалости, али не због тога што се осећао увређеним, већ због тога што се није суздржао и што су његове речи огорчиле брата. Увече старији брат дође до затворених врата млађег брата. Веома је желео да се помири. Али млађи није отварао врата своје собе и одбијао је храну.

Тада старији брат оста код прага. Чекао је да млађи најзад отвори.

Знао је да овај цео живот не може да преседи под кључем. На крају крајева, врата од братовљеве собе се отворише.

Тек што је старији брат угледао млађег брата, спусти се на колена, поклони се до земље и рече:

– Брате, крив сам, опрости ми!

И отац Пајсије закључи:

– Због оваквих поступака и долази Божија благодат на нас.

О СВЕТИТЕЉИМА

Први човек, Адам, створен је по лику Божијем. Лик Божији наследили су и Адамови потомци, сви људи. Сваки човек има у себи лик Божији, као комад огледала у коме се Бог огледа. Тај лик је замућен прародитељским грехом, који је резултирао човековим одвајањем од Бога. Огледало Божијег лика као да се замућило, постало нејасно и добило многобројне мрље и оштећења.

Рођењем Богочовека Исуса Христа ова оштећења су отклоњена и поново је постало могуће да лик Божији заблиста у људима. Сваки човек без изузетка има прилику да своје огледало, које је у сваком од нас посебно, изгланца до пуног сјаја. Мека крпа којом се ово чини јесте љубав. Гланцање лика Божијег у себи јесте служба свих људи, ма чиме да се у свом животу иначе баве и ма ком народу да припадају.

Они који су овој служби посветили читав свој живот и у којима је лик Божији заблистао у пуноћи, најбољи су међу људима. То су светитељи. Бити свет значи бити испуњен светлошћу будућег Царства Божијег, светлошћу Светог Духа.

За светитеље будуће Царство постоји сада и овде и они су у стању да виде његове Тајне. Светитељи су, као и Христос, прошли кроз смрт и остали живи. Они су, иако упокојени, неодвојиви део Цркве Божије. Ту су не само на фрескама и иконама, него и делатно. Они су одсутни и присутни истовремено.

Свако човек је позван да постане светитељ. Светитеља има разних. Најразличитији људи испуњавали су задатак који је од Бога намењен свим људима, а то је да се са Њим сједине, да открију лик Божији у себи.

Има светитеља мученика, који су у време незнабожачких царева, али и кроз целу историју Цркве, страдали у име Христово, непоколебљиво сведочећи истину о царству Божијем.

Има и пустињака, оних који су читав свој живот служили Богу постом и молитвом далеко од света, у суровој пустињи.

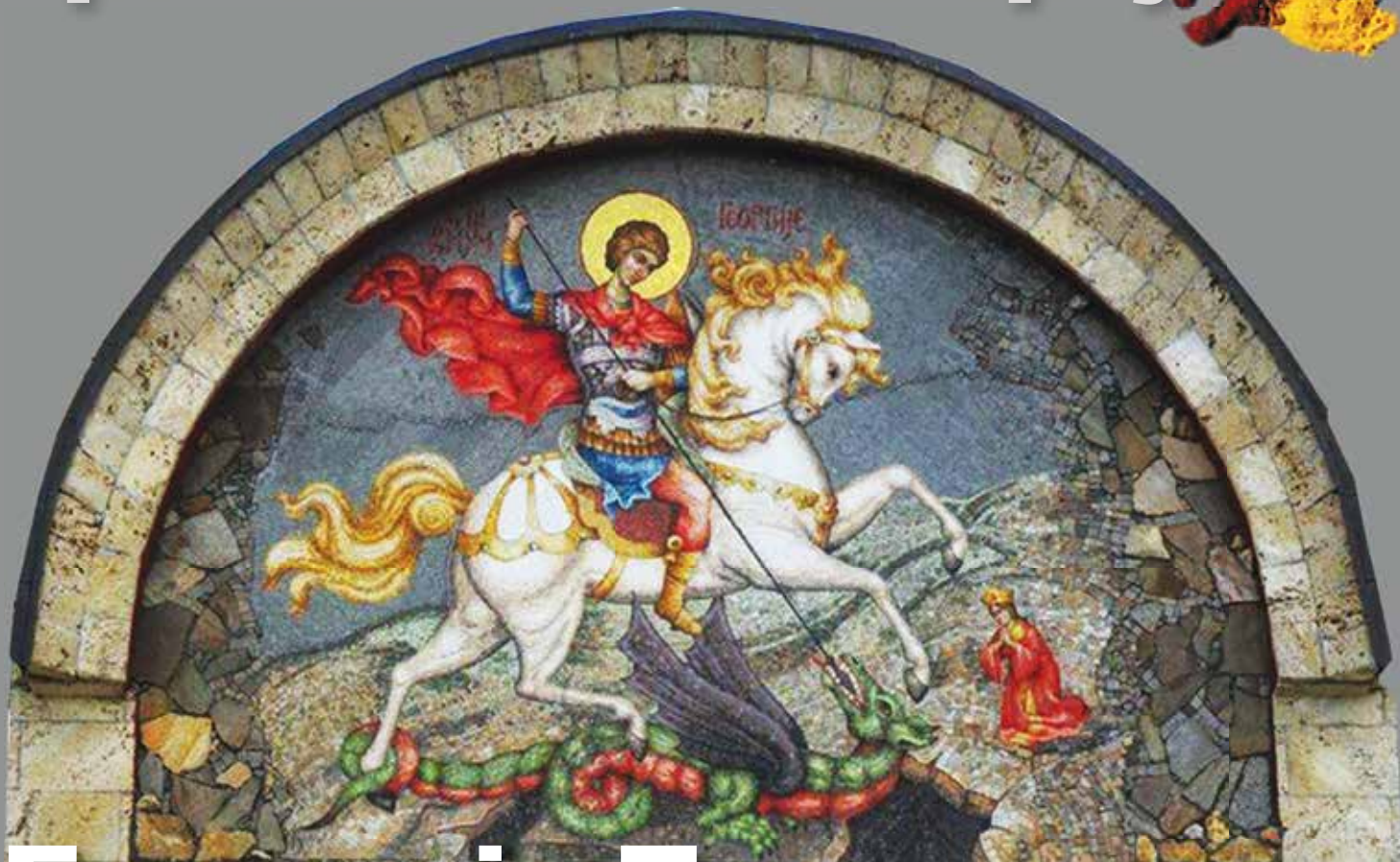
Има међу светитељима владика и свештеника и обичних људи. Има и жена, наравно и деце.

Има и светитеља за које нико осим Бога не зна.

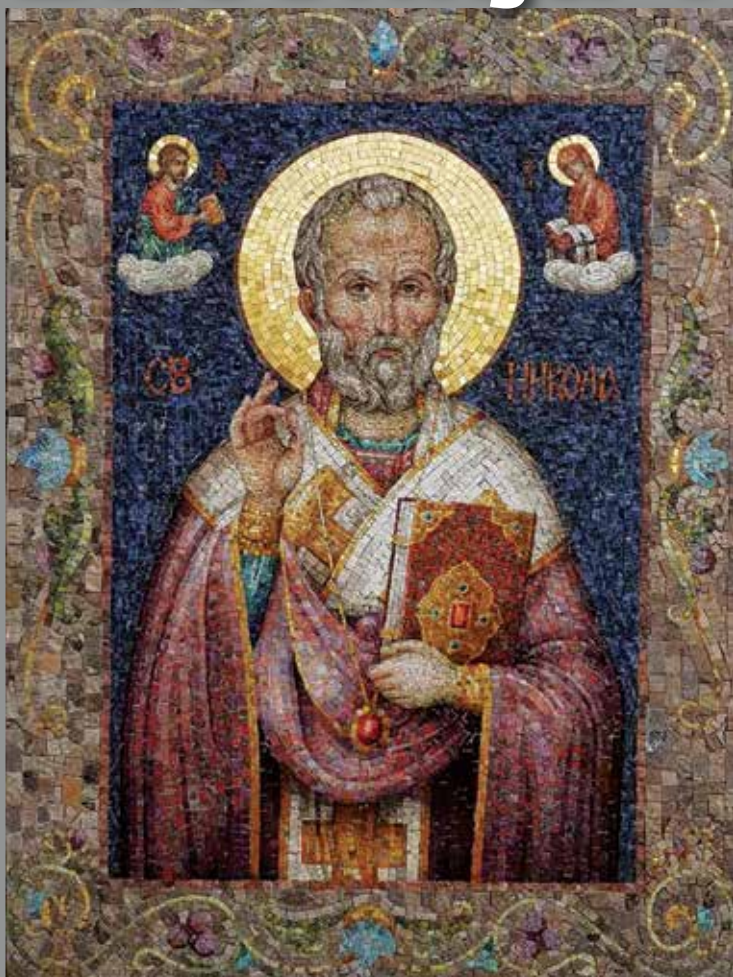
Има светитеља које можемо да сретнемо на улици. За некога ко је благ и пун љубави према свима, кажемо да је живи светац.

Када се сједињујемо са Богом и ми смо свети. Пред Свето Причешће, које је најчвршће и најпотпуније сједињавање човека са Богом, као и људи између себе, каже се: *Светиње светима*. А после свако има слободу да упражњавањем хришћанских врлина свети лик у себи гланца до пуног сјаја, или да га запустити и занемари, па да се лик Божији који је у њему претвори у препознатљиву тамну брљотину.

У највећем, најважнијем и најлепшем задатку наших живота, постизању светости, могу нам помоћи они који су тај задатак већ испунили и који знају шта треба чинити. Светитељи су ту да нам помогну, јер и они су, иако свети, ипак људи.

Бисенија Терешченко

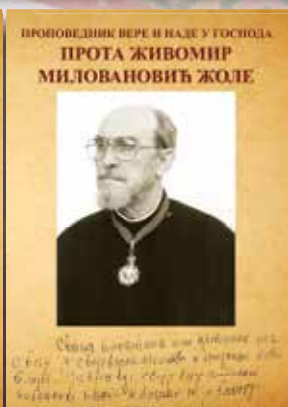
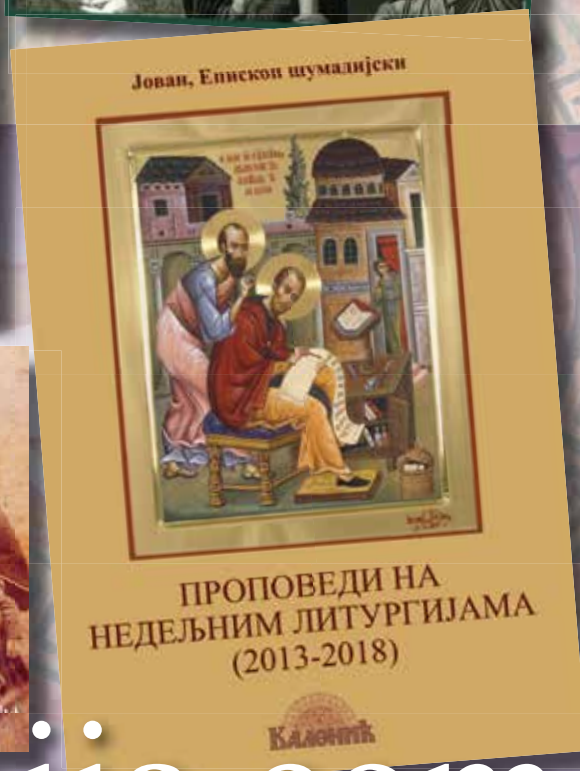
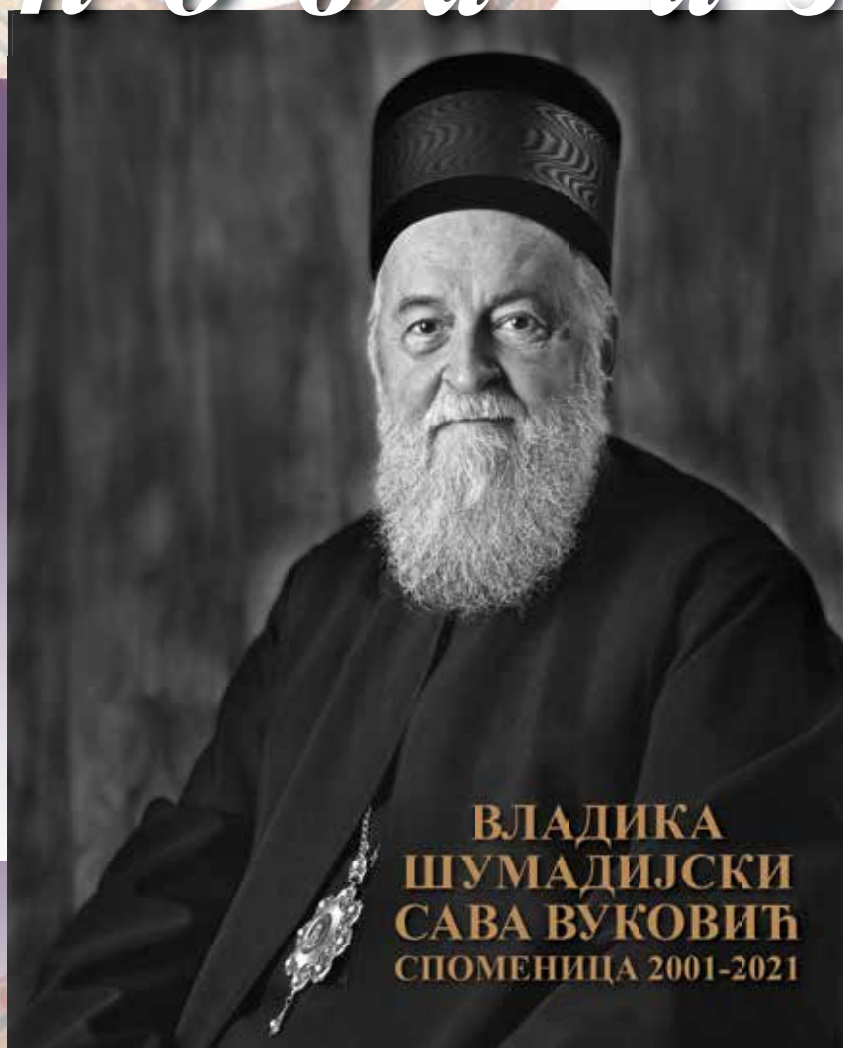

www.kalenic.rs

ИЗДАВАЧКА УСТАНОВА ЕПАРХИЈЕ ШУМАДИЈСКЕ

Каленик

Н О В А И З Д А Њ А

www.eparhija.com